

PLANINSKI VESTNIK

Glasilo
Planinske zveze
Slovenije

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

109. LETNIK / MAJ 2004 / 700 SIT

5

Mladinski planinski tabori

Sassolungo

O prvi ženski navezi
na Fitz Royu

9 770350 434008

PRIHODNOST OBUTVE ZA PROSTI ČAS.

IZVIRNI ŠPORTNI SANDALI.

WRAPTOR™ 2

Odlíčen oprijem stopala, mehko podloženi paščki, anatomsko oblikovano ležišče noge, blažilci v podplatu, profiliran podplat z dobrim oprijemom - edini pravi tekaški sandal na svetu!

TERRA FI® M/S

Tehnično dovršen naslednik originalnih Tevinih sandal z novim, posebej udobnim ležiščem stopala iz mikrosemiša.

CIRCUIT LEATHER

Vrhunski popotniški sandali, izpopolnjeni s številnimi tehnološkimi rešitvami.

PRODAJNA MESTA TEVA

Ljubljana: ANNAPURNA - K2
ANNAPURNA WAY
ELAN [BTC, Rudnik]
HERVIS [City Park, Vič]
IGLU SPORT [BTC, Petkovškovo nabr., Tržaška]
INTERSPORT
POHODNIK
PROMONTANA
TOMAS SPORT [BTC, City Park, Čopova, Mestni trg]

Domžale: ELEGANCE
INTERSPORT
PROMONTANA
SPORT 2000

Kamnik: ELAN

Vrhnika: KARA
TOMAS SPORT

Medvode: INTERSPORT

Kranj: ELAN
HERVIS
INTERSPORT
TOMAS SPORT

Begunje: ELAN

Škofja Loka: ELAN

Lesce: IGLU SPORT

Bled: KOALA SPORT
PROMONTANA
TOMAS SPORT

Kranjska Gora: KEJŽAR

Bovec: ALP KOMERC

Srpenica: CANYON 4

Kobarid: SPORTLAND

Nova Gorica: ELAN [Industrijska, Trg E. Kardelja]
INTERSPORT
TOMAS SPORT

Sežana: TOMAS SPORT

Koper: HERVIS
SPORT 2000
TOMAS SPORT

Postojna: TOMAS SPORT

Novo mesto: ELAN
INTERSPORT
TOMAS SPORT
SPORT 2000

Metlika: HERVIS

Krško: HERVIS
TOMAS SPORT

Celje: HERVIS
INTERSPORT

Žalec: INTERSPORT
TOMAS SPORT

Velenje: HERVIS
TOMAS SPORT

Trbovlje: BOGO ŠPORT
GOLTES
TOMAS SPORT

Slovenj Gradec: INTERSPORT
TOMAS SPORT

Ravne na Koroškem: SPORT 2000

Maribor: ELAN
HERVIS
IGLU SPORT
INTERSPORT
TOMAS SPORT

Ptuj: TOMAS SPORT

Murska Sob.: ELAN
HERVIS
INTERSPORT
TOMAS SPORT

Ekzkluzivni zastopnik in distributer blagovne znamke TEVA v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.si/TEVA

tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

“ Neverjetno ”

Pohodne Palice in Čutare za več kot 50 % Ceneje

3-delne teleskopske aluminijaste palice z video konjico iz karbidne trdine.

NOMAD

-TPR ročaj.
9.970 sit
4.970 sit

ANTIŠOK
SISTEM

ANTIŠOK
SISTEM

NORDIC
WALKING

ADVENTURE

- ergonomsko oblikovan
in termično obdelan
ročaj iz umetne mase.
- antišok sistem.
11.700 sit
5.700 sit

EXTREME

- brezšivni aluminij
- ročaj iz plute.
- antišok sistem.
15.700 sit
7.700 sit

NORDIC

9.970 sit
4.970 sit

WALKER

7.470 sit
2.470 sit

Čutare so v dveh velikostih (0.5l in 1.0l)
in štirih barvah (0.5l v modri in sivi barvi;
1.0l pa v antracitni in rdeči barvi).

2.490 sit

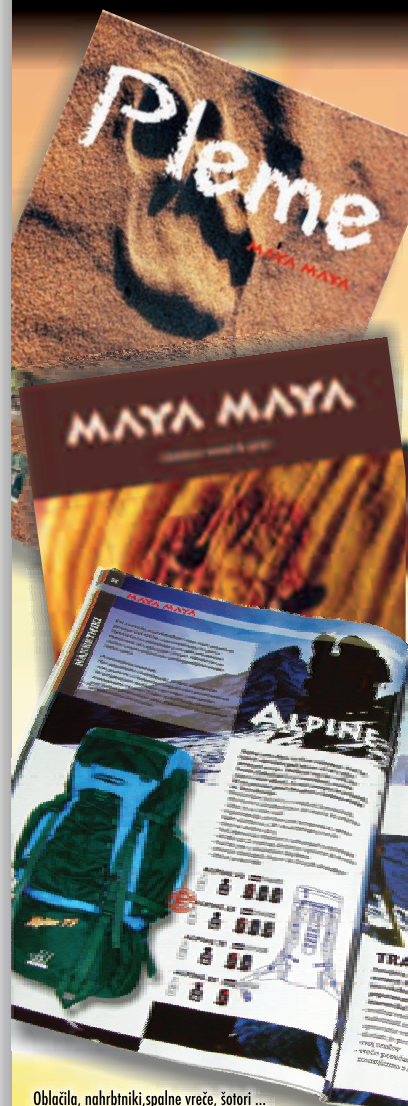
1.245 sit

2.990 sit

1.495 sit

Skrivnosti

Katalog in priročnik

Oblačila, nahrbtniki, spalne vreče, šotori ...

... Priročnik za planince, pohodnike, rekreativce in avanturiste z opisi zanimivih tur in izkušnji stakovnjakov kot so A.Hodalit, Ž.Kozinc, J.Bebe ...

KATALOG IN PRIROČNIK STA BREZPLAČNA. PREJMETE JU V NAŠIH TRGOVINAH.

INFORMACIJE:

080 11 66 ali mayamaya@itu.si

TRGOVINE SPORT EXTREME :
LJUBLJANA: BTC-EMPORIUM, sp.etožo, tel.: 01 520 64 60
SLOVENJ GRADEC: MERCATOR CENTER, tel.: 02 885 09 90
NOVA GORICA: MERCATOR CENTER, tel.: 05 330 35 00
MARIBOR: CITY CENTER, II nadstr., tel.: 02 230 21 50
KAMNIK: MERCATOR CENTER, tel.: 01 830 95 20
NOVO MESTO: TPC HEDERA, tel.: 07 393 11 28
KRANJ: MERCATOR CENTER, tel.: 04 201 95 30
JESENICE: MERCATOR CENTER, tel.: 04 583 34 30

Samo prvi teden prodaje in le ob prednaročilu.
Informacije na **080 11 66** ali mayamaya@itu.si

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno,

julija kot dvojna številka.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvorčakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 86, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Vladimir Habjan (odgovorni urednik)

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič –

Svetel, Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega

urednika), Tone Škarja, Adi Vidmajer

Lektoriranje:

Katarina Minatti, Tinka Kos,

Mojca Volkar

Oblikovanje: Jurij Kocbek

Grafična priprava: Studio CTP, d. o. o.

Tisk: DELO tiskarna, d. d.

Naklada: 5100 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte natisnjene in po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, D.D., Ljubljana. Naročnina 6.950 SIT, 50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

SVOBODA SEŽE ONKRAJ GREBENOV

Svobode se ljudje, žal, najbolj zavedo takrat, ko je nimajo. In bili so časi, ko je bila hoja po naših gorah omejena, četudi ni bilo ne vojne ne drugih nepremostljivih zadržkov. Mejni režim, kot mu rečemo, je bil po drugi svetovni vojni strog in približevanje meji z Evropo, zlasti z Italijo ali Avstrijo, takorekoč prepovedano. Tudi kasneje, ko se je stvar nekoliko sprostila, ni bilo prijetno, ko te je ustavila patrolja takratne Jugoslovanske ljudske armade (JLA). Pravzaprav je bilo lahko celo nevarno. Nekoč mi je, ko sem s prijateljem na Javorniškem rovtu že lepo pozdravil stražarja in odšel mimo, za hrbtno zaropotalo in zarjavelo: »Stoj!« Ko sem se obrnil, je vame režala cev ročnega mitraljeza. Očitno prenapetost nekoga, ki je proti svoji volji branil nekaj, česar verjetno sploh ni bilo treba braniti oziroma vsaj ne na tak način. Bili so tudi prijetnejši dogodki. Ko se je Mojca nad Možnico pasla na jagodah, sam pa sem letal nekje po Jerebici, je patrolji samozavestno pokazala kar izkaznico gorske straže, ker drugega pač ni imela pri sebi. Fanta sta to očitno videla prvič, a jima je bil »papir« tako všeč, da sploh nista več spraševala. Potem so prišli časi razpada nekdanje države, ko smo zopet z nelagodjem in upanjem gledali v mejne grebene. Z osamosvojitvijo Slovenije je meja postala res bolj naša. A bila je še vedno meja. Sicer sproščena, na naših gorskih potepanjih smo jo prehajali tudi tam, kjer to ni bilo uradno določeno, ampak se za to ni nihče razburjal. Z letošnjim majem pa ta »imperialistična« meja dokončno izgineva. Postopoma, saj v začetku res ne bomo hodili v Evropo ravno na vsakem metru, pa vendarle. Sčasoma pa bo prehod prek Matajurja ali Kanina na italijansko stran ali prek Stola v Avstrijo enak kot pot prek grebena v domačih gorah. Ob prehodu se bosta morda spremenila le gorska narava in jezik domačinov, pa še ta seveda ne takoj, saj v Benečiji še zna kdo slovensko, pa na avstrijskem Koroškem tudi. Prihaja dan, ko bo meja vidna toliko, kot so danes, denimo, vidne meje med občinami. Bomo s tem bolj svobodni? V pogledu gibanja, te naše prvinske danosti, prav gotovo. Saj nas ne bo utesnjeval papir, pravilo, zakon. Sicer pa je s svobodo tako – tudi ko je imaš na pretek, se je moraš zavedati. Jo ceniti in ne zlorabljati. Tu pa se že srečujemo s splošno človeškimi vprašanji. In prav ljubitelji narave, gorniki, planinci smo ljudje, ki cenimo tisto pristno svobodo, ki jo daje vraščenosť v naravo, ki s svojim načinom življenja poskušamo zadihati svobodno. V odnosu do sočloveka in v odnosu do narave. In želimo, da tako čutijo in delajo tudi drugi. Svoboda pa je povezana tudi z lastnim ponosom, s samozavestjo. In prihajajoča svoboda odprtih meja bo postala vrednota šele tedaj, ko bomo svobodni tudi v sebi. Ko bomo znali reči da in ne. Da bomo odločni, ko bo treba, denimo pri varstvu narave, »briniti« svoje ozemlje (žal tudi pred samim seboj). In da bomo modri, ko se bo treba kaj dogovoriti s sosedom na drugi strani grebena ali pa s samo »evropsko občino«.

Marjan Bradeško

Fotografija na naslovnici:

Neokrnjena narava je najboljše igrišče

Emil Pevec

AKTUALNA TEMA 4-14

Mladinski planinski tabori.....4

Emil Pevec

Dvajsetkrat pod platneno streho.....8

Nina Gradič

Tabor MO PD Ljubljana Matica11

Vesna Lenart

Planinski tabori v TNP12

Martin Šolar, Triglavski narodni park

PLANINSTVO 15-32

Paternollijeva grapa 1923-200315

Ob spominu na planinsko nesrečo nad Trebušo
Tone Wraber

Gorska reševalka Maja18

Anja Bolko

Na Triglav20

Svetlobe imajo različno podobo, a pot je ena
Jana Remic

Black Tusk.....22

Črna gora v Britanski Kolumbiji
Miran Željko

Z ovčko na pot.....25

Igor Maher

**Planinske poti so dobile podrobnejši
pravni okvir.....27**

Edo Kozorog

**Z otrokom na zavarovani
planinski poti29**

»Pet ur in pet let za prvi dvatisočak«
Silvij Morojna

Kako poznamo naše gore32

IZLET 33

Raduha, 2062 m33

ŽIVLJENJE GORA 34-42

Natura 200034

Novi načini varstva narave
Martina Pečnik

Smo res taki škodljivci? 37

Razmišljanje o parkih, brezpotjih
in napornem vsakdanjiku
Andrej Stritar

Živorodna kuščarica

Zootoca vivipara41

Drobna in v marsičem izjemna prebivalca
naših gora
Milan Vogrin

GORSKI VELIKANI 43-49

Ferata Oskar Schuster.....43

Zanimiva plezalna pot v Dolomitih
Drago Metljak

Sassolungo (3181 m) 46

Skalnati velikan v obliki podkve
Andrej Mašera

ALPINIZEM 50-56

Psiho trilogija50

Rzenik 2003/2004
Gregor Kresal

O prvi ženski navezi na Fitz Royu53

... in ostalih podvigih štirih Slovenk v
Patagoniji
Tina Di Batista in Mojca Žerjav

NAŠA SMER 57-59

Zajeda v Skuti57

Delo idealne naveze
Barbara Žižič

NOVICE IZ VERTIKALE 60-61

PISMA BRALCEV 62

LITERATURA 63

NOVICE IN OBVESTILA 63-72

PRILOGA:

**Analiza gorniških nesreč
in reševalnega dela v letu 2003**

4

Mladinski planinski tabori

Med letom pripravljamo izlete, skrbimo za izobraževanje, pripravljamo razne dejavnosti, ki naj bi mladino navduševale za hojo v hribe, ... Se vam ne zdi, da nekaj manjka? Nek primeren zaključek. Da, seveda - poletje brez mladinskega planinskega tabora je ... je kot zima brez snega!

32

Sassolungo (3181 m)

Tisoči in tisoči ga gledajo, množice avtomobilskih turistov se vozijo v bližini njegovih vznožij, pozimi nešteti smučarji z vseh vetrov drvirjo po neskončnih smučiščih z njegovo podobo v ozadju, vsem je tako rekoč na dlani, a le redki so tisti, ki jim je dano stati na njegovem temenu. Skupina Sassolungo (Langkofel), bogato obdarjena z vsemi značilnostmi prelepih Dolomitov, je nekaj posebnega in samosvojega.

53

O prvi ženski navezi na Fitz Royu ...

Opolnoči odideva proti steni. Ponoči priplezava na Italijansko sedlo in sva ob sončnem vzhodu na vstopu v skalni del. Čutiva še utrujenost, predvsem prvi, nočni del je naporen. Sončni žarki in občutek, da nama bo tokrat uspelo, nama dajo novega zagona in ob plezanju idealnih granitnih počki večkrat kar vriskava od veselja. Večji del stene je suh, le zadnji raztežaji so še vedno zasneženi in požlejeni. Ob šestih doseževa vrh. Uspelo nama je, naredili sva prvi ženski pristop na vrh!

Mladinski planinski tabori

Taborni prostor na Rudnem polju

Mladinski planinski tabori

✍ in 📷 Emil Pevec

Mladinski planinski tabor predstavlja v vzgoji mladih planincev lepo in koristno dopolnitev celoletnega dela. Med letom pripravljamo izlete, skrbimo za izobraževanje, pripravljamo razne dejavnosti, ki naj bi mladino navduševale za hojo v hribe ... Se vam ne zdi, da nekaj manjka? Nek primeren zaključek. Da, seveda – poletje brez mladinskega planinskega tabora je ... je kot zima brez snega!

Pogled v preteklost

Slovenija je dežela z dolgoletno tradicijo planinske vzgoje mladih, s prav tako tradicijo pa se ponašajo tudi planinski tabori. Prvo taborjenje, ki pa je bilo bolj srečanje mladih planincev, je bilo organizirano na Primorskem že leta 1925. Prvo uradno taborjenje, ki se je v tistih letih imenovalo kolonija, je bilo v Malnerjevi koči pod Črno prstjo avgusta 1935. Pod vodstvom Bratislava Jankovića je taborilo 24 dijakov. Glavna preizkušnja je bila tridnevna tura na Triglav v smeri Črna prst – Raskovec – Šija – Migovec – pod Podrto goru – planina Govnjač – dolina Triglavskih jezer – Aleksandrov dom (sedanja Planika). Posluš za vzgojo mladine so pokazali tudi odborniki Slovenskega planinskega društva (SPD), saj so mladi taborili na stroške Osrednjega društva.¹

Leta 1936 so planinci pod vodstvom Uroša Zupančiča prvič postavili šotore v Vratih.² Leta 1939 je SPD začela z akcijo zbiranja sredstev za postavitev mladinskega doma, ki bi stal ob Bohinjskem jezeru.³ Ta ideja je zaradi vojne zamrla.

Po vojni se je v duhu tedanjega časa planinska mladina zbirala na srečanjih, pomembni so bili spominski pohodi ... Leta 1956 je bila pri Planinski zvezi Slovenije (PZS) ustanovljena Mladinska komisija, saj so tretjino članstva predstavljali mladi. S tem so bili postavljeni temelji za bolj sistematično delo v mladinskih oddelkih planinskih društev.

¹ PV, 1935, str. 364; PV, 1936, str. 184-185.

² PV, 1936, str. 400.

³ PV, 1939, str. 245.

Sedanjest

Vsako leto je v Sloveniji več kot petdeset (50) taborjenj mladih planincev, od tega jih je vsaj polovica pod šotori. Nekaj je še pohodnih taborov, ostali pa se dogajajo v planinskih kočah. Ne smemo namreč pozabiti, da je nekaj taborov tudi med zimskimi počitnicami, in kočice pridejo takrat hudo prav. Tabore pripravljajo posamezna društva (oziroma mladinski odseki), ki so za organizacijo tabora dovolj »močna«: imajo voljo, znanje, energijo, dovolj strokovnega kadra, nekaj pa seveda pomeni tudi tradicija.

Leta 1983 se je v Savinjskem MDO pojavil koncept priprave taborjenj v soorganizaciji več društev. Tako je lažje rešiti določene težave, ki so za majhna društva nepremostljive.

Trenutna težava, pred katero si ne smemo zatiskati oči, je dejstvo, da je tam, kjer ni velike ponudbe za mlade, le-te lažje pridobiti za udeležbo na planinskem taboru. To se vidi že po podatkih, odkod je največje število taborečih. Velika mestna središča tu capljajo daleč zadaj.

Pogled v prihodnost

Večkrat se sprašujemo, kako naprej. Kako rešiti težave, ki so se nakopičile v preteklih letih.

Ena od teh je prepoznavnost. S podobno dejavnostjo se namreč ukvarja vse več sorodnih organizacij. Vse, tako kot mi, prisegajo na zdravo življenje v naravi, na vzgojo, ...

S težavo premajhne prepoznavnosti mladih planincev se soočimo marsikje. Že besede tabor, taborjenje ... so sinonim za sorodno organizacijo. Marsikateri starši ne vidijo nobene razlike.

V večjih urbanih središčih se z zgoraj omenjeno težavo soočimo tudi pri lokalnih oblasteh.

Krovna organizacija mladih slovenskih planincev bi v prihodnosti na tem področju morala storiti mnogo več.

Velika težava je tudi pomanjkanje ustreznih tabornih prostorov. Kakorkoli obračamo, nesmiselno je, da tabore mladih planincev postav-

ljamo vse dlje od gora, s čimer je povezana zahtevna logistika pred vsako turo – medtem ko se npr. promet v podgorskih dolinah ni prav nič zmanjšal. Prej nasprotno. Glavni davek so v tem primeru plačali mladi planinci, ki so v resnici še najmanj krivi za slabo stanje. Ti mladi so običajno v nasprotju z »nedeljskimi« obiskovalci gora tudi dobro ekološko osveščeni.

Seveda pa znamo zagreniti življenje tudi sami sebi. Sam sem v preteklih letih kar dvakrat doživel, da se je lastnik prostora zaradi neustreznih dejanj naših predhodnikov odločil, da prostora ne bo več dajal v uporabo za taborjenje.

Tu se morajo vodstva taborjenj zamisliti. So naredila vse, kar so želeli domačini? Nujno je, da z domačini, ki so nam za taborjenje odstopili prostor, ohranimo dobre odnose.

Da članek na koncu ne bi izzvenel kot kritiziranje sedanjega stanja, naj vendarle zapišem še nekatere glavne pozitivne »pridobitve« s taborjenj: improvizacija življenja v naravi da mladim večjo samozavest, manj so razvajeni, krepi se solidarnost, mlade navajamo, da se imajo lahko lepo tudi brez opojnih sredstev. Na taboru udeleženci neposredno spoznavajo življenje z in v naravi. Ker tu mladine ne motijo ne TV, ne računalniške igrice, ne »glasbeni mlinčki« je dojemanje narave veliko bolj pristno. Prav taki so tudi sami stiki med mladino in vodstvom. Mladi se v strnjeni obliki bivanja v naravi veliko lažje pridobijo znanje za varno hojo v gore. Prav to pa mora biti glavno vodilo vseh tabornih vodstev, ki si zaslužijo vse pohvale za svoje prizadevno prenašanje gorniškega znanja na nove rodove planincev. ◯

Kar smo se naučili, preizkusimo v praksi

Dvajsetkrat pod platneno streho

✍️ Nina Gradič 📷 Natalija Marolt

V preteklem letu so se mladi planinci v okviru Savinjskega meddruštvenega odbora (SMDO) družili že dvajsetič pod platnenimi strehami. Ta okrogla obletnica je bila primerno obeležena že z izbiro tabornega prostora. Mladi planinci iz Savinjske regije so namreč taborili v objemu najvišjih očakov Kamniško-Savinjskih Alp v Kamniški Bistrici.

Kako se je vse skupaj začelo

Obletnico skupnega organiziranja planinskih taborov smo praznovali decembra lani na Gori Oljki nad Polzelo, kjer je organizacijski odbor pripravil razstavo taborskih majic, glasil, fotografij ter drugih spominkov vse od leta 1983. Na ta način so predstavili zgodovino organiziranja mladinskih planinskih taborov v okviru SMDO.

Pobuda skupnega organiziranja planinskih taborov je prišla leta 1983, ko so se člani odbora za delo z mladimi in načelniki mladinskih odsekov na seji 21. marca dogovorili za tabor v Logarski dolini. Ustanovili so tudi organizacijski štab, ki ga je vodil Adi Vrečar (PD Celje), člani štaba pa so bili Fanika Lapornik - Wiegele (PD Laško), Miran Blagotinšek (PD Polzela) in

Stane Geržina (PD Tabor). Že 5. maja je bilo tudi dokončno znano, da bo organiziranih 7 izmen, v katerih se bo od 7. julija do 1. septembra razvrstilo približno 190 mladih planincev iz planinskih društev Velenje, Zabukovica, Aero Celje, Tabor, Gornji Grad, Laško, Prebold, Rogiška Slatina, Polzela, Luče, Celje in Celje Polule. V šotorih pri Domu planincev PD Celje med gorami Savinjskih Alp so mladi planinci že takrat spoznavali radosti bivanja pod platneno streho in čudesa žive in nežive narave: opravili so ture na okoliške hribe, se čudili živalim in rastlinam ob poti, prisluhnili predavanjem iz planinske šole, se pomerili v orientacijskem znanju, celo v šahu in streljanju z zračno puško, večeri pa so minevali ob družabnih igrah in petju ob tabornem ognju. Otroci so bili navdušeni nad nočnim in jutranjim dežurstvom (ta dolžnost in razburljiva izkušnja hkrati se je pri kasnejših taborih izgubila), malo manj pa so bili najbrž navdušeni nad čiščenjem umivalnice in stranišča dvakrat na dan.

Leta 1984 je bil planinski tabor spet organiziran v Logarski dolini, kjer se je pionirjem organiziranja planinskih taborov pridružilo še planinsko društvo Žalec. Tudi tokrat je bila prehrana organizirana v Domu planincev.

Planinski tabori so bili nato organizirani v Logarski dolini (1985, 1986), Zadnjici (1987), Tamarju (1988), na Zgornjem Jezerskem (1989), kjer je idilični prostor ob jezeru narekoval kar tri ponovitve, in sicer še leta 1990, '93 in '95. V letu 1991 je planinski tabor zaradi vojne za Slovenijo odpadel, v Kamniški Bistrici smo bili trikrat (1992, 1994 in 2003), na Pokljuki (1996), v Koprivni (1997), Medvodju (1998), Podvolovljeku (1999), Završnici (2000) in na Dovjem (2001, 2002).

V dvajsetih letih so se poleg že omenjenih društev taborski karavani SMDO priključila še planinska društva Slivnica pri Celju, Braslovče, Ljubno, Mozirje, Rečica ob Savinji, Vransko, Poljčane, Rogatec, Kostrivnica, Šoštanj, Trnava,

Tabor v Medvodju

Vitanje. »Savinjskim« planincem so se leta 1988 pridružili še mladi planinci iz Gornje Radgone ter leta 1999 iz Zagorja, od leta 1999 pa imajo svojo izmeno planinci mladinci iz vseh društev, stari od 16 do 25 let. Tako je že dolga leta izbrani taborni prostor zaseden od 8 do 9 tednov med poletnimi šolskimi počitnicami.

Kako pripravljamo tabor

Dvajset let skupnega organiziranja taborov gotovo kaže na to, da se je ta način v SMDO obnesel in da ga bomo nadaljevali. Prinaša namreč možnost sodelovanja društev z manj člani in manjšim proračunom, je pa planinski tabor tako tudi za vse udeležence cenejši.

V zadnjih mesecih leta se vodje taborov in načelniki mladinskih odsekov začnejo pogovarjati o možni lokaciji za naslednje leto, podajo se predlogi, nato pa se začnejo ogledi ter pogovori z lastniki zemljišč. V decembru ali januarju je prostor na podlagi glasovanja izbran, datumsko pa se določijo tudi izmene, v katerih že dalj časa sodelujejo običajno ista planinska društva. Ko je prostor izbran, se določi organizacijski odbor, ki ga zaradi mnogih planinskih in organizacijskih izkušenj ter občudovanja vrednega posluha za mlade planince že vrsto let skupaj z ožjo ekipo vodi Milan Polavder (PD Zabukovica).

Ko je dogovor za prostor sklenjen in ko so urejena vsa dovoljenja, se marca določi okvirna cena tabora. Ekonomsko ceno vsaka izmena določi sama, vendar je le-ta v večini primerov zmanjšana zaradi različnih subvencioniranj. Vsa udeležena planinska društva pa v skupno blagajno prispevajo tudi denar za skupne stroške - za najem tabornega prostora, taborne opreme, opremo kuhinje itd.

Nato se izbere PD, ki prek svojega računa skrbi za finance in društvo, ki poskrbi za manjkajočo skupno opremo (največ kuhinjska oprema, pa tudi športni rekviziti, razno orodje in šotori). Vodja Pokrajinskega odbora MO pri Mladinski komisiji PZS določen datum v maju prijavi celoten tabor in izmene, pred začetkom taborov pa se še točno dogovorijo o prevozniku, ponudniku kemičnih stranišč in postavljanju tabora. Tabor se postavlja dva dni pred začet-

kom taborjenja prve izmene, delovno ekipo pa sestavljata po dva člana iz vsakega društva. Prav tako se dva dni po zadnji izmeni tabor tudi podira in taborni prostor pospravlja.

Na taboru

Tabor je tako nared in izmene mladih planincev in njihovih vodij pričnejo taborjenje. Vsaka izmena preživi planinski tabor po svojem začrtanem programu. In kako je ob prihodu enih in odhodu drugih? Najprej pozdrav, potem pa »juriš« za najboljše mesto v šotorih. Lani se je z nakupom 10 novih šotorov za štiri do pet udeležencev ta začetna zagretost malce umirila, mladi planinci se namreč že vnaprej dogovorijo, kdo bo s kom v šotoru.

Sledi kosilo, ki ga skuha predhodna izmena, kratek počitek »za aklimatizacijo«, nato pa pozdrav vodje tabora in predstavitev tedenskega ter dnevnega načrta. Kakšen načrt le - v prvi vrsti sta to hoja v hribe in spoznavanje naravnih značilnosti okolice (iz vrste se mimogrede oglasi kakšen obupan: »A vsak dan?!«).

Kaj vse nas čaka? Orientacija v teoriji in praksi, plezalni vrtec, razna predavanja na temo planinstva, bivakiranje, športne in zabavne igre, bazen, skriti prijatelj, sporočila in darilca zanj, krst, planinske poroke, izbor miss in mistra tabora, različni načini bujenja (s pesmicami, ušesa predirajočim žvižgom, kitaro, harmoniko ...), jutranja telovadba, pri kateri so nava-

Orientacija malo drugače

dno najbolj zagreti vodniki in mentorji, priprava kresa in tovorjenje drv (slabo se piše zadnjim izmenam, ki jim predhodnice »zasežejo« drva v neposredni bližini), zvečer pa kitara, petje in »nategovanje« večera z večnimi izgovori in moledovanji: »Pa saj še ni pozno. Pa saj bomo vstali. Pa zakaj, če je tu tako fajn.«

Še marsikaj zanimivega se dogaja. Včasih so bile kazni za nočne ptiče znane: čiščenje stranišča. Z uvedbo kemičnih stranišč je čiščenje letih še najmilejša kazen, ki te lahko doleti. Pri prhanju moraš biti preračunljiv, da naletiš na najugodnejše razmere. Črna cev, po kateri je napeljana voda iz potoka, je tako dolga, da je v njej dosti vroče vode, zelo malo primerno tople in ogromno hladne – in kaj je bolje kot po dolgi turi pod hladen tuš. Zanimivo je, če ploha napravi luže, v katerih se sproščajo v civilizaciji zatajevani »svinjski« nagoni (taka prireditev se potem imenuje Rock Dovje ali Rock Kamniška Bistrica). Potem upamo, da dež ne traja predolgo, saj so potem rešitev planinska predavanja v

jedilnici in najedajoča zadrževanja v šotorih, kjer vlaga načenja tudi razpoloženje.

To so le posamezne izkušnje, slišane iz ust mladih planincev in njihovih vodnikov, vse izmene seveda ne izvajajo vseh naštetih aktivnosti, nekatera pa jih imajo še več: zanimivi in kratkočasni so kvizi, dolgočasno je pisanje vtisov, pri ocenjevanju šotorov se vsi borijo za sončke in desetke, eni se trudijo za najbolj izvirno himno in še in še. Vsem izmenam in taborom je enako to, da mladi čutijo bližino narave, bližino narave tudi v človeku, da čutijo, da jih napor privede do nekega cilja, da se je za vsak cilj potrebno potruditi, a da sta, z Zaplotnikovimi besedami, pomembna že pot sama in življenje na njej in ob njej.

Mladi planinci in njihovi vodje imajo že izbran in dogovorjen tudi letošnji taborni prostor, taborili bodo na Lokvah v Trnovskem gozdu, kjer jim je lokalna skupnost ponudila zelo lep taborni prostor z že napeljano vodo za zelo ugodno ceno. ●

PLANINSKI TABORI, priročnik, PZS 2002

Priročnik Planinski tabori nam na 144 straneh prinaša mnogo koristnih napotkov, kako pripraviti taborjenje za mlade planince.

Avtorji, ki so si nabrali kopico izkušenj s pripravo taborov v svojih MO, nas najprej seznanijo s cilji, nameni in vsebinami planinskih taborov. Dobršen del prve polovice knjige je namenjen družabnosti, ki je pomemben del vsakega taborjenja. Sledi opis taborjenja v planinski koči in priprava zimovanja.

Eno najpomembnejših poglavij je organizacija tabora. Sledijo še poglavja o prehrani ter pravnih vidikih. Pisci niso pozabili tudi na okoljsko vzgojo udeležencev in na vprašanja vpliva tabora na naravo.

Na koncu zasledimo še predstavitev seminarja za vodstva planinskih taborov.

Tabor MO PD Ljubljana Matica

✍ in 📷 Vesna Lenart

Šotori na travniku pod gorami. Zraven hladen, osvežilen potoček. Nekaj fantov zagrizeno igra nogomet. Drugi igrajo karte, spet tretji se trudijo postaviti ogenj. To je običajna slika dogajanja na lanskem taboru mladinskega odseka Ljubljana Matica. Ko se zvečeri, vsi posedejo ob ogenj, nekdo vzame v roke kitaro, drugi pesmarice in petje in igranje začneta odmevati po taboru.

In kako se je vse skupaj pričelo?

13. julija je prišlo v ljubljanski Tivoli nekaj mladih, željnih gora, novih poznanstev, predvsem pa zabave. Peljali smo se mimo Tržiča, skozi prečudovito in slikovito Dovžanovo sotesko in končno prišli do tabora v Medvodju. Tabor je trajal samo sedem dni, ampak v tem kratkem času se je zgodilo toliko stvari, da jih je nemogoče strniti v te vrstice.

Naša prva tura nas je odpeljala na precej neznan vrh Štegovnik (1691 m). Pot pelje celo skozi naravno okno, na vrhu pa se nam je odkril čudovit razgled na Košuto, v meglo zavil Storžič in ostale gore. Ker pa nam je ta tura seveda zadoštovala samo za en dan "notranjega miru", smo

Hm ... najbrž je hotel odpeljati kar obe hkrati

si kmalu na ramena spet oprtali težke nahrbtnike in se odpravili na dvodnevno turo, vrhunec tabora. Šli smo na Košutnikov turn (2133 m). Po prihodu na vrh, slikanju z veliko fotoaparati in preučitvi vseh vidnih okoliških vrhov smo se podali na kar dolgo prečenje Košute do Škrbine. Zaradi rahle izmučenosti smo teh nekaj ur večinoma hodili vsak zase s svojimi mislimi in tako preganjali nič kaj prijetno hojo gor in dol po grebenu. Utrujeni smo končno prispeli na planino Pungrat, ki je bila doslej dvakrat razglašena za najlepšo planino. Tam je bil največji problem najti ustrezen prostor za spanje, saj je pokrajina precej valovita in »obogatena« s kravjaki. Za nagrado, da nismo obupali pri iskanju prostora za spanje, smo našli lep prostorček pod smrekami. Ko smo po dolgih, šepetajočih pogovorih le vsi zaspali, so nas na naše začudenje prišle obiskat krave. Očitno smo se vsilili v njihov življenjski prostor. A ker se sredi noči nismo dali odgnati, so nas končno le pustile na miru. In kot da ni bilo dovolj presenečenj za en dan. Ugotovili smo, da se nam pospešeno bliža nevihta. Kar se da hitro smo pospravili in zbežali proti koči. Noč smo tako prebedeli v neki majhni podstrešni sobici nad prašiči. Naslednje jutro smo si na soncu privoščili kraljevski zajtrk s svežim, sicer hladnim, domačim mlekom, nato pa smo se počasi odpravili nazaj v tabor. Na zadnjo turo smo odšli še na Storžič (2132 m), in to skozi Žrelo, kjer smo vsi po vrsti uživali. Če spregledamo to, da je bila na vrhu sobotna gne-

Še dobro, da megla zakriva cilj visoko nad nami

Planinci na grebenu Košute

ča, je bilo super, saj smo imeli sonce in zelo dober razgled. Ta tura je bila končna pika na i.

Seveda pa nismo samo hribolazili, imeli smo tudi različne igre in celo nogometno tekmo med udeleženci tabora in domačini. Kot zelo iznajdljivi planinci smo si naredili tudi mrežo za odbojko. Treba pa je omeniti tudi tekmovanje v orientaciji, kjer je zmagala skupina Izgu-

bljenci. Pri orientaciji smo se pošteno nahodili in natekli, zato smo odšli na zasluženo kopanje v Dovžanovo sotesko, kjer smo tudi plezali.

Večina nas je že kdaj bila na takem taboru, zato smo se že poznali, vendar so se tudi novinci hitro vključili. Pravi člani našega mladinskega odseka pa so postali na dolgo pričakovanem planinskem krstu, kjer smo imena izbrali kolektivno, in tako smo dobili nove planinske člane Zajlo, Modela in še mnogo drugih. Novinci pa so bili seveda deležni tudi tepeža s prusikom.

Sem, v neokrnjeno naravo, smo za en teden pobegnili iz mestnega vrveža. Splačalo se je. Čeprav smo bili stalno v gibanju, smo si nabrali novih moči. Odšli smo s težkim srcem, vendar obogateni za nove izkušnje in kar je najpomembnejše – opremljeni s telefonskimi številkami in naslovi novih prijateljev ali prijateljic.

Na takih taborih se lahko ustvarijo zelo trdne vezi in nekdo je dal dobro primerjavo: postanemo velika, srečna družina. Priznati moram, da se s temi besedami zelo strinjam. Nikoli ne veš, kaj lepega te bo doletelo na mladinskih taborih. ◦

Planinski tabori v TNP

✍ Martin Šolar, Triglavski narodni park

Ni redko, da med hribovskimi prijatelji, posebno med tistimi ki so aktivni kot vodniki, slišim vprašanje: »Kje pa imate letos tabor?« Tabor je med drugim postal in ostal sinonim za večdnevne planinske akcije. Tabor običajno pomeni nekajdnevno bivanje v gorah s planinsko skupino, največkrat z mladimi. Pravih planinskih taborov pod šotori je manj kot pred leti, nekoč pa so bili ena glavnih oblik skupinske planinske dejavnosti. Še klasičnega tabora v Bavšici, kjer smo vzgajili na stotine vodnikov, od leta 1999 ni več. Že dolgo je mnogo taborov lociranih v planinskih kočah ali drugih objektih v gorah, posebej zimski tabori so bili vedno v kočah. Tudi sam se rad spominjam svojih prvih zimskih taborov na Uskovnici v začetku osemdesetih, kjer sem kot takratni mladinski vodnik spoznaval delo z mladimi, obenem pa so mi tabori odprli pot v svet alpinizma.

Tema tega prispevka pa so planinski tabori v Triglavskem narodnem parku (TNP). Tu mislimo na klasične tabore pod šotori. V zvezi z izhodišči in postopki usklajevanja za taborne prostore v TNP, pa velja omeniti predvsem naslednje. Ko je bil leta 1981 sprejet zakon o Triglavskem narodnem parku, je bila v njem zapisana tudi določba, ki pravi, da »je šotorjenje zunaj za to določenih mest prepovedano«. Z določenimi mesti so bili mišljeni uradni kampi. Ko je bil zakon sprejet, pa so se pojavila praktična vprašanja glede možnosti za planinske tabore. Eden najzaslužnejših za ustanovitev parka in prvi predsednik sveta TNP je bil dr. Miha Potočnik, dolgoletni predsednik Planinske zveze Slovenije. Zastavil je besedo za »svoje« planince in dogovorjeno je bilo, da PZS oziroma njena Mladinska komisija z upravo TNP vsako leto sproti določa začasne možne lokacije za planinske tabore. In tako je pravzaprav tudi še danes, 23 let po ustanovitvi današnjega TNP.

Z izigravanjem pravil izgubljam vsi

Ko sem se zaposlil na TNP, sem kot takratni član Mladinske komisije PZS dobil naloge, povezane s planinsko dejavnostjo. Tako mi je bilo poverjeno tudi določanje in usklajevanje možnosti za izvedbo planinskih vzgojno-izobraževalnih taborov. Iz tistih časov se spominjam tudi nekaterih napak, ki pa so posledično vodile k ukinjanju nekaterih tradicionalnih tabornih prostorov. Tako smo v začetku devetdesetih let kot možno lokacijo določili tudi Zadnjico, in sicer kar območje parkirišča oziroma počivališča ob Belem potoku na izhodišču poti za Kriške pode.

Žal se je zgodilo, da je tabor nekega planinskega društva trikrat presegal zmogljivost prostora, predvsem pa to še zdaleč ni bil vzgojno-izobraževalni tabor za mlade planince. Bilo je še več nepravilnosti. Zaradi nevzdržnih razmer v Zadnjici sem bil deležen kar hudih in, priznati moram, tudi upravičenih kritik domačinov, gozdarjev in tudi drugih planincev, ki niso mogli uporabljati običajnega parkirnega prostora in počivališča pod Kriškimi podi.

Zavedanje okoljskih in prostorskih obremenitev zaradi taborjenja na eni strani ter spremembe družbenega sistema ter z njimi povezana drugačna lastniška razmerja so pripeljale do usmeritev in ukrepov, ki so tesno povezani z zmanjšanjem možnosti za planinske tabore v Triglavskem narodnem parku. Razen tega pa so na osnovi različnih odlokov vse večji pomen pri odločanju o možnostih za taborjenje pridobile tudi občine. Problematiko planinskih taborov pa je na nek način povečalo tudi dejstvo, da ti tabori v neredkih primerih niso bili več vzgojni tabori za mlade planince, temveč so postali način cenenege dopustovanja za staro in mlado. Na to smo bili posebej opozorjeni pred leti, ko je nek novinar pronicljivo ugotovil ter objavil prispevek s fotografijami o »planinskem vzgojno-izobraževalnem taboru za mlade«. Vse lepo in prav, le mladine ni bilo nikjer ...

Na taborjenjih damo velik poudarek izobraževanju Emil Pevec

Kaj moramo upoštevati

Pri načrtovanju prostočasnih dejavnosti v zavarovanih območjih (narodnih parkih) je treba upoštevati nekatera načela. Planinski tabori pri tem niso izjema. Potrebno je preveriti, ali so tabori dopustni z vidika pravnih predpisov. Sledi naravovarstveno vrednotenje. Ker smo v zavarovanem območju, ima pri vseh dejavnostih prednost varovanje narave. Na lokacijah s posebno vrednimi deli narave (naravna dediščina, vodozbirno območje, gozd s posebnim namenom ...) lokacija tabora praviloma ni sprejemljiva. Nadalje je treba preučiti vplive (npr. vpliv planinskega tabora) na naravo in okolje nasploh, upoštevati je treba fizično geografske danosti, lastniška razmerja in nenazadnje tudi možnosti konfliktov z drugimi rabami v prostoru (kmetijstvo, gozdarstvo, promet, lovstvo ...).

V Triglavskem narodnem parku smo sledili navedenim načelom ter si pri določanju začasnih lokacij za planinske tabore za izhodišče postavili tudi naslednje:

- lokacije za tabore sočasne in se določajo vsako leto posebej,
- lokacije v osrednjem območju, na območju naravnih vrednot ali na vodozbirnih območjih niso možne,
- časne lokacije za planinske tabore so namenjene izključno vzgojno-izobraževalnim taborom za mlade,
- upoštevati je treba lastniške razmere, organizator si mora pridobiti soglasje lastnika zemljišča,

- preveriti in upoštevati je treba predpise (odloke) lokalnih skupnosti,
- trajni posegi v prostor na tabornem prostoru niso dopustni,
- posegi v vegetacijo, predvsem žaganje drevja in grmovja, za potrebe postavitve tabora, kurjave ali tabornega ognja, niso dopustni,
- za WC je najboljše imeti kemična stranišča – kontejnerje, kopanje jam za latrino ni primerno,
- smeti se odvažata na urejene in dovoljene deponije v dolini oziroma zunaj zavarovanega območja,
- vozila taborečih se parkira na urejenih parkiriščih ali ob cesti, parkiranje v naravnem okolju ali celo v taboru ni sprejemljivo,
- javni zavod Triglavski narodni park za vzgojno-izobraževalne tabore izda pisno mnenje s pogoji, nadzorniki TNP pa v času izvedbe tabora spremljajo stanje.

Na osnovi teh izhodišč ter stanja v prostoru vsako leto določimo možne lokacije za planin-

ske tabore. Te lokacije se v zadnjih letih pravzaprav ne spreminjajo. V Triglavskem narodnem parku ob upoštevanju navedenih pogojev lahko izvedete planinski tabor na naslednjih lokacijah: Rudno polje na Pokljuki, taborni prostori na Ribčevem Lazu v Bohinju (v dogovoru z Zvezo tabornikov Slovenije), Martuljek (ob desnem bregu Save Za Vomičem), Krnica (na severnem robu planine V Klinu), Trenta (pri Markovem mostu) in Loška Koritnica.

Kako v bodoče?

Nedvomno ste med branjem zasledili, da sem kar naprej pisal o začasnih možnih lokacijah za planinske tabore. Zakaj začasnost, po drugi strani pa se že skoraj deset let ni nič spremenilo? V uvodu je bilo povedano, zakaj je sploh prišlo do tega, da določamo začasne možne lokacije za tabore.

Na celi vrsti sestankov in posvetov s Planinsko zvezo Slovenije oziroma društvu smo se pogovarjali in celo sklenili, da bi bilo treba na območju parka urediti dve do tri stalne lokacije za planinske vzgojno - izobraževalne tabore. Ti prostori naj bi imeli urejeno osnovno »taborno« infrastrukturo in upravljavca, možnost uporabe pa bi bila koordinirana med upravljavcem, PZS in TNP. Žal do realizacije teh idej še nismo prišli. V TNP smo kot stalne taborne prostore predlagali na primer Trento, Bavšico, Mojstrano in Rudno polje. Drugih idej in pripravljenosti za aktivno sodelovanje PZS ali društev za zdaj še ni bilo, če izvzamemo pobudo PD Nova Gorica za ureditev takega prostora pri izviru Tolminke.

•••

V zadnjem času mi marsikdo v pogovoru ali pri predavanjih o varstvu narave, ki jih imam za različne planinske vzgojno-izobraževalne programe, očita, da problemi planinske dejavnosti sploh niso resni problemi v primerjavi z globalnimi problemi onesaženja, tople grede, ozonskih lukenj in z nenasitno urbanizacijo ter nesprejemljivimi posegi v gorskem svetu. Na nek način to drži, je pa prav, da se hribovska srenja zave tudi lastnih (okoljskih) pomanjkljivosti ter jih s ciljem za ohranitev gorskega sveta poskuša tudi zmanjšati ali odpraviti. ○

**TRGOVINA
POHODNIK**

UŽITKI V NARAVI

Specializirana trgovina za pohodništvo, gornišтво, alpinizem in potovanja.

**Prodajamo izdelke blagovnih znamk
BERGHAUS, SALEWA, MAMMUT,
KARIMOR - tekstil, obutev in tehniko.**

**Pohodne hlače SCHÖLLER - razni modeli
pod blagovno znamko POHODNIK.**

Tel.: 01 5852630, Fax.: 01 4280429

www.univet.si | info@univet.si

**Univet d.o.o.
Šmartinska 152
Hala A, zg. pritličje**

**ZA PLANINSKA DRUŠTVA
POPUSTI IN AKCIJE**

Paternollijeva grapa

1923–2003

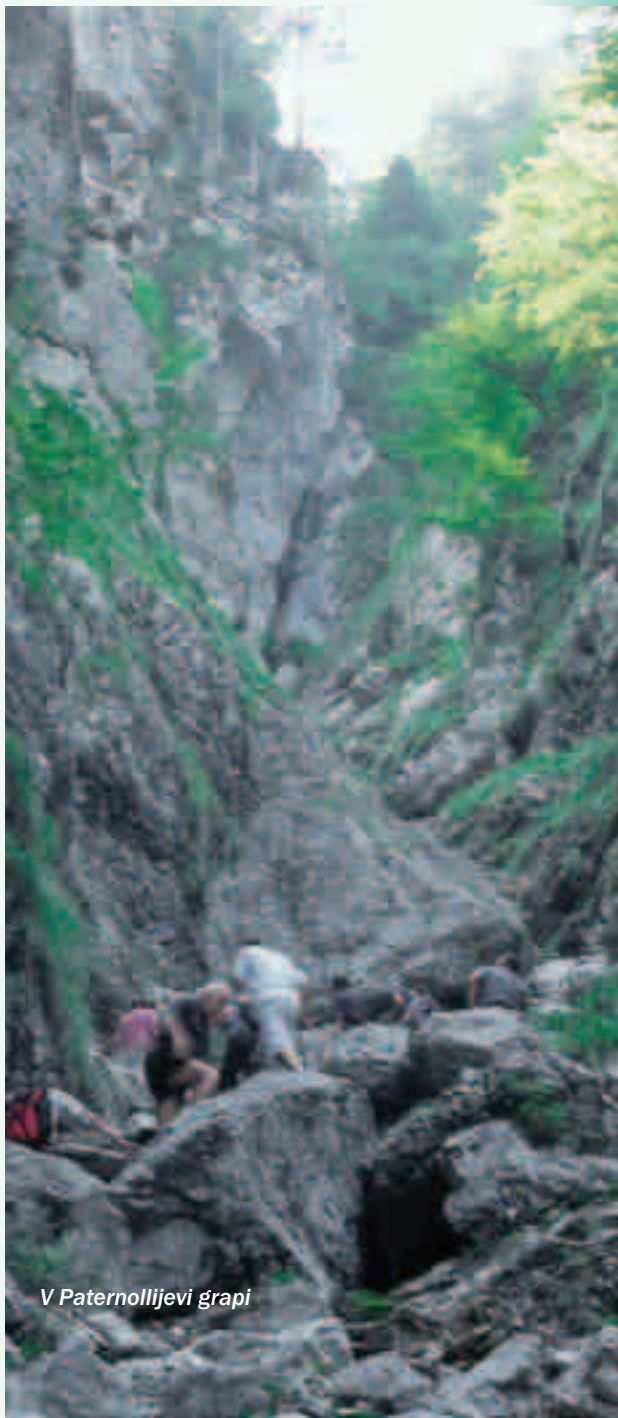
Ob spominu na planinsko nesrečo nad Trebušo

✍ in 📷 Tone Wraber

Poleti 1923 se je v severnih prepadih Poldavnovca smrtno ponesrečil Nino Paternolli. O tem v Planinskem vestniku nisem našel nobene poročila, dogodek pa je v tisku slovenskega ozemlja, ki je bilo tedaj del kraljevine Jugoslavije, najbrž tudi sicer ostal neopažen. Poleti 2003, ob osemdesetletnici nesrečnega dogodka, je bila v Gorenji Trebuši komemorativna slovesnost, ki sta jo pripravili Krajevna skupnost Gorenja Trebuša in Goriška sekcija Italijanskega alpskega kluba (CAI), a tudi o njej, vsaj v osrednjih slovenskih medijih, nisem našel nobene vesti.

Kdo je bil Paternolli?

O Paternolliju pred slovesnostjo nisem vedel še ničesar, a sem v Primorskem slovenskem biografskem leksikonu (geslo o Paternollijih je napisal goriški zgodovinar Branko Marušič) prebral, da je bil Nino Paternolli potomec priseljencev, ki so se, še v Napoleonovem obdobju, priselili iz južnotirolske Valsugane v Gorico. Antonio je v Gorici ustanovil knjigarno in malo pozneje še tiskarno; leta 1838 je natisnil dve Staničevi pesmarici. Njegov sin in naslednik Giovanni je med drugim natisnil obsežno Morellijevo Zgodovino goriške grofije. Pozneje je podjetje vodil predvsem Giovannijev sin Giuseppe, temu pa je sledil humanistično odlično izobraženi Giovanni/Nino (1888–1923). Po koncu prve vojne je obnovil dejavnost svojih prednikov in med drugim ob 600-letnici Dantejeve smrti pripravil tudi italijansko izdajo zbornika, v katerem so sodelovali ugledni slovenski in italijanski kulturniki pod uredništvom Alojzija Resa. Nino izida tega zbornika ni več doživel. Po njegovi smrti se je tedanja gori-

V Paternollijevi grapi

Poldanovec; v vznožju se začneja Paternolljeva grapa 🍷 Marjan Bradeško

ška kulturna smetana razkropila; k temu je brez dvoma veliko prispeval vse bolj uveljavljajoči se fašizem.

To, da se domačini iz Gorenje Trebuše spominjajo smrtno nesreče italijanskega planinca iz obdobja, v katerem je tedanja italijanska oblast na povsem slovenskem ozemlju vse bolj zatirala slovenstvo – pri tem je prizadevno sodelovala tudi italijanska planinska organizacija – je še posebno razvnelo mojo radovednost. Pomislil sem na bližnjo dolino Idrije in njenega glasnika Cirila Kosmača ter na zverinsko pretepenega in z ricinusovim oljem napojenega Obrekarjevega Petra iz Kosmačeve novele V žagi, pa na govor ob preimenovanju Vilharjeve koč v Črnem Dolu, prve slovenske planinske koč na Snežniku. Takole je 14. septembra 1930, seveda v italijanščini, povedal tedanji slavnostni govornik, podpredsednik reške podružnice CAI: »To zavetišče, ki je že pripadalo planinskemu društvu, a ga je rabsodba zmage naredila za tuje, (...) danes posvečamo kot italijansko.« Zdaj ta koč, od leta 1914 skoraj nespremenjena, spet pripada PD Snežnik.

24. avgust 2003 je bil sončen. Pri dnu Paternolljeve grape, očitno novega poimenovanja Hudourniške (Govške) grape, h kateri nas napoti napis, na katerem sicer manjka en l, se je zbrala kakšna stotnja: precejšnje število domačinov, cerkveni pevski zbor z Vojskega in seveda večje število članov goriške sekcije CAI. Priložnostna maša je potekala v poudarjeno zbranim razpoloženju in naravnem okolju, v katerem so se sončni žarki prebijali skozi bukovo zelenje, vsaj meni, botaniku, pa je pogled uhajal na prepadno pečevje Poldanovca, poraslo s črnim borovjem.

Po maši in priložnostnih nagovorih smo se nekateri, nekaj več kot deset, napotili v senčno in vlažno, obenem pa grozljivo lepo Hudournikovo grapo, ki navzgor grede postaja vse bolj divja in na več krajih kar težko dostopna. Potrebna je pazljivost, tu in tam je treba uporabiti vse štiri; prečenje spolzkega skalovja in nekaj klinov privede na kraj nesreče. Tam je že od leta 1924 vzdana spominska plošča z italijanskim besedilom Biagia Marina: NINO PATERNOLLI/cvet človeštva/je padel tukaj/19. avgusta 1923/žrtvujoč mlado življenje/vzvišeni ljubezni do gora/C. A. I. Gorica.

Nesreča v grapi

Kako se je zgodila ta nesreča? Goriška sekcija C. A. I. je za 19. avgust tistega leta napovedala srečanje svojih članov in prijateljev na Lokvah, katerega prihodek je bil namenjen graditvi zavetišča Gorizia na Triglavu. Nino Paternolli in njegov prijatelj Ervino Pocar, pozneje najpomembnejši italijanski prevajalec iz nemščine v italijanščino – že leta 1932 je v ta jezik prevedel tudi prvo Kugyjevo knjigo – sta se odločila, da bosta prišla iz Gorice na Lokve po velikem ovinku. Z vlakom sta se odpeljala iz Gorice v Sv. Lucijo (danes Most na Soči), nato pa sta se peš odpravila po dolini Idrije do sotočja s Trebuščico in po njeni dolini navzgor. Nino se je mimogrede še okopal v bistri reki, Pocar pa ga je pri tem zadnjič fotografiral živega. V tedanji Podgornikovi gostilni v Gorenji Trebuši sta južinala. Ura je prešla prvo popoldansko, na Lokve pa sta želela priti okoli dveh; tega seveda nikakor ne bi mogla uresničiti. Odločila sta se za hudourniški jarek. Ta je postajal vse težavnejši.

Nino je prevzel vodstvo, močno zamahoval s cepinom (danes bi rekli, da je napredoval z »dry toolingom«, Franci Savenc ga sloveni kot zatikanje), kamenje se je rušilo na Ervina pod njim. »Tukaj mi ne moreš slediti,« je še rekel Nino, se nenadoma ločil od stene in brez glasu strmoglavil. Ko se mu je Ervin približal, je opazil kri; poskusil je z umetnim dihanjem, toda Nino je bil zaradi udarca ob padcu že mrtev.

Ervino Pocar (1892-1981 sin furlanskega avstrijskega mejnega uradnika in istrske Italijanke, rojen v Vinjolah pri Piranu) je nedolgo po nesrečnem dogodku natančno in literarno dovršeno opisal njuno zadnjo skupno pot, objavo pa dovolil šele po svoji smrti. Besedilo je bilo objavljeno v zborniku, ki je izšel ob stoletnici alpinizma na Goriškem (leta 1983). Isto besedilo je v biografiji Nina Paternollija, ki je izšla konec leta 1999, objavil še Luca Matteusich, gotovo Slovenec, saj na hrbtu knjige beremo, da je 1998 za neko antologijo prevedel slovenske pesnike iz prve svetovne vojne.

Razmišljanje o mejah, ki izginjajo – ali ostajajo?

Na kaj vse sem mislil? Na to, da sem ob tej komemoraciji in ob branju Paternollijevega življenjepisa ter povečanem zanimanju, ki me je privedlo do branja Pocarjevega življenjepisa izpod peresa že pokojnega furlanskega planinskega pisca Celsa Macorja, marsikaj izvedel o gorništvu na Goriškem. V Sloveniji si kot dogajanje v planinstvu na naših tleh vse prevečkrat predstavljamo le tisto, kar je v neposredni zvezi z ljudmi slovenskega rodu, s SPD oz. PZS ali Skalo, zanemarjamo pa gorniško delovanje tujcev, predvsem Nemcev in Italijanov. Vemo, da nam ti tujci vse prevečkrat niso bili naklonjeni – včasih so bili kar sovražni ali celo genocidni, saj je pričevanj o tem dovolj ne samo v našem, temveč tudi v njihovem tisku. Ne pomislimo pa na to, da so tudi oni hodili po slovenskih gorah, jih občudovali in ljubili. Že samo iz Paternollijevega življenjepisa izvemo, kako načrtno je goriška sekcija CAI delovala v Posočju, saj so njegov tamkajšnji gorski svet imeli za svojega, kot je v predgovoru k prvi povojni izdaji Kugyjeve prve knjige napisal prevajalec Ervino Pocar

(1967): Julijske Alpe, naša ljubezen odmaknjene mladosti. V tem življenjepisu so objavljene fotografije, ki goriške italijanske planince, morda je bil vmes tudi kakšen zaveden Slovenec, kažejo na Mrzovcu, Mangartu, Triglavu, Jalovcu in smučanju v Trnovskem gozdu. Do danes se ni nič spremenilo. V zadnji številki glasila goriške sekcije CAI »Alpinismo goriziano« (oktober-december 2003) so v prilogi fotografije njihovih članov na Sabotinu, Črni prsti, Vrhu nad Škrbino, Poldanovcu, Malem Golaku, Visoki Ponci, Mangartu in Kaninu (vsi trije vrhovi so seveda mejni!), Poreznu, Stolu, Kuclju in Storžiču – vsi ti in še drugi vzponi so bili opravljeni lani (leta 2003) ob 120-letnici goriške sekcije CAI. Njihovi obiski so nam vsekakor dobrodošli. V že omenjenem glasilu je ime Krn na fotografiji dvakrat zapisano kot Krn, Monte Nero pa le enkrat (v oklepaju). Ko se je Pocar leta 1976 zadnjič vrnil v Gorico, je odšel tudi v Trento; na fotografijah v Matteusichevem življenjepisu ga vidimo pred Kugyjevim spomenikom in ob izviru Soče.

Premišljeval sem o tem, da smo se Slovenci ob 80-letnici Paternollijeve smrti častno odrezali – sicer tako rekoč brez širšega uradnega zastopstva, vendar, najbolj smiselno, s potomci tistih, ki so mrtvega Nina prinesli iz divje Govške soteske, predvsem pa v domačem slovenskem jeziku. Ali nismo tako spet dokazali, da smo povsem vredni družjenja z drugače govorečimi sosedi v nastajajoči evropski skupnosti?

Pa me je zmotil neki spomin. Zato sem lansko jesen odšel na Rudni vrh nad Zajzero. Že pot v Zajzero je pot po Kugyjevih stopinjah, od kočje bratov Grego je lep pogled na julijska ostena od Viša do Poliškega Špika, na bližnji planini pa dobiš dober ovčji sir od ovc nenavadno velike pasme. Nenavadno pa je tudi to, da ga je prodajal nižinec iz Palmanove. Vendar to le mimogrede. Že nekaj desetletij me motita velika plošča na koči, ki slavi spomin na kočje, ki so jih zasedli tujci, in obnovljeni spomin na člane reške, tržaške in goriške sekcije CAI, katerih ime so nosile. Gre za kočje, ki so stale na etnično, po drugi svetovni vojni pa tudi državnopravno slovenskem ali hrvaškem ozemlju. Ali smo na Mangartu, Kriških in Kaninskih podih nad Bovcem ali Snežniku Slovenci res tujci?! ●

Gorska reševalka Maja*

✍ Anja Bolko

V življenju si je Maja vedno želela postati reševalka. Ni bilo važno, ali v gorah, na plaži ali drugod. Želja se ji je izpolnila nekega avgustovskega dne, ko je bilo nebo čisto brez oblaka.

Bila je lepa avgustovska sreda. Dan je bil dolgočasen, na nebu se ni dogajalo nič, le sem ter tja je priletelo kakšno letalo. Ležala je na ležalniku na balkonu, ko si je nenadoma zaželela v hribe. Da ne bi izgubljala časa, si je oblekla trenirko, v nahrbtnik zložila najnujnejše stvari in že se je odpeljala s svojim jeklenim konjičkom goram naproti. Vozila se je že kakih dvajset minut, ko je blizu ceste zagledala makadamsko pot, ki je peljala do bližnje jase. Brez obotavljanja je zavila nanjo in ob poti parkirala svoj hyundai. Iz prtljajnika je vzela nahrbtnik, in ko si ga je naprtila, je takoj vzela pot pod noge in brez pripomočka odrinila po najbližji neznan poti. Dolgo je hodila v tišini, ko je v daljavi zagledala kočo. Stala je sredi jase, ki so jo obdajali hribi in griči. V ozadju so se v soncu svetili vrhovi mnogih gora, pod oblaki so letale ptice in iskale plen. Med drevesi, ki so se razprostirala daleč naokoli, je Maja zagledala nekaj veveric, ki so se potegovala za prostor v krošnji, in srno, srnjaka in srnico, kako so se sklanjali nad travo in jo požrešno jedli.

Ob tem prizoru je postala lačna, in ker je pospravila že večino zaloge hrane, ki jo je imela s seboj, je pospešila korak, da bi čim prej prišla do koč. Ko je bila le še nekaj metrov oddaljena od nje, je k njej pritekel moški srednjih let in jo nagovoril, naj že enkrat pohiti in naj se ne obira pri oblačenju, kajti čez deset minut bodo morali odriniti na pot. Maja je zmedeno in brez besed odšla za njim v koč. Nad vrati je visel napis »Gorska reševalna služba« in takoj se ji je posvetilo, za kaj bi lahko šlo, vendar ni vedela ravno natančno. V sobi, kamor je ravno vstopila, je zagledala prijazne fante, ki so jo veselo pozdravili z imenom Mara. Maja je še hotela nekaj pri-

pomniti o neki puncu z imenom Mara, vendar ji je to preprečil moški, ki jo je privedel v sobo. Mož, ki mu je bilo ime Marjan, kot je kasneje izvedela, se je namrščil in ji še enkrat povedal, naj se že enkrat obleče v kombinezon, ker bodo čez pet minut odrinili. Maja je zbegano ošinila obešalnike na steni, na katerih so bili ostali kombinezoni. Približala se je enemu izmed obešalnikov in si navlekla nase najbližji kombinezon, ki ji je bil prav. Nato je vzela še čelado (videla je fante, kako so jih imeli na glavi) in se odpravila proti helikopterju, ki je prispel ravno tedaj, ko je prišla iz koč. Fantje in Marjan so se že gnetli okoli vrat za vstop v helikopter, da jih je bilo kar smešno videti. Bili so kot prvošolci, ki so tekmovali, kdo bo prišel na boljši sedež v avtobusu. Vendar Maja ni imela veliko časa za otročje razmišljanje, saj jo je iz tega kmalu prebudil Marjan, ki jo je ponovno gnjavil, tokrat za vstop v helikopter. Pohitela je in se v helikopterju sesedla na klopco poleg reševalca Simona. Ta ji je, potem ko ga je vprašala, kam gredo, razložil, da so dobili poziv, da se morajo takoj oglasiti v gorah, ker naj bi se mladenka bala sstopiti s stene in ji morajo pomagati. Ko je Maja to slišala, ji je začelo brniti v glavi. To, da bo morala z izkušenimi reševalci rešiti prestrašeno mladenko, jo je zaščegetalo v trebuhu. Ni ji šlo v glavo, da bo morala reševati ljudi. Saj je bilo res, da si je želela reševati, vendar je hotela prej narediti vse izpite. Sedaj je sedela v helikopterju, ki jo pelje k prestrašeni gospodični. Ne, to ni bilo mogoče, vendar žal, vse je mogoče.

Kmalu so prispeli na cilj. Pristali so med gorami, na jasi, ki so jo obdajali majhna drevesa in grmi. K nebu so se iz gostih drevesnih krošenj pognali različni ptički, ki jih je zasledoval orel. Maji se je zdel ta prizor precej smešen. Žal ni imela več časa, da bi lahko še naprej opazovala lov, kajti že sta jo poklicala Simon in njegov prijatelj, reševalec Damjan. Ko je prišla k njima, sta ji na rame dala nahrbtnik, sama pa si je na glavo posadila čelado.

Že so odšli ponesrečenki naproti. Hodili so po ozki shojeni poti, ki se je ponekod že zaraščala. Maja je žalostno pomislila, kako so ljudje ne-

* Nagrajeni prispevek natečaja ob 90-letnici GRS Slovenije (2002). Avtorica je Anja Bolko, 6. b, OŠ Danila Lokarja, Ajdovščina.

umni, da sploh ne hodijo več v naravo, kaj šele v hribe, na svež zrak in po kondicijo, ki bi je marsikdo potreboval na milijardo ton! Kmalu je opazila, da jih pot vodi v gozd. Zbala se je že, da so kam zašli, ko se je prikazala majhna rosna jasa. Od tod so vodile tri ozke, malo zaraščene poti. Maja ni natančno vedela, kam morajo iti, ampak zaupala je poveljstvu, ki je zavilo po drugi poti, manj poraščeni od drugih dveh, saj je gotovo pred kako uro tu hodila ponesrečenka. Vodstvo je začelo vedno hitreje hoditi, za nameček pa je pot postala še strmejša. Vsi so se potili kot za stavo, vsem je zmanjkovalo kondicije, vsi so postajali utrujeni. Ko so že mislili, da bo šla pot še bolj v breg, da ne bo nikoli konec gozda, polnega klopov, se je ta razredčil in prispeli so do planine, naprej pa se je vila široka makadamska pot.

Vendar še zdaleč ni bilo tako lahko. Ko so končno prispeli k gospodični, so imeli kaj videti. Ponesrečenka je sedela na vrhu visoke, stršansko ozke skale. Da pa bi bilo še bolj grozno, je bila obuta v par tankih telovadnih copatov (iz

blaga). Gospod Marjan sploh ni mogel skriti jeze. Nanjo in na njenega mladega spremljevalca je začel rohnati. Nato se je za hip streznil in si na hrbet oprtal nekakšen nahrbtnik s tisočermi vrvmi, ki si jih je zavezal, vzela v roke kladivo in nekaj klinov ter jih postopoma zabijal v steno in skoznje vtikal vrvi, dokler ni prišel na vrh. Tu si je ponesrečenko trdno zavezal okoli pasu, potem pa sta se počasi, korak za korakom spustila na trdna tla, kjer so jima, ko sta se razvezala, vsi zaploskali. Nato so se odpravili po isti poti do helikopterja, ta pa jih je pripeljal h koči. Tu so priredili majhno zabavo, kjer so jedli in pili do sitega.

Proti večeru so se počasi razšli, vsak je šel domov. Tako je naredila tudi Maja. Ni ji bilo mar, da so jo zamenjali z nekom drugim. Pomembna je bila le izkušnja, ki se ji je pripetila v gorah. Po tem dogodku je le še bolj utrdila misel, da bo postala gorska reševalka. Ko se je ulegla v posteljo in trdno zaspala, si je pred oči ponovno priklicala pretekle urice, ki so bile zanj gotovo odločilne. ◦

Zastave na vrhovih

 Vlado Kladnik

Ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo je bila vrsta prireditev. Na predvečer 1. maja in na sam praznik so v okviru akcije »Zastave na vrhovih« zaplapolale zastave na vseh večjih vrhovih po Sloveniji. Slika je z vrha meglene Grintovca.

Na Triglav

Svetlobe imajo različno podobo, a pot je ena

✍️ Jana Remic

Rojevalo se je jutro. Lepo, z nekaj oblaki in meglicami. Le tam v bohinjskih gorah je bilo meglic več. Spraševala sva se, kam torej. V meglo se sprehajati ni ravno najlepša možnost. In tako je prišla ideja. Na Kredarico bi lahko šla, naprej bova pa že videla. Šele sredi dopoldneva sva krenila iz Krme. Tokrat sva smučič pustila v avtu, saj so planinci, ki so se vračali, prinesli informacijo, da je pred nama še dolga kopna pot.

Hodila sva po sivi, široki gruščnati stezici, nebo nad nama se je sem ter tja prekrilo z oblaki, potem pa se je spet zjasnilo. Šele ko sva se dvignila nad Zasipsko planino, nama je uspelo ujeti prve sončne žarke. Opazovala sva čudovito steno Draškega vrha in poslušala sem Joža, ki me je s svojim pripovedovanjem ponesel v neki drug čas, tja med skalovje ...

Iz meglic v sončna prostranstva

Na polički, obsijani s soncem, sva si pripravila malico in bilo je, kot bi imela najbolj slavnostni obed nekje v prekrasni galeriji, v kateri bogovi ustvarjajo čudovite slike s sončnimi žarki, z lahnim vetrcem in meglicami ...

Sledil je še strm vzpon po zasneženi grapi do Kredarice. Tam nekje sva se dogovorila, da bova šla tega dne še na vrh. Samo čaj spijeva, potem pa greva gor, sva se odločila. Upala sva, da se morje lahnih meglic ne bo dvignilo nad greben Debele peč in Draških vrhov. Čudovito toplo sonce je sijalo. Na Kredarici pa je obvezno najprej dvigniti pogled ... še na zahod in proti severu ... in vedno znova človek onemi pred stvaritvijo, ki ji je priča.

Ob čaju sva premetala stvari samo v en nahrbtnik in hkrati ugotovila, da gresta na vrh še dva planinca, oče in sin. Vedeli smo, da nas bo ujela noč. Toda želja je bila tako lepa in tako velika in ponesla nas je proti vrhu. Vedno, vsakič

posebej, začutim prav posebno navdušenje in veselje, ko mi je spet dano iti na ta čudoviti vrh. Res je, prav zato, ker je Triglav najvišji, s pripovedkami najbogatejši vrh, kot je dejal Kugy, zato, ker je tako zelo lep, ima svoj čar. Vsak korak mi je bil v veselje. Obuti v dereze smo hodili počasi, previdno in premišljeno. Znašli smo se v svetu, v katerem napačnih gibov ne sme biti. Včasih sem se za hip ustavila in opazovala svet okoli nas. Sonce je počasi tonilo proti meglenu morju daleč za vrhovi Dolomitov. Po strmem vzponu je sledil prekrasen sprehod po ostrem grebenu Malega Triglava. Čudovit je bil občutek, da se gibljem visoko nad svetom, ki se na obeh straneh spušča strmo proti dolini; prav prisiliti sem se morala, da je bil tudi tam vsak korak previden.

Sončna luč ugasne

Potem se je zgodilo. Južni greben, vse pobočje Triglava je zažarelo v živo rumeni svetlobi zahajajočega sonca. Od vseh gora, ki so nas obkrožale, je v tistem hipu pozlatilo le pobočje Triglava. Ves preostali svet je počasi temnel v nežni sivo modrikasti svetlobi. Stali smo, gledali, šli malo naprej, pa spet obstali. Slika, ki smo jo doživljali, je bila neverjetna. Potem nas je vzpodbudila želja doživeti sončni zahod na vrhu. Prav kmalu smo stopili nanj. Prav na Aljažev stolp, le zastavica je kukala iz snega. Zlato pobočje pod nami je vedno bolj žarelo, nas pa je prevzel pogled na sonce, ki se je poslavljalo od dneva in tonilo v modro morje v daljavi. Morje puhastih oblakov je obarvalo z najlepšimi barvami, nežno rumeno, rdeče, vijoličasto. Oblaki pa so ves čas rahlo valovili in prizor je bil tako pravljichen, da smo pozabili na mraz in le gledali ... Stali smo na vrhu, fotografirali čarobno slovo sonca od tistega čudovitega dne, sonce pa nas je še radodarno poljubilo z zadnjimi žarki, potem pa utonilo pod odejo meglic in oblakov ...

Človek prižge luč in gre naprej

Nebo je začelo temneti. Poslovili smo se od vrha, poslovili smo se od vseh vrhov, ki so nas

pozdravljali od blizu in daleč, in koraki so nas ponesli proti grebenu Malega Triglava. Gaz je bila le še senca in včasih sem se za hip ustavila in opazovala svet, ki se tako tiho in mirno odpravi spat, ko ugasne svetloba sonca. Le kako, da človek nima dovolj? Prižge luč in gre naprej. Mu ni dovolj dan, ki ga ustvari sončna svetloba, mu ni dovolj modrina neba, zakaj mu zmanjkuje časa? Ne zna več stopiti v izbo, hvaležen za čas noči, in se spočiti?

Tudi mi smo prižgali baterije, ko se je gaz spustila proti domu na Kredarici. Naenkrat je bila le še trda tema. Šlo je zelo počasi. Vsak korak je bilo treba videti, otipati, preskusiti ... Bilo je prav neverjetno. Udarec s cepinom, pogled na naslednjo stopinjo v snegu ... Vsi smo bili previdni, le sem ter tja smo spregovorili.

Noč. Pred domom na Kredarici sva se ustavila in očarana opazovala nebesni svod, posut z zvezdami ... V topli jedilnici smo poklepetali, večerjali, kmalu pa sta najina znanca odšla v dolino. Čas priganja ...

Ni več luči, a pravljica ostaja

Potem se je začelo prebujati jutro. Pod toplimi odejami sva čakala na pravljичne barve vzhajajočega sonca. Pa ni bilo nič. »Le kaj je s tem dnevom?« sva se spraševala, dokler se ni eden

izmed naju opogumil in odprl okna. Sploh ni bilo treba pogledati ven, pa nama je veter že vrgel v obraz drobnih snežink, vetra in mraza.

Tako se je pravljica še nadaljevala. Skoraj do kolen je že nasulo snega, mehkega puha, po katerem sva kar odplavala proti Krmi. Smejala sva se, ko mi je zmanjkalo tal pod nogami, ko naju je veter zasipal z drobnimi, ostrimi, lahnimi snežinkami, ko sva iskala prehode proti Krmi, kajti v neskončni belini ni bilo nobene poti več ...

Bolj sva se bližala avtu, bolj sem se zavedala, da se končuje ena najlepših pravljic, kar sem jih kdaj doživela.

Pravljica sončnega dne.

Čarobnost večera, ki ugaša in tone v noč.

Poljub večernih sončnih žarkov.

Zvezde na nebu.

Mir. Želje ...

Noč. Tišina. Spanje.

Jutro.

Veter. Snežinke.

Bel, puhast sneg.

Neskončna belina.

Svet brez poti.

Enkrat.

Resnično čarobne, pravljичne trenutke nama je bilo dano preživeti. ◉

Black Tusk

Črna gora v Britanski Kolumbiji

✍ Miran Željko 📷 Ryan Gutenkunst

Za hribolazce je ob jasnem vremenu pogled iz kanadskega Vancouvra proti severu podoben pogledu iz Ljubljane. Razlika je v tem, da so hribi nad severnim Vancouvrom precej nižji od Kamniških Alp; dostopni so z mestnim prometom. Če želimo okusiti prave hribe nad 2000 m, pa moramo iti malo dlje iz mesta.

Znano zimsko smučarsko središče Whistler je okoli 120 km severno od Vancouvra. Za prvi vtis je najudobneje obiskati Whistler Mountain in okoliške vrhove, saj vas žičnica dvigne skoraj za 1200 m. Razgled z vrha je precej obširen in potencialnih gorskih ciljev je preveč za celo sezono, kaj šele za kratek dopust. Zanimivo je, da je sredi avgusta na severni strani sneg pod 2000 m. Vrhovi pod 3000 m so nekakšne zaobljene izbokline (podobne našim Karavankam), šele nad 3000 m se pojavijo bolj špičasti in ponekod prav žagasti vrhovi.

Med umirjeno valovito belo harmonijo pa nekje proti jugozahodu, v oddaljenosti malo več kot 10 km, ugledamo črno gmoto, ki je videti, kot da bi sem priletela z drugega sveta. Vodnik razkrije ozadje: gora z imenom Black Tusk (Črni zob ali bolje, glede na videz: Črni čekan) je ostanek nekdanjega ognjenika, starega 26 milijonov let in je najstarejša gora na tem področju. (Ste vi kdaj razmišljali o tem, kaj bo ostalo od vas čez 26 milijonov let?) Bazaltne kamnine mu dajejo črno barvo, v dolgih letih pa je erozija naredila svoje in od nekdanj gotovo impresivnega vulkana je ostal le ogromen kup črnega kamnena. Kot po čudežu pa se je ohranila koničasto-trapezna tvorba; odvisno s katere strani jo gledamo. Že po tem kratkem uvodu je jasno, zakaj je gora med najbolj obiskanimi v Britanski Kolumbiji in zakaj sem se množici naskakovalcev pridružil tudi sam.

Višina gore je 2315 m, kar ni zelo visoko, vendar je izhodišče zelo nizko: le 609 m, torej je

treba premagati višinsko razliko 1700 m. Predvideni čas vzpona je 10 ur. Na poti ni planinskih koč, lahko pa na označenih mestih prespite v šotoru, če ga vzamete s sabo. Na poti ni vode (Kanadčani odsvetujejo pitje vode kar iz potokov), zato jo je treba vzeti s sabo; količina je odvisna od potreb posameznika. Zdi se kar zahtevno, še posebej v kombinaciji z razdaljo, ki jo je treba prehoditi (podobno kot Američani so tudi Kanadčani precej motoriziran narod in vse izmerijo v kilometrih): s parkirišča do vrha in nazaj je kar 28 km!

Dolga pot na goro

Izhodišče: iz Whistlerja se zapeljemo proti jugu kakih 20 km, nato pa zavijemo levo (vzhodno) na prvem odcepu za jezero, ki zapira jezero Daisy (če prihajate iz Vancouvra, greste po cesti 99; odcep je 37 km iz Squamisha, kmalu za mostom čez Rubble Creek). Po 2,5 km dosežemo parkirišče ob potoku Rubble Creek in tu je vožnje konec. Parkirnih mest je precej, a ker je to izhodišče tudi za druge cilje (večina ljudi gre do jezera Garibaldi v istoimenskem parku), je celo sredi tedna veliko parkirnih mest zasedenih, ob koncu tedna pa utegne tu nastati prometna gneča.

Steza v začetku premaguje hudo strmino, a je v vseh pogledih lepo speljana in vzorno vzdrževana: podobna je našim mulatjeram, le da je še bolj gladka, široka pa je toliko, da vedno lahko hodita skupaj dva človeka, eden poleg drugega. Pot je označena z enakostraničnimi rombi velikosti približno 5 x 5 cm (včasih je označena vodoravna, drugič pa navpična diagonala, vendar pomena teh oznak nisem uspel razvozlati), ki visijo z dreves ali so zapičeni v debla. Toda oznake so praktično nepotrebne, saj je pobočje, po katerem je speljana pot silno strmo in zaraščeno, zato niti ponoči ni možno zaiti s poti. Nad višino 1000 m se pobočje nekoliko položi. Na desni si lahko ogledamo pregrado (The Barrier). Zadeva je podobna zatrepu v Lepeni, razlika je le ta, da je razlaga nastanka precej bolj slikovita: lava z bližnjega vulkana naj bi se v stiku z ledenikom strdila in zaprla dolino, za njo pa je nastalo jezero. Na višini okoli 1400 m se pojavi prvo križišče: na desno gredo tisti, ki jih

*Ostanki nekdanjega kraterja vulkana
(premer 1 km), v ozadju Black Tusk*

vleče k jezeru Garibaldi (jezero je vredno ogleda in če se na pot odpravite dovolj zgodaj, je ta ovinek bolje napraviti ob povratku), na levo pa vsi drugi. Na vseh križiščih poti so leseni stebri z oznakami smeri in razdaljami v kilometrih, žal pa ni podatkov o času hoje. Teren se kmalu precej zravnava in ko prečkamo potok Taylor, gremo mimo edinega šotorišča na poti. Tu neke pravič ugledamo vrh Black Tuska, v začetku le kot nenavaden črn stvor na obzorju. Toda kljub temu, da smo prehodili skoraj polovico poti, je vrh videti še silno daleč. Pot se kmalu skoraj povsem zravnava in že se nahajamo na Black Tusk meadows. V prvi polovici 20. stoletja so na to območje tovorili opremo s konji in ti so na mehki podlagi povzročili precej škode. Konjev ni več, ljudi pa občasni napisi opozarjajo, naj se držijo utrjene poti in naj ne vandrajo križem-kražem naokoli. Čeprav je zanimivo včasih narediti korak v stran, saj je na travnikih vse polno raznobarnega rastlinja. Neke na sredi travnikov se nam pri manjši (neplaninski) koči priključi pot z jezera Garibaldi. Na naslednjem križišču je treba zaviti levo. Toda tudi desna pot nas pripelje do izredno lepih predelov, zato morda ni tako slaba ideja, da prinesemo s sabo šotor in tu preživimo več dni.

Komarji!

Pot se spet začne vzpenjati, sprva blago, malo kasneje pa že bolj strmo. Drevesa so postopno vse nižja, pogled pa se odpira vedno bolj na široko: za nami je modro-zeleno jezero Garibaldi, na desni ob poti proti jezeru Cheakamus pa uzremo nekaj manjših jezerc. Žal mi ni bilo dano, da bi dolgo užival v razkošnih razgledih – ko človek misli, da je v hribih doživel že vse, kar je možno, ga doleti presenečenje tam, kjer najmanj pričakuje ... Neke okoli višine 1800 m me napadejo komarji. Tu ne gre za kakšen manjši roj, pri katerem narediš 10 korakov in nevarnost mine – ne, to je neka posebna vrsta, ki me vztrajno nadleguje še naslednjih 200 višinskih metrov! Namesto da bi se mirno vzpenjal, moram mlatiti z rokami okoli sebe – če le malo odneham, se celoten oblak komarjev usede name. Seveda vas o tej nadlogi opozorijo vnaprej in jasno, da sem imel s sabo ustrezne pripravke, ampak iz lastnih izkušenj vam lahko zatrdim, da autan ne deluje. Morda bi bilo treba kupiti kak lokalni zvarek. Ali pa je bila napaka v tem, da sem izbral bližnjico, čeprav me je tabla opozorila, naj tega ne delam?

Končno dosežem tako višino, ki komarjem ne ustreja več, zato imam mir pred njimi. Razgledi

Pogled z vrha na jezero Garibaldi

so vedno lepši; Black Tusk, ki se je prej kazal kot postopno rastoči rog, je vedno bližji in vedno bolj strašljiv v svoji strmi črnini. Zdaj je že možno oceniti nekdanjo velikost vulkana: krater je imel premer blizu enega kilometra. Dosegel sem ožje območje ognjenika – postopno izginja tudi manjše rastlinje, prej beli kamni postajajo vedno bolj temni in kmalu imam občutek, da hodim po velikanskem kupu premoga. Vse skupaj ni posebno zabavno, ker je treba premagati vsaj 100 višinskih metrov melišča. V daljavi opazim, da se še dva človeka spopadata s podobnimi težavami, kaže pa, da hoja po melišču ni njuna odlika, saj ju kljub vedno večji utrujenosti postopno dohitevam. Na vrhu grebena je treba obhoditi južni del gore, da pridemo do vstopa v steno na jugozahodnem vogalu; na približno 2100 m.

Težaven vršni del

Manjša skupina se je pravkar vrnila z vrha. »Greste gor?« me vpraša ena izmed njih. »Seveda,« odgovorim, a že po prvih preplezanih metrih ugotovim, da nisem izbral najboljšega od-

govora. Navzgor pelje skoraj navpičen žleb. Lahko bi vprašal, če je še kakšna druga po, a vem, da boljše ni, saj sem zadnjih par sto metrov hodil ob steni in je bilo jasno, da so drugi deli še bolj divji, na zemljevidu in v vodniku pa je omenjena le ena pot. Lahko bi rekel, da ne grem naprej, ker sem dosegel cilj. A kaj bi rekel doma? Da sem prišel do grebena, 200 m pod vrhom gore? Lahko bi rekel, da se sam ne lotevam takih stvari, ampak počakam, da tako turo organizira PD Ljubljana Matica. Če bi normalno razmišljal, bi verjetno ostal ob vstopu v steno in tam končal tekmo. Ker sem vedno bolj utrujen, mi presojanje povzroča težave, zato si mislim, da bo najbolje, da sledim onima dvema pred mano, dokler še vidim, kje plezata (prvi je gotovo plezalec, drugi pa mi daje vtis začetnika), potem bomo pa že nekako ... In je šlo. »The climb is fairly easy,« piše Anita Cancian v opisu poti. Kakor za koga. Na oko bi rekel, da je težavnost bliže II. kot I. stopnji in v naših gorah se brez varovanja ne bi lotil takega vzpona. Na srečo je skala trdna (čeprav različni viri omenjajo kršljivost) in najhujši začetni del je visok le 10 do

15 metrov, potem postane pobočje do vrha laže prehodno – ta del steze je viden že z Black Tusk meadows. Vrh ni čisto pravi vrh – nekaj metrov višja sosednja glava zakriva pogled proti severu, vmes pa je zoprna škrbina, a bi bil prehod tam prenevaren.

»Kaj delaš, ko si na vrhu?« me včasih sprašujejo ljudje, ki se ne ukvarjajo s planinstvom. »Nič,« jim odgovorim, »tam sem in uživam.« Tokrat to ni možno. Druga dva se odločita, da se bosta že po petnajstih minutah vrnila in najbolje je, da se jima pridružim. V silni vnemi, da bi čim prej prišla dol, se v nekem trenutku usmerita v napačno razpoko (»A crack of death,« zadevo kasneje komentira eden od njiju), a na koncu ju le prepričam, da nadaljujemo v smeri vzpona. Po pričakovanju je zadnjih 15 metrov nekoliko bolj napetih, a je teren toliko razčlenjen, da vsi srečno pridemo do vznožja stene. Moja spremljevalca pri vzponu imata avto pri bližnjem Microwave Towerju, sam pa bom moral opraviti še 14 km do izhodišča. Ura je okoli pol petih. Do sončnega zahoda so ostale še štiri ure.

Naporen povratek

V začetku se pokaže prednost melišča pri hoji navzdol, potem pa postane očitno, da sem porabil skoraj vso energijo, saj mi zadnjih nekaj ur sendviči ne teknejo, kmalu po sestopu z vrha pa me mine tudi veselje do čokolade. V ustih nimam sline, če dam karkoli v usta, mi gre na bruhanje. Česa takega še nisem doživel. Sestopam po običajni poti, pri tem pa me spremlja manj komarjev kot prej in v dveh urah se privlečem do koč. Med razmišljanjem, kje bi preživel noč in kako bi se pokrtil, da bi me čim manj zeblo, se uležem. Čez kakšne pol ure zaslišim nekaj, kar zveni kot pogovor, a ko se dvignem, ni nikogar v bližini. Polurni počitek mi je dobro del, zdaj mi tudi čokolada spet tekne. Čez kako uro pridem do klopce pred začetkom mulatjere in ponovim polurni počitek. Pri sestopu v dolino se ponovno pokaže, kako dobro je speljana pot in tik pred sončnim zahodom sem pri avtu; dosti manj utrujen kot na začetku sestopa. Kljub vsem mukam, ki sem jih prestajal na poti, sem porabil le pol ure več, kot predvideva vodnik (od tega malo več kot 6 ur do vrha). ●

V kamen vklesane oznake obiskovalce vodijo po Pliskini poti.

Z ovčko na pot

✍ in 📷 Igor Maher

Na straneh Planinskega vestnika se predstavitev učnih poti ne znajdejo prav pogosto. Res je, da je že planinskih poti veliko, kot je veliko raznovrstnih učnih, naravoslovnih, gozdnih, zgodovinskih in še kakšnih poti. Obe skupini poti se najbolj razlikujeta po dolžini in po naravi. Planinske poti so običajno daljše od učnih, vodijo na vrhove, ob njih pa ni tabel, ki bi razlagale, kaj vidimo ob poti. To – interpretacija, kot bi strokovno rekli – pa je značilnost učnih poti. Zakaj torej planinski srenji predstavljati učno pot na Krasu?

Prvi razlog je lahko klimatski. Pliskina pot, kot se imenuje nova kraška učna pot, je tudi v zimskem času, ko celinska Slovenija (bolj ali manj) ječi pod snegom, primeren izletniški cilj. S svojimi šestimi kilometri dolžine je kot nalašč za kratke zimske dni. Naslednji razlog je že bolj planinski. Na Pliskini poti namreč na razpotjih vidimo izvirno oznako, katere značilnost je, da se kar najbolj prilagaja naravnemu okolju – kolikor se oznaka sploh lahko, saj mora opozarjati na smer. Stilizirana ovčka Pliska, znak poti, je vklesana v kamen, najbolj prepoznavni naravni material na Krasu. Zanimivo pa je, da oblikovno izhaja iz Knafelčeve planinske markacije. Z belo podobo ovce, obkroženo z rdečo črto, spominja na rdeče-belo markacijo, torej se nekako vklada

*Pokrajino okoli
Pliskovice,
tudi to vrtačo,
sta sooblikovala
narava in človek.*

plja v najpogostejši sistem označevanja pešpoti, hkrati pa ohranja lokalno kraško značilnost. Od tega, kako je ovca obrnjena, je odvisno, ali moramo na levo ali na desno, če pa nas gleda, se ustavimo pred zanimivostjo ali na počivališču.

Od kod poimenovanje po Pliski? Po eni izmed razlag nastanka imena vasi Pliskovica, za načrtovalce poti najbolj privlačni, se za ime lahko zahvalimo ptici pliski. Bolj znana je kot bela pastirica ali tresorepka, pogosta pa je v bližini človekovih bivališč. Prepoznamo jo po značilnem udarjanju z repom ob tla, tresenju z repom ali pliskanju. Ta videz živahnosti je bil verjetno povod, da so pastirji, ki naj bi s čredami drobnice prvi naselili te kraje, najbolj živahnim ovčkam dali ime Pliska. Tako je Pliskovica postala vas živahnih ovčk. Živahni pa so – še posebno zadnjih nekaj let – tudi Pliskovljani. Odkar je občina Sežana ob pomoči Evropske unije na dotlej razpadajoči Slamčevi domačiji uredila mladinski hotel, se dogodki in aktivnosti kar prehitvajo. Ustanovili so razvojno društvo, ki mu je dala ime Pliska, živahna ovčka pa je našla mesto še v oznaki učne poti, v kateri opozarja na pastirsko preteklost vasi.

Pot od ideje do izvedbe Pliskine poti je primer, kako se z dobro motivacijo in s skromnimi finančnimi sredstvi izpelje ureditev učne poti in kako se pri tem najdejo različni viri sofinanciranja. To je lahko tudi planinskim društvom zgled za uresničevanje podobnih zamisli. Novi mladinski hotel je v vasi povzročil pravo revolucijo. Pohodi, izleti, predavanja, prireditve, raziskovanje preteklosti, odkrivanje že pozabljenih zanimivosti v okolici, pevski zbor in še kaj, predvsem pa vse polno idej, pa tudi zagnanosti za uresničitev, še najlaže v okviru razvojnega

društva, ki so ga ustanovili. Med prvimi idejami je bila učna pot, ki bi dopolnila ponudbo hotela, ki ga največ obiskujejo kolesarji, pohodniki in najrazličnejši raziskovalci Krasa. Navezali so stik z danskima nevladnima organizacijama, Danskim svetom za aktivnosti v naravi in Danskim združenjem pohodnikov, in kmalu je v okviru pomoči danskega ministrstva za okolje vzhodni Evropi nastal projekt sodelovanja pri razvoju zelenega turizma. Projekt je bil namenjen prenosu znanja in izkušenj, ki jih imajo Danci z mladinskimi hoteli in tematskimi potmi, rezultat projekta pa naj bi bil in tudi je učna pot. Če danski pomoči dodamo še domačo (naše ministrstvo za okolje, občina, krajevna skupnost in nekatera podjetja) ter veliko prostovoljnega dela, rezultat ne manjka.

Kaj vidimo ob poti, katero temo nam predstavi? Ovca Pliska nas na oznakah vodi po krožni poti, speljani po planotastem svetu med vasema Pliskovica in Kosovelje, nekako na polovici poti med Dutovljami in Komnom. Vodilna tema, ki jo obiskovalec spoznava na sedmih postajah ob poti, je tradicionalna raba prostora. Seznanimo se s tem, kako je narava oblikovala in še oblikuje podobo kraške pokrajine ter kako jo pri tem dopolnjuje človek. Spoznamo, kako so Kraševci živeli in še živijo od zemlje, koliko truda je bilo potrebnega, da so kamniti svet spremenili v njive, travnike in pašnike, kaj vse so znali narediti iz kamenja, kako so se na brezvodnem površju znali oskrbeti z vodo in kako so znali izkoristiti sadove narave. Kdor bi želel zvedeti kaj več o poti, si lahko marsikaj prebere na spletni strani Pliskovice (www.pliskovica.si), ali pa v mladinskem hotelu dobi vodniček po poti. ○

Planinske poti so dobile podrobnejši pravni okvir

✍ Edo Kozorog

Zadnje dni leta 2002 je izšel nov Zakon o graditvi objektov (Uradni list RS, št. 110/02 - v nadaljevanju Zakon), ki skupaj z Zakonom o urejanju prostora (Uradni list, št. 110/02) na novo ureja problematiko urejanja prostora in graditev objektov (po prejšnjem zakonu poseganje v prostor). V preteklem letu je bilo odprtih še vrsto dilem, saj so manjkali številni podzakonski akti. Ob koncu leta 2003 pa je bil sprejet ključni Pravilnik o vrstah zahtevnih, manj zahtevnih in enostavnih objektov, o pogojih za gradnjo enostavnih objektov brez gradbenega dovoljenja in o vrstah del, ki so v zvezi z objekti in pripadajočimi zemljišči (Uradni list RS, št. 114/03 - v nadaljevanju Pravilnik).

Zakon in Pravilnik sta zelo pomembna tudi za planinstvo, še zlasti za nadelavo planinskih poti, kar je v Pravilniku (verjetno prvič) podrobneje opredeljeno.

Eden izmed ciljev Zakona je, da se poenostavi postopke za enostavnejše objekte (prej smo za enostavnejše objekte potrebovali dovoljenje o priglasitvi del, za zahtevnejše pa gradbeno dovoljenje). Po novem je mogoče graditi tudi brez gradbenega (ali kakšnega drugega) dovoljenja, če iz lokacijske informacije, ki jo izda pristojna občina, izhaja, da je takšna gradnja v skladu z izvedbenim prostorskim aktom in če so njegova velikost, način gradnje in rabe ter odmik od meje sosednjih zemljišč v skladu z določbami Zakona. Seveda moramo imeti še vedno lastninsko ali kakšno drugačno stvarno oziroma obligacijsko pravico, ki nam omogoča gradnjo (19. člen Pravilnika).

Glede nadelave planinskih in drugih poti v prosti naravi po prejšnji zakonodaji ni bilo povsem jasno, ali je šlo za enostaven ali zahtevnejši objekt. Tudi tolmačenje upravnih enot je bilo namreč različno, odvisno tudi od tega, kakšna dela so bila potrebna. Resnici na ljubo pa je potrebno priznati, da je bila le malokatera (ali sploh katera?) nova planinska pot v zadnjih de-

setletjih nadelana z dovoljenjem, torej legalno. Če ne drugega bi bilo potrebno pridobiti številna dovoljenja lastnikov zemljišč, včasih bi bilo to povezano tudi z odškodninami. Zato so bile praviloma nove poti nadelane pod naslovom »obnova nekdanje poti«, pa čeprav je bila na ta način nadelana in označena marsikatera lovska, zasebna in drugačna pot, ki se je nekoč uporabljala za dostop do kmetijskih površin, senikov in podobnih objektov (na ta način se je iz »zasebne, interne« poti spremenila v »javno«). Včasih pa je bila taka »uhojena obstoječa« pot kar stečina.

Pravilnik odpravlja nekatere nejasnosti tudi na tem področju, saj v 12. členu »planinsko pot« razvrsti v vadbene objekte, namenjene športu in rekreaciji na prostem, ki spadajo med enostavne objekte, torej objekte, za katere ni potrebno pridobiti posebnega dovoljenja na upravni enoti.

Vendar pa vseeno začetek gradnje oz. nadelave ne bo enostaven, saj je v poglavju o varovalnih pasovih in varovanih območjih v 16. členu Pravilnika naložena obveznost pridobitve soglasja pristojnega organa oziroma službe za vse varovane pasove in območja, čez katere poteka objekt, v našem primeru planinska pot. To pa so vsi varovalni pasovi gospodarske javne infrastrukture (avtoceste, glavne železniške proge, nihalne žičnice, pomembnejši elektroenergetski vodi, plinovodi, vodovodi) in druga varovana območja (vodna in gozdna zemljišča, naravne vrednote, ekološko pomembna in druga zavarovana območja po Zakonu o ohranjanju narave, ipd.).

V praksi bo verjetno lokalna skupnost naložila v lokacijski informaciji lokacijske in druge pogoje, ki izhajajo iz prostorskih in izvedbenih aktov (20. člen Pravilnika), hkrati pa navedla tudi potrebna soglasja soglasodajalcev, ki so navedeni v 18. členu Pravilnika za vsako varovano območje posebej. Če vemo, da poteka večina planinskih poti v Triglavskem narodnem parku in drugih zavarovanih območjih (načrtovano je zavarovanje tretjina Slovenije, vsaj toliko pa bo tudi ekološko pomembnih območij, ki bodo raz-

glašena v kratkem) in da skoraj gotovo potekajo tudi skozi gozd, bo v teh dveh primerih potrebno pridobiti najmanj naravovarstveno soglasje pristojnega ministra za ohranjanje narave in soglasje Zavoda za gozdove Slovenije. Če bo pot prečkala še kakšno varovano območje ali varovalni pas, pa še druga soglasja.

Če torej predpostavimo, da je bilo prej za izdelavo planinskih poti in drugih podobnih objektov potrebno pridobiti odločbo o priglasitvi del, lahko ocenimo, da sedanjí postopek ni bistveno enostavnejši. Bistvena razlika je, da je bila na odločbo možna pritožba, na lokacijsko informacijo pa ta ni možna, saj gre le za prepis določb iz prostorskega in izvedbenega akta, ki ga sprejme lokalna skupnost. Ker pa je možnost pritožbe eden izmed temeljev pravne države, je zakonodajalec za to poskrbel v 50. členu Zakona, v kateri lahko pristojni soglasodajalec odredi izdajo soglasja le z odločbo, zoper katero je dovoljena pritožba na tisto ministrstvo, v katerega delovno področje sodi izvajanje predpisa, v katerem ima takšen soglasodajalec podlago, da daje projektne pogoje in soglasja.

Pravilnik torej zagotavlja, da planinske in druge poti ne bodo potekale skozi ekološko in biotopsko občutljiva območja in da javna infrastruktura ne bo ogrožena. Obstaja pa še vedno nevarnost, da se bodo posamezne poti nadelovale brez ustrezne lokacijske informacije in soglasij. Dokler ne bo prizadeta lastninska pravica ali ogrožen varovalni pas ali varovano območje, pristojna inšpekcija verjetno ne bo ukrepala. V nasprotnem primeru pa se bodo sprožili ustrezni odškodninski in kazenski postopki, saj sta, če ne drugega, Zakon in Pravilnik v nekaterih pogledih bistveno bolj določena, kot prejšnja zakonodaja.

Omenjeni pravni akti v marsičem rešujejo problematiko, ki bi jo moral reševati Zakon o planinskih poteh, katerega osnutek pripravila Planinska zveza Slovenije. Seveda ima na ta način Planinska zveza Slovenije bistveno manjšo vlogo, kot bi si jo želela imeti. Vsekakor je bila na ta način izpuščena predlagana določba, ki bi legalizirala stare in okolju neškodlive planinske poti, od določenega datuma pa bi morale imeti nove poti ustrezno dokumentacijo. Podobno je tudi Zakon o graditvi objektov v 54. členu določil izjeme za objekte, ki so bili zgrajeni pred letom 1967, da zanje ni potrebno imeti gradbenega dovoljenja (ali se ta določba nanaša tudi na planinske in druge poti, je nekoliko zahtevnejše pravno vprašanje!). Za zaščito uporabe Knafeljčeve markacije pa vsekakor obstajajo tudi drugi ustrežnejši načini. Bistvena pomanjkljivost osnutka zakona Planinske zveze Slovenije je bila, da se je omejeval le na planinske poti v upravljanju Planinske zveze Slovenije, kar je za zakonodajalca v osnovi nesprejemljivo, saj mora zakon celovito reševati neko problematiko. Poti, tudi planinske, lahko z vso pravico enakosti pred zakonom gradijo (nadelajo) tudi druga gorniška in drugačna društva in tudi druge pravne in fizične osebe. Omenjeni Pravilnik je seveda rešil ta problem, saj je v 12. členu določil, da je »planinska pot ozek pas zemljišča, le v nujnih primerih utrjen z naravnim materialom, pripravljen za hojo oziroma dostop na planine oziroma gore, če je njegova širina do 1 m«. Ostale poti, ki jih opremljajo razna turistična in druga društva in ne potekajo »na planine oziroma gore«, so opredeljene kot trim steze in sprehajalne poti. ○

zvest goram ...

www.vrh-sp.si

OBLAČILA ZA V GORE
TEL.: 04 57 42 777

Z otrokom na zavarovani planinski poti

»Pet ur in pet let za prvi dvatisočak«

✍ in 📷 Silvij Morojna

»Sam bom, ne, pustita me! Čisto sam bi rad vpenjal in izpenjal karabinc na vseh teh zajlah! Prosim, pustita me!« znova vpije Štef in ne pusti sneti vponke in odvezati najlonskega traku s svojega otroškega plezalnega pasu. S tanjšo plezalno vrvjo je sicer povezan z mamo Špelco, ne pusti pa se pregovoriti, da bo šlo hitreje, če bo samo plezal in se oprijemal varoval. Tudi najtrdnejši argumenti, da smo že tako pozni in zaradi njegovega prepenjanja pri vsakem klinu precej počasni, so kot bob ob skalo! Ne pusti si vzeti tega užitka pri vzpenjanju po zavarovani planinski poti, ki je speljana čez ostenje Male Raduhe, pa naj stane, kar hoče!

Poskakujoč gorski kozel na senčni poti

Najteže je bilo pravzaprav na cesti. Debele tri ure smo se vozili iz Maribora mimo Dravograda ter ob Meži do Črne na Koroškem. Deset minut smo se zamudili na bencinski črpalki, pol ure za svež kruh, žemljice in malico v Radljah ob Dravi, skoraj toliko pa spet v Mežici, da so najmlajši – Maks, Štef in kuža Omar – pretegnili noge in se znova nadihali svežega zraka. »Boli me glava, slabo mi je od te vožnje po neštetih ovinkih in – kdaj bomo že končno tam?« so bili najpogostejši komentarji, preden smo na makadamski cesti prehiteli kar pet traktorjev s prikolicami. Nekam sumljivo tiho je bilo potem na zadnjih sedežih, preden je Štef pobruhal sebe, otroški stol in še kaj okoli sebe. Začuden traktoristi so spet zdrveli mimo nas nakladat travo, mi pa smo z »majhno zamudo« parkirali na dvorišču najvišje ležeče slovenske kmetije, pri Bukovniku. Nekateri vztrajneži po makadamski »Solčavski panoramski« cesti, ki se na jugu dvi-

ga od Savinje pri Solčavi in se na severu sreča s tisto od Meže po številnih serpentinah, prikolesarijo kar z gorskimi kolesi. Vsi drugi z malo manj kondicije ali časa pa smo se na mejo med Koroško in Štajersko pripeljali na motoriziran pogon. Cesta sicer pelje tudi više, a je namenjena samo domačinom za spravilo lesa in oskrbovanje koč. Škoda bi se bilo voziti skozi gozd in namesto vonja po drevesni smoli vdihovati bencinske hlape. Pot nas je od Bukovnika vodila skozi smrekov gozd zložno ob pobočju navzgor. Štef je po uživaški stezi, ki prečka nekaj manjših potokov in je tudi v najbolj pasje vročih dneh senčna in prijetna, seveda poskakoval kot mlad gorski kozel. Omar je po stari navadi hotel hoditi prvi in je vlekel vrvico kot pravi vlečni pes, Maks je popotno karavano opazoval iz varne višine otroškega nahrbtnika, mama Špelca pa je skrbela, da je naša karavana opazila vsa mravljišča in zanimivosti ob poti.

Malo več kot tri četrt ure uživamo v zložni hoji, ko se pred nami nenadoma odpre planina, na robu katere stoji nova Planinska koča na Grohotu. Klopi pred njo in v bližini nas vabijo, da si spočijemo. Po odmoru za čaj in kekse odložimo nekaj nepotrebnih stvari in našo priznano belo mrcino, ki sliši na rodovniško ime Omar Sharif, ter se kar takoj odpravimo naprej. Izpred zaklenjenih in lepo obnovljenih staj (tista pred kočo je z letnico 1818!!!) na nekoč bolj obljudeni planini pelje kolovoz mimo koče Postaje GRS Prevalje, nad katero je nekoč stala stara planinska koča. Z vso silo jo je krepko prestavil in porušil ogromen snežni plaz, ki je prihrumel izpod stene Male Raduhe. Novo kočo so pridni koroški planinci kmalu postavili nekoliko niže na varnejšem kraju, v bližini poti plaz pa vsako pomlad poteka zanimivo tradicionalno tekmovanje – alpinistični smuk pod Raduho. Posebnost tekmovanja je, da morajo tekmovalci smučati navezani na plezalno vrv v navezah. Po vratolomnem spustu ob vrvi čez skalno steno si sotekmovalca nataknetna smučī, se navežeta in oddrvita cilju naproti. Po označeni progi za veleslalom smučata do cilja. Proga je speljana tudi med drevesi, nekaj pa je še prav zanimivih prelomnic oziroma skokov.

Vsako leto kakšna izmed ekip tekmovanje popestri z nepričakovanimi akrobacijami in atraktivnimi padci, zato je vedno veselo.

Neučakano do prvih jeklenic in klinov

O snegu sedaj seveda ni več niti sledu, po krajšem strmem vzponu pa pridemo do razcepa. Levo nas pod steno vabi pot skozi prehod »Durce« do Koče na Loki ali na vrh Raduhe, desno pa nas napis usmeri na našo današnjo pot. »Zahtevna zavarovana pot« nas opozarja napis na rdeči tablici, vendar kakšnih varoval še dolgo ni videti. Vseeno opremiva naša najmlajša planinca s čelado, Maksa pa še trdneje privežem v otroški nahrbtnik. S prijetnega sedla se potopimo v čaroben macesnov gozd. Z roba grebena Male Raduhe sonce občasno nagajivo meče žarke skozi redke veje, pot pa je na gosto posuta z iglicami. Mirno in prijetno hladno je. Pogledi nam vedno pogosteje uhajajo v razgledno dolino. Kmetija Bukovnik in Solčava sta od tod kot na dlani. Zelena preproga travnate jase na bližnji planini je kot v pravljici, pot pa postaja vedno strmejša. Maks je z nje že zdavnaj pobegnil v svojo deželο sanj, Štef pa strmega pobojča, globine in kakšnega strmejšega skoka sploh ne opazi, ko v pričakovanju »zajl« hitro hodi in pleza naprej. Na vsakih 20 do 30 metrov samo znova vpraša: »Ja kje so zdaj tisti varovalni klini na poti? Je še daleč?« Po daljšem prečenju in nekaj zavojih so končno pred nami – dolgo zaželeni prvi klini. Čas torej, da se na primernem kraju opremimo za hojo po zahtevnejši poti. Štef in njegov otroški plezalni pas sta že stara prijatelja, z mamο se povežeta z vrvjo, vsi pa se opremimo tudi s samovarovalnimi trakovi in vponkami za prepenjanje na jeklenicah. Pri navezovanju nas dohiti par v srednjih letih. Malo sta začudena nad našo odpravo, vendar jima je dogajanje bolj jasno že čez minut, ko Štefa komaj zadržujeva, da ne odhiti po poti sam naprej. Tako je neučakan, da kar ne more potrpeti, da si še midva nadeneva čelado. Nesreča nikoli ne počiva, previdnost pa tudi ni odveč, zato je bolje na glavi imeti čelado kot pa luknjo. Kot oreh velik kamen ima pri padcu z večje višine presenetljivo veliko moč. Danes ni

mamo sreče, da bi v steni Srednje Raduhe, v Bukovski zajedi ali kakšni sosednji smeri opazili plezalce »na delu«, zato gremo kar naprej.

Prek krajše stene zavijemo v skalnato grapo, od tam pa spet na zračni greben. Štef je tako zavarovan v pot, kline in jeklenice, da pozabi na vse drugo. Sicer smo malo počasnejši, ker hoče vpeti vsak klin in jeklenico. Ker pa je z varovalnimi pripomočki opremljen del poti kratek, ga po svojem lastnem preudarku in zaradi njegovi vztrajnosti ne prepričujeva preveč dolgo, da bomo hitrejši, če bo samo plezal in se varoval le oprijemal. Pravzaprav bi lahko bili skoraj popolnoma brez skrbi. Od dna grape do roba stene je pot zavarovana, jeklena vrv pa je na malo bolj izpostavljenem grebenu napeljana celo skozi meter visoke kline. Brez zoprnega sklanjanja se je lahko dobro oprimemo in varujemo s samovarovalnim kompletom. Tudi manj izkušenim se ob pogledu v globino zato ne bodo zatresla kolena, na svoje presenečenje pa kmalu ugotovimo, da je od tod do roba stene samo še nekaj višinskih metrov. Prek zadnjih skokov je prav tako trdno napeljana jeklenica, pot pa nas po nekaj deset metrih že pripelje na zelene trave med morje ruševja.

Prvič nad dva tisoč metrov z mladimi nogami

»Kaj je že konec?« ne skriva razočaranja naša na novo pečeni osvajalec zavarovane planinske poti, ki prvič diha zrak nad dva tisoč metri. Maks pa tako samo radovedno mežika v novo popoldne in okolje, ki se je nekoliko spremenilo, preden je zaspal. Na jugu nam kaže Raduha pač povsem drugačen obraz. Temna, senčnata stena se je umaknila položnim sončnim pobočjem. Našega »gorskega kozla« lahko zato sedaj odvežemo z vrvi, po položni travnati poti pa je do vrha z vpisno knjigo le še nekaj minut hoje. Odpre se nam pogled tudi na vso savinjsko stran – od najlepšega grebena v sredogorju pri nas (Smrekovec-Krnes-Komen-Raduha), ki smo ga prehodili prejšnji teden, do kopastega grebena Golt in na strmo verigo Savinjskih Alp. Le kdo bi se po strmih vzponu uprll počitku na travnati preprogi s tako razkošnim razglediščem? Uživali smo kratkotrajno, zasluženno le-

narjenje in razvezali nahrbtnike. Pri obilni malici so se nam rade volje pridružile tudi kavke, stalne obiskovalke vrha. Črne mojstrice zračnih vragolij stikajo za vsako skorjo odvrženega kruha, pa tudi jabolka jim prav teknejo. Preden se povsem prepustimo sanjarjenju in načrtovanju novih dosežkov, preverimo še smer sestopa. K Bukovniku bi se lahko vrnili po isti poti, kot smo prišli, vendar smo raje krenili za sledmi zložnejših markacij naokrog pod steno Male Raduhe skozi Durce. Tistih nekaj metrov, kjer je pot zavarovana z jeklenico, se je Štef varoval kar sam, pod budnim očesom mame. Ni se bal niti strmega grušča pod steno, sestopal je povsem suvereno kot kakšen star planinec. Pod pomolom, kjer vstopi Edijev steber, smo nadobudnežu lahko pokazali, kje sta »tati in mami« plezala prejšnji teden, ko naju je klical in z očmi iskal s spodnjega dela poti, ki jo je danes skoraj zlahka prehodil. Nevarnejši del poti, ki še ni speljana proč od neposredne bližine stene, prehodimo hitro in previdno. Dva plezalca plezata Kovačev smer, pa tudi sicer lahko prifrči po zraku kamen, ki se je odlomil iz ponekod krušljivega skalnega zidu. Sedaj, ko se spet med redkimi macesni spuščamo izpod stene Male Raduhe, se pokažejo tudi prvi sledovi Štefove utrujenosti. Včasih za kakšno minuto sede na kamen ob poti ali pa hodi počasi, kot da se mu sanja. Šele misel na korito, polno vode, pod izvirom na Grohatu je dovolj velika motivacija za hitrejšo nadaljevanje poti.

Vreme nam je še vedno naklonjeno, mrcina se nas razveseli in maha z belim repom, vsem pa se prileže pozno kosilo, preden po znani poti spet odkolovratimo nazaj k Bukovnikom. Štef zadnje dele poti celo preteče – kdaj tem otrokom sploh zmanjka energije? Maks pa je tako pretegnil noge in koracal naokrog samo takrat, ko smo drugi počivali. Zaradi fotografskih strasti počakamo na sončni zahod in izkoristimo čas na klopih Bukovnikove domačije za suho večerjo, božanje domačih zajčkov in za raziskovanje ogromnega snežnega pluga. »Konec dober – vse dobro!«, kljub rahlemu vonju po bruhanju, si misliva s špelco ob šofiranju skozi Dravsko dolino. Najini trije junaki, z belo mrcino vred, pa na zadnjih sedežih in v prtlačniku spijo spanje pravičnega.

Opisana pot je manj zahtevna, s kratko, ne preveč zahtevno plezalno potjo. Ker se lahko do Bukovnika pripeljemo z avtomobilom, tura niti ni preveč naporna. Premagati moramo malo več kot 700 metrov višinske razlike, otroške hoje pa je za približno 5 ur. Zelo priporočljiv izlet za starejše otroke in mladostnike s primerno izurjenim spremstvom in opremo. Posebno lepo v pisanih jesenskih barvah.

Zanimivosti v bližini: Snežna jama blizu Koče na Loki, Solčavska tisa, Potočka zijalka, Najevska lipa blizu Črne na Koroškem, Muzejski rudnik svinca in cinka Mežica, Muzej rudarstva Črna na Koroškem.

Vodniki: A. Mašera: 50 zavarovanih plezalnih poti, P. Ficko: Kamniške in Sav. Alpe.

Zemljevidi: Kamniške in Savinjske Alpe M 1 : 50.000; Koroška M 1 : 50.000. ●

Kako poznamo naše gore?

Na sliki so gore v Julijskih Alpah. Kaj je na sliki, od kod je fotografirano? Vabimo vas, da nam sporočite kakršno koli zanimivo podrobnost, z veseljem jo bomo objavili.

Rešitve pošljite na Uredništvo PV, p. p. 214, 1001 Ljubljana ali na pv@pzs.si.

Rešitev iz aprilske številke:

Na sliki je bila Ojstrica, lepotica Kamniško-Savinjskih Alp, slikana s Križevnika.

Pravilen odgovor so nam tokrat poslali Jure Golob, Samo Jemec, Jožica Kovač, Lojze Krajnc, Leopold Kržišnik, Katarina Ogrinc, Milan Okorn in Bor Šumrada, Saša in Matej Štupar, Polde in Luka Taler. Manja Rajh pa je še pripisala:

»Hribi in gore so iz vsake strani drugačne in ko misliš, da veš katera je, ugotoviš, da si v zmoti.

No, OJSTRICA, ki je na fotografiji tokratne uganke, je gora, na kateri sem bila največkrat, mnogokrat, iz vseh možnih izhodišč, po označenih poteh ali brezpotjih iz vseh dolin, ki vodijo nanjo. Tudi največ spominov zaradi različnih vremenskih pogojev me veže nanjo. Največje bilo sončnih dni, tudi goste

megle, ko se je bilo potrebno obrniti. Pa tudi kakšna slaba izkušnja pri prečenju snežišča pod vrhom po Kopinškovi poti, ki pa jo je spremljala sreča. Fotografija, predpostavljam, je posneta s Križevnika. Skoraj identično fotografijo Ojstrice imam tudi jaz.«

Zanimivo, da je še en bralec pravilno ugotovil, da je to Ojstrica, vendar je trdil, da je slikana ravno z nasprotni strani, z Mrzle gore.

Dobili smo tudi prijazno pismo Marjane Meglič, ki pravi, da so naše uganke pretežke, kar dokazuje majhno število pravih rešitev. Morda res. Na žalost pa nam naše finančne možnosti dopuščajo le to, da »nagradimo« poznavalce z objavo njihovega imena. Če bi jih bilo preveč, pa še tega ne bi mogli zaradi pomanjkanja prostora.

Andrej Stritar

Raduha, 2062 m

Andrej Stritar

Raduha je vzhodna lepotica Kamniško-Savinjskih Alp. Pravzaprav je od vseh gora tega pogorja še najbolj savinjska, saj je edini dvatisočak, ki leži na severni strani reke Savinje. Na severozahodno stran je strmo odrezana in v njenih stenah imajo precej veselja alpinisti. Na nasprotno stran pa je bolj pohlevna, pobočja so zelena in precej poraščena z ruševjem. Zaradi njene izpostavljene lege se nam z vršnega slemena odpira slikovit razgled na osrednji del Kamniško-Savinjskih Alp na nasprotni strani Savinje, na dolgi hrbet Olševe, prve karavanške sosedice, na široki hrbet Pece na Koroškem

ter na razpotegnjena zelena pobočja Travnika, Komna in Smrekovca na vzhodu. Raduha je prijetna gora, primerna za obisk vsakogar. Lahko naredimo poldnevni izlet nanjo ali pa zastavimo daljšo turo prav iz doline.

Koči: Koča na Loki, 1534 metrov, na prijaznih jugovzhodnih pobočjih gore. Dostop po cesti in pol ure peš. Možni pa so tudi dostopi peš iz Luč (3 ure).

Koča v Grohotu, 1460 metrov, v slikoviti krnici na severu pod ostenji Raduhe. Dostop po cesti do kmeta Bukovnika in še pol ure peš ali pa peš iz Solčave (3 ure).

Od Koče na Loki: Po markirani poti nad kočjo proti levi po travah med ruševjem do vršnega slemena, potem pa na levo proti vrhu. Uro ali uro in pol, nezahtevno. Druga možnost je po desni poti na prelaz Durce in od tam na levo do vrha. Uro in pol, nezahtevno.

Iz Grohota čez Durce: Od kočje po marki-

rani poti proti izraziti zarezi Durce na jugu. Tik pod škrbino je strmo, krušljivo in nekoliko zavarovano. Z Durc na desno po grebenu na vrh. Uro in pol do dve uri.

Iz Grohota po zavarovani poti: S poti na Durce pol ure nad kočjo na desno pod steno in ob varovalih naravnost na najvišji vrh. Zahtevna zavarovana pot, uro in pol.

Od kmeta Račnika: Do Račnika je speljana cesta, lahko pa pridemo tja tudi peš od Rogovilca. Markirana pot je speljana čez slikovita južna pobočja na položnejši svet okoli Snežne jame, potem pa čez planino Arto na jugozahodno sleme Raduhe. 4-5 ur, nezahtevno, vendar dolgo in naporno.

(Na zemljevidih je vrisana še markirana pot s severa na predvrh Lanež, ki ni več vzdrževana in na terenu tako rekoč ne obstaja več.)

Zemljevid: Kamniško-Savinjske Alpe, 1 : 50.000.

Natura 2000

Novi načini varstva narave

✍ Martina Pečnik

Ob vstopu v EU sprejemamo tudi naravovarstvene smernice Evropske komisije. S tem pridobivamo nove mehanizme za ohranjanje svoje naravne dediščine. Slovenija se z visoko stopnjo biotske raznovrstnosti suvereno uvršča med preostale evropske države.

Kaj je Natura 2000?

Natura 2000 je doslej najboljšežnji naravovarstveni program Evropske skupnosti za zaščito prosto živečih vrst in (njihovih) življenjskih prostorov. Koncept programa je vzpostavitev mreže evropsko pomembnih območij (posebna varstvena območja in posebna ohranitvena območja) s ciljem »prispevati k zagotavljanju biotske raznovrstnosti z ohranjanjem naravnih življenjskih prostorov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst na evropskem ozemlju držav članic EGS« (2. člen, 92/43/EGS). Pravna podlaga programa je bila zasnovana že v Direktivi Sveta 79/409/EGS o ohranjanju prosto živečih ptic (tako imenovana »Ptičja direktiva«), dokončne določbe pa opredeljuje Direktiva Sveta 92/43/EGS o ohranjanju naravnih življenjskih prostorov (habitatov) ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (tako imenovana »Habitatna direktiva«). Direktivi opredeljujeta prosto živeče vrste in tipe življenjskih prostorov, ki so pomembni za varovanje na evropski ravni. Izbrana območja pridobijo kategorijo »posebno varstveno območje« po Ptičji direktivi ali »posebno ohranitveno območje« po Habitatni direktivi. Obe kategoriji sestavljata skupno ekološko omrežje, imenovano Natura 2000.

S priključevanjem Slovenije EGS se tudi Slovenija vključuje v program Natura 2000. Predlog območij pripravlja Uprava za varstvo narave pri Agenciji za okolje in prostor. S prvim majem se je končala priprava predloga, ki bo kma-

lu postal predmet pogajanj na evropski ravni. Hkrati so bile aktivne tudi nevladne organizacije. V novembru 2002 je podjetje Oikos, d. o. o., v sodelovanju z društvom DOPPS na javni razpravi v Centru Evrope v Ljubljani predstavilo »Senčno listo« - nevladni predlog za Natura 2000. V izdelan predlog se je uvrstilo 86 območij, pripravljen pa je bil na pobudo organizacije World Wide Found for Nature (WWF - Avstrija), ki kot najvplivnejša nevladna organizacija sodeluje z Evropsko komisijo za okolje pri zasnovi omrežja Natura 2000.

Pomen Nature 2000 in novosti

V Evropi in svetu je bilo doslej osnovanih mnogo sporazumov in konvencij, ki se zavzemajo za ohranjanje narave. Vsaka pokriva določeno področje, njihovo sprejemanje in uresničevanje pa je velikokrat stvar vsake države posebej. V naravi pa ni meja, problemi ohranjanja določenih vrst se težko rešijo pred državno mejo, večinoma segajo še daleč čez. Infrastruktura (ceste, širjenje bivalnega okolja), spremenjeni rečni režimi (prekanalizacije rek), sklenjene kmetijske površine vplivajo na spremembe življenjskih prostorov vrst, sekajo pomembne poti, posamezna naravna območja postajajo nekakšni otoki. S tem pa se manjša možnost ohranjanja genske pestrosti. Ravno tovrstne probleme želi reševati program Natura 2000.

In katere so novosti?

1.) Sprejemanje in uresničevanje programa. Obe direktivi sta del pogodbe, ki velja med vsemi članicami Skupnosti. S tem je zagotovljeno, da program sprejmejo vse države. Njihovo uresničevanje je tako dolžnost vsake članice.

2.) Vzpostavlja se omrežje. Določijo se območja, ki so pomembna za ohranjanje določenih vrst, in sicer tako, da sestavljajo omrežje. Da se čim bolj približajo minimalnim zahtevam po ohranjanju vezi med teritoriji, da se izpostavijo ekološko pomembna območja in pridobi pregled nad stanjem v evropskem merilu.

3.) Način varstva narave. Program se zavzema za uravnoteženo izravnano interesov med naravo in gospodarskim razvojem. Direktivi podajata cilje ohranjanja biotske pestrosti, načini za doseg te ciljev pa so stvar odločitve posa-

meznih držav ali regij. Natura 2000 ne pomeni zavarovanega območja, temveč območje, na katerem je treba zagotavljati ohranitev določenih vrst ali življenjskih prostorov. To pa se lahko izvaja na različne načine: z ustanovitvijo zavarovanega območja, vključitvijo ohranitvenih ukrepov v programe regionalnega razvoja, vključitvijo v sektorske načrte (kmetijske, gozdarske, ribiške) ipd.

Alpsko biogeografsko območje

V programu Natura 2000 je evropsko ozemlje (15 članic + 12 pristopnic) glede na biogeografske značilnosti razdeljeno v 9 območij (regij): stepsko, panonsko, črnomorsko, borealno, celinsko, atlantsko, alpsko, makaroneško in sredozemsko. Ko države oddajo svoje predloge in se začnejo pogajanja z Evropsko komisijo, se posamezna območja vrednotijo znotraj pripadajočih regij. Meje regij vsekakor niso dokončne, saj se mreža nenehno dopolnjuje. Razrešena niso dokončno še niti območja za 15 članic; glede na že obstoječa in predlagana območja pa le-ta obsegajo približno 18 % ozemlja. Spremembe se bodo pojavile tudi ob pogajanjih z 12 pristopnicami, ki že kandidirajo s svojimi predlogi.

Glede na sedanjost razdelitev pripada Slovenija alpski in celinski biogeografski regiji. Imamo sicer veliko geografsko pestrost – na majhnem ozemlju se zvrstijo značilnosti Sredozemlja, dinarskega sveta, Alp in panonske nižine. Vendar pa, gledano z evropske ravni, prevladujeta zadnji.

Naš alpski svet in širši predalpski prostor imata ohranjene pomembne habitate, kot so na primer alpske reke in njihove zelnote ter lesnate združbe, ruševje z vrstama *Pinus mugo* in *Rhododendron hirsutum*, jame, bogata alpska travišča na karbonatnih tleh, barja, karbonatna melišča, bukovi gozdovi ali gozdovi *Tilio-Acerion* v grapah. Izmed živalskih vrst so pomembne gozdne kure, sove, zveri (rjavi medved), vidra, številne dvoživke in prebivalci barij. V območje Natura 2000 je marsikje vključena tudi kulturna krajina – pašne površine in gorske kmetije. Ohranitveni ukrepi se nanašajo na spodbujanje sonaravnega razvoja gorskih kmetij. Tistim, ki so v že v tovrstnih programih, se dajeta organizacijska in finančna podpora, preostale pa se v sonaravni razvoj preusmerja; to postane naloga pristojnih služb (kmetijskih pospeševalnih služb, razvojnih agencij ipd.).

Natura 2000 in planinska dejavnost

Varstvo narave in okolja je eno izmed temeljnih načel planinske organizacije, saj smo jo zapisali v Častni kodeks slovenskih planincev, našo temeljno listino. Slovenska planinska organizacija je v primerjavi z drugimi začela že zelo zgodaj nadelavo in označevanje poti, ki vodijo v gorski svet. Organizirano vzpostavljanje in vzdrževanje poti sta izredno pomembni in dobrodošel način poseganja v naravni prostor. Če je naše načrtovanje kakovostno – to pomeni,

Planina Viševnik ☞ Marjeta Keršič - Svetel

NutriLAB

NOVO NOVO

**NADOMESTNI,
POLNOVREDNI IN
URAVNOTEŽENI
OBROKI
V OBLIKI PLOŠČIC**

*ena ploščica je
nadomestilo za
en obrok hrane*

**Z VSEMI VITAMINI IN
MINERALI**

*ploščica je lahek in
polnovreden obrok
hrane, pripravljen za
takojšnji užitek*

**PLOŠČICE SO NA VOLJO
V DVEH OKUSIH:**

- pomaranča prelita z jogurtom
- banana prelita s čokolado

**po zelo ugodni ceni lahko kupite
32 ploščic poljubnega okusa**

**KO SE BOSTE PONOVO
ODPRAVILI NA GORSKO
POT POSKRBITE, DA
BOSTE S SEBOJ ODNESLI
ZDRAV, OKUSEN IN
URAVNOTEŽEN OBROK!**

Za vse informacije pokličite:
NutriLAB d.o.o. na ☎ 01 438 68 10

da ne obremenjuje okolja, torej ne posega v občutljive dele, temveč izbira najprimernejše variante, smo za ohranitev gorskega sveta naredili že ogromno. V Sloveniji se lahko pohvalimo s stoletno tradicijo nadelave in markiranja poti, s tem pa smo dosegli najpomembnejše - usmerjanje obiskovalcev gorskega sveta. Z naravovarstvenega stališča je to izredno pozitivno, saj se s tem jasno določijo območja prisotnosti človeka in njegovih aktivnosti, živali se na to navadijo oziroma se umaknejo v mirne dele, s tem je vzpostavljen uravnotežen odnos so-bivanja. Na nas pa je, da to zavest ohranjamo in spoštujemo vrednote ohranjenih in neokrnjenih delov. To še posebno velja za gozdne ekosisteme in območja visoke biotske pestrosti. Aktivnosti, kot so neorganizirano pohodništvo (na primer na vrh vodi več poti, nobena pa ni urejena), organiziranje množičnih prireditev v času, občutljivem za določene vrste, ki živijo v neposredni bližini, hoja po brezpotjih ipd., v večini primerov na žalost ne spodbujajo kulture ohranjanja lepote gorskega sveta. Natura 2000 nas bo spodbudila k racionalnemu razmišljanju tudi na tem področju. Ker smo obiskovalci območij Nature 2000, smo namreč deležniki v tem procesu.

Kot člani planinske organizacije se lahko vključimo v uresničevanje ciljev evropskega programa. Predvsem s pozitivnim delovanjem v družbi - z ozaveščanjem obiskovalcev, usposabljanjem naših članov, sodelovanjem s sorodnimi organizacijami, v okviru naših možnosti, tudi z aktivnim vključevanjem v varstvo gorske narave. Ter s tem nadgradimo dosedanja prizadevanja ohranitve gorskega sveta in prispevamo svoj skromni delež k ohranjanju naravne dediščine, dote našim zanamcem.

Natura 2000 je vsekakor hvaležen instrument za ohranjanje zdravja našega okolja. Posameznim območjem pa nova razvojna možnost. Uspešno povezovanje vseh plasti lahko namreč vodi do razvoja v regijo, ki nastopa kot funkcionalna celota in se je sposobna tržiti ter hkrati zaradi sonaravnega gospodarstva ohranjati svojo blagovno znamko - naravno vrednoto evropskega pomena. Koliko bodo posamezna območja to »izkoristila«, pa je odvisno predvsem od njih samih. ○

Smo res taki škodljivci?

Razmišljanje o parkih, brezpotjih in napornem vsakdanjiku

✍ in 📷 Andrej Stritar

Vse pogosteje mi skušajo zbudjati občutek krivde! Krivde zato, ker sem obseden z gorami, ker rad pohajkujem po robih in ker mi največkrat ni mar za markirane poti, skratka, ker ljubim gore. Pri tem pa to privoščim še komu drugemu in kdaj pa kdaj o teh pohajkovanjih tudi kaj napišem in tako povabim druge za sabo. Hkrati pa v meni narašča strah, strah da mi bodo to preprečili. Vedno glasnejši so tisti, ki bi nam radi preprosto prepovedali hojo po svoje, ki bi nas radi utirili le tja, kjer se njim zdi prav. Svoje trditve skrivajo pod kapo naravovarstva, kamor se danes vlaga zelo veliko energije in o čemer v družbi skorajda ni razprave – nihče si ne upa o ničemer, povezanem z naravovarstvom, na glas niti podvomiti, kaj šele čemu oporekati. Saj v veliki večini primerov je to prav – vendar mar res vedno vlagamo napore v prave probleme?

O pohodnikih v narodnem parku

Neposreden povod za tole moje pisanje je članek Martina Šolarja *Vloga hoje v gore na zavarovanih območjih narave* v aprilski številki vestnika. Z vsem srcem delim njegovo skrb za naš TNP in sem prepričan, da tudi velika večina planincev, gornikov, alpinistov in drugih obiskovalcev nima nobenih želja po tem, da bi ta svet postal kaj drugega kot prvobitna gorska narava. Zelo zanimivih se mi je zdelo tudi tistih sedem sklepov Federacije Europarc, ki nam jih je g. Šolar v članku predstavil. Z vsemi se v celoti strinjam, dovolil pa bi si nekatere komentirati:

Hoja v gore je primerna oblika doživljanja v narodnih parkih.

Mar ni to logično? Kaj pa je lahko še bolj primerno? Pomislimo, zakaj imamo narodni park! Zato, da ohranimo naravo. Vendar je ne ohranjamo samo zato, da bo ostala tam nedotaknjena,

Na Abramovi (brez)poti
okoli Pihavca nad Zadnjico

na, temveč zato, da imamo mi, ljudje, kaj od nje. Če bi namreč hoteli kako območje popolnoma zavarovati, potem bi ga bilo najučinkoviteje kar ograjiti z visoko ograjo in popolnoma prepovedati kakršen koli vstop vanj. Toda kaj bi imeli od tega? Nič! Naš resnični cilj je, da imamo mi, ljudje, kaj od ohranjene narave. In zato moramo imeti možnost dostopa do nje, uživanja njene prvobitnosti. In kaj je lahko primerneje za to, kot je prvinska hoja v svojem lastnem znoju?

Za upravljanje pohodništva v parkih potrebujemo več opazovanja (monitoring), ki naj temelji na podatkih in ne le ocenah.

S tem se močno strinjam! Velikokrat recimo slišim, kakšno škodo da delamo pohodniki v na-

ravi, pri tem pa trditve nikoli niso podprte s kakimi konkretnimi podatki. Kot primer naj navedem trditve, da turni smučarji naredijo veliko škode, kadar z robniki smuči odrgnejo kako vejo ruševja. Pri tem pa sam vsak teden v gorah opazujem, kako je tistih nekaj deset porezanih vej na leto pravi pljunek v morje zelenja, ki se nezadržno razrašča v naših gorah.

Prav tako berem očitke, da množica ljudi na brezpotjih prispeva k eroziji in pušča smeti. Pri tem na svojih potepanjih redkokdaj sploh koga srečam. Hoja po svoje je namreč izredno zahtevna, marsikdaj zaradi orientacije zahtevnejša od plezanja v stenah. Govoriti o fizični škodi zaradi nekaj obiskov na leto je nesmisel. Fizična škoda se pozna predvsem na najbolj obleganih poteh s stotinami obiskovalcev. Smeti pa v gorah celo ob poteh skorajda ni več, v brezpotjih pa zadnja leta nisem našel prav ničesar. Kulturo obiskovalcev gora nam je uspelo neverjetno popraviti!

Pogost očitek je tudi, da naključni obiskovalci samotnih koticov ogrožamo tam živeče živalske vrste. Če bi to bilo res, se z veseljem odpovem vznemirjanju lokalnih prebivalcev. Povejte, kje so ta območja, razložite nam, zakaj naj tja ne bi šli, pa bodo imeli »domačini« mir. Zaradi nekaj takih koticov pa nam res ni treba ovirati vzpona prav vsepovsod, recimo po normalni poti na Dovški križ ali pa po vojaških mulatjerah na Krnčico. Po vsem, kar sem prelezal, ne pomnim, da bi kdaj pred mano bežala kaka živalska družinica. Še najbolj vznemirjen je bil tisti divji petelin na Kobli, katerega sliko smo celo objavili v PV lani poleti, pa še zanj sem kasneje zvedel, da je bolan. Rožic pa tako ne trgam in se tudi najzlahotnejšim vrstam mene ni treba bati.

Negativni učinki hoje v gore niso poglobitvi ali največji problem v parkih.

Bravo! V mednarodnem letu gora so v TNP prav grdo razširili kolovoz do Planine pri Jezeru in proti Krstenici, pa nisem nikjer zasledil nika kršnega protesta! Mene pa bo nadzornik TNP z veliko zagnanostjo preganjal, če bom v spalni vreči ob avtu pričakal jutro nekje na koncu ceste pod goro v TNP. Čez Vršič na ves glas celo poletje ropotajo motoristi, da odmeva tja do vr-

hov, jaz pa sem grozeč element, če se spoštljivo in zaljubljeno potikam nekje pod vrhovi. Lovci vsako leto skrbno pripravijo in izvedejo (za denar – kakšen absurd) poboj divjadi v TNP, meni pa očitajo, da vznemirjam taiste gamse, če stopim z markirane poti.

Najboljši načini za zmanjševanje negativnih ali škodljivih vplivov so vzgoja, izobraževanje, informiranje, ozaveščanje in dviganje podpore parku, usmerjanje obiskovalcev ter vodeno spoznavanje zavarovanega območja.

Popolnoma res. Vzgoja, izobraževanje, kultura obiskovalcev so prvi pogoj in najboljše zagotovilo, da bomo vsi tisti, ki bi radi od narodnega parka kaj imeli, znali to pravilno »vzeti«. »Vzeti« tako, da bomo to lahko prišli iskat še drugič in da bodo lahko isto »vzeli« tudi drugi. Trdim, da je to možno in da velika večina zahtevnih gornikov pri nas tako tudi ravna. Z izobraževanjem, stalnim dviganjem zavesti, vzdrževanjem kulture moramo doseženi nivo vzdrževati in še izboljševati.

Ni univerzalnega, enotnega načina za doseganje ravnovesja med naravovarstvenimi interesi ter hojo v gore

To lahko potrdim s svojimi lastnimi izkušnjami z različnih koncev sveta, kjer so rešitve resnično zelo različne. V Kanadi so označene poti omejene na doline, dovoljena pa je hoja na vrhove, ti scrambling, po brezpotjih. Podobno je v narodnih parkih v ZDA, res pa so ponekod omejitve strožje. Na Škotskem poti ne markirajo, celo v zemljevide jih ne vrišejo, pomagaš si lahko le z vodniki. Hoja pa je dovoljena povsod, le lastniku zemljišča ne smeš povzročati škode. Podobno je na Norveškem, kjer ponosno razglašajo, da lahko pri njih hodiš kjer koli, tudi po privatni zemlji, le škode ne smeš delati. Žalostna zgodba je Romunija, kjer je markirano ogromno poti, hodi se lahko kjer koli, kultura obiskovalcev pa je tako slaba, da je povsod prav nemarno veliko smeti. Zelo duhamorne so Tatre na Slovaškem, kjer smeš hoditi le po markiranih poteh, pa še to le v določenih obdobjih. Skrajni primer pa je Južna Koreja, kjer nekajkrat na leto gore enostavno popolnoma zaprejo (le zakaj jih potem imajo?).

Po starem prehodu iz Robanovega kota na Križevnik

Iz vseh naštetih primerov se mi znova potrjuje pomen izobraževanja in kulture obiskovalcev. Vsi skupaj se potrudimo, da bomo v gore vsi hodili z dolžnim spoštovanjem, pa si bomo lahko privoščili meni najljubši norveški model: Greš lahko kamor koli, le škode ne delaj!

Zakaj po brezpotju?

Kakšen je že slaven odgovor na podobno vprašanje (Zakaj v gore?): »Zato, ker so tu!« Podobno nerodno bi moral odgovoriti jaz, če bi me kdo vprašal, zakaj recimo rinem na Debelo peč po stari lovski poti iz Krme, na katero vendar pripelje veliko udobnejša markirana pot: »Zato, ker je to izziv, zato, ker bi rad preizkusil, kako bom prišel skozi tisto bolj nerodno grapo v zgornjem delu, zato, ker me 'firbec matra', če se to da, zato, ker mi tak vzpon obeta stik z divjim kotičkom visokogorja, kjer bom odvisen sam od sebe v svetu, ki je daleč stran od utečenega in napornega vsakdanjika ...« Torej zato, ker mi daje občutek prvinske svobode, občutek, da sem del tega našega čudovitega sveta in ne le majhen del zahtevnega in napornega sistema naše tehnološke civilizacije.

Pravzaprav so markirane poti in koče na neki način negacija razlogov, zaradi katerih ustanavljamo narodne parke. To so civilizacijski tujki v naravi (čeprav najmanj boleči), ki naj nam, ljudem, omogočijo ogled narave z manj napora. V tem smislu je hoja po brezpotju po svoje primernejši način stika z naravo. Seveda pa s tem razmišljanjem nikakor ne trdim, da je treba poti in koče odstraniti, daleč od tega! Brez njih bi »uporabo« narave odvzeli velikemu številu ljudi, tega pa seveda nihče ne želi.

Hitro gorništvo: kar sprijaznimo se z njim

Hitro, enodnevno planinstvo je zelo logična posledica načina življenja, ki si ga je izbrala naša družba. Slovenci smo se z drugimi Evropejci odločili, da hočemo postati del razvitega, sodobnega sveta in da hočemo uživati vse sadove najsodobnejše tehnologije in blaginje. To pa za sabo potegne delo, napore, hud tempo, vsakodnevni boj za napredek, za boljši jutri, in to od zgodnjih let otroštva pa tja do bridkega konca. Tudi sam nisem nič drugačen, vseh mi je delo, vseh so mi izzivi, rad rešujem probleme, rad po-

Trpežnost odpadkov

Večkrat sem že javno zapisal, da so pri nas gore čiste, saj smo slovenski planinci postali v tem pogledu kar kulturni. Včasih pa me kaj spomni, da le nismo popolni. Če ne drugače, pa na plano pride stari greh. Na poti iz Spodnje Idrije na Jelenk sem to pomlad našel doypack ribezovega soka, ki je očitno tam ležal skoraj trideset let. Z njega je namreč še razvidno, da je bil proizveden leta 1976 ali 1977! Neverjetno trpežna je sodobna embalaža, zato se še toliko bolj trudimo, da nič takega ne ostane za nami v naravi.

Andrej Stritar

rivam stvari naprej. Vse to drvenje pa nas seveda zelo obremenjuje, škoduje našemu zdravju. In gore nam pri tem lahko pomagajo. Skok iz drvečega vsakdanjika v strmali je pravo olajšanje za dušo, neizmerno polnjenje baterij. Z velikim veseljem bi sicer to počel po več dni hkrati, mirno in počasi. Toda vsakdanji tempo nam tega ne dopušča. V petek zvečer sem dotolčen, v soboto počasi pridem k sebi, ostane le še nedelja za »polnjenje baterij«. Torej je lahko tura le enodnevna, pod goro, gor, »použiti« lepote, kakor jih najbolje znamo, in spet nazaj v vsakdanji direndaj. Žal je tako, vendar smo si to sami izbrali in sem prepričan, da bo tega z leti samo še več, saj nas vsakdanjik sili v to!

Vedno pogosteje berem, da »hitri« planinci ne znajo pravilno uživati gora«. Kdo pa je tisti, ki lahko določi, kaj je »pravo uživanje gora«? Način uživanja gora je toliko, kot nas je njihovih ljubiteljev, vsak od nas ima svojega. Nekateri tekajo vsak dan na Lubnik, nekateri bi smučali še daleč v poletje, nekateri zbirajo žige vseh možnih transversal, nekatere zanimajo samo ptiči, spet druge le rožice, nekateri bi cele dneve viseli v navpičnih stenah, spet drugi bi radi zlezli na vse dvatisočake, veliko jih hoče vsak konec avgusta ali začetek septembra na Triglav, jaz in meni podobni pa radi poiščemo kako staro stezico ali prehod. Kaj je torej »pravo doživljanje gorskega sveta«? Je mar to res večdnevna hoja po markirani poti od koče do koče? Vsaj tako nekako si ga jaz predstavljam iz očitkov tistih, ki pravijo, da enodnevni vzpon mimo markirane poti ni tisto pravo. Trdim, da nimajo prav in da »pravega doživljanja narave« enostavno ni. Obstaja le »doživljanje narave«.

Pustite nam svobodo

Prosto pohajkovanje po naravi je ena najlepših in najdragocenejših dobrin, kar jih ponuja življenje v Sloveniji. Morda to vse premalo cenimo. Imel sem priložnost živeti leto dni na Long Islandu v bližini New Yorka. Bogata dežela, vsega v izobilju, »land of opportunity«. Toda kar ni pozidano, je ograjeno, kjer je park, je več tabel z navodili kot pa prostega prostora, smeš delati samo tisto, kar je napisano, za vsakim vogalom je prepoved z zagroženo kaznijo. Hvala lepa, vabili so me, naj podaljšam, pa sem šel raje nazaj v takratni socializem! To, da se lahko potikam po gorah, se ne da nadomestiti z bogastvom! Čuvajmo to naše bogastvo, predvsem mi, zaljubljeni v gore. Pazimo nanje, skrbno jih pustimo take, da bomo lahko še prišli, in prepričan sem, da nam bo narava še dolgo bogato vračala. Če bomo mi, gorniki, dovolj skrbni, tudi uradnim skrbnikom narodnega parka ne bo treba zapirati narave pred nami. Ne dajmo se raznim najboljšim sosedom ob nedeljah zapreti v nakupovalna središča z zabavišči, kinodvoranami, kopališči, fitnesi in podobnimi, denar proizvajajočimi domisljicami – gori v robah je tista prava, brezplačna in poživljajoča svoboda. ○

Živorodna kuščarica (*Zootoca vivipara*)

Drobna in v marsičem izjemna prebivalka naših gora

✍ in 📷 Milan Vogrin

V Sloveniji živi skupaj 23 plazilcev, med katere prištevamo kače, kuščarje in želve. Najpogosteje se srečamo s kuščarji, ki živijo po vsej Sloveniji in v vseh življenjskih prostorih, tudi v mestih. Med kuščaricami si zasluži posebno pozornost živorodna kuščarica *Zootoca vivipara*, pa ne samo zato, ker od vseh naših kuščaric živi najvišje v gorah, temveč tudi zavoljo svojega zanimivega načina razmnoževanja.

Alpska vrsta

Živorodna kuščarica pri nas živi predvsem v alpskem in dinarskem svetu. No, z veliko sreče

jo lahko srečamo tudi v ravninskem delu, vendar je tam zaradi izgube življenjskega prostora na robu izumrtja. V nižini se z njo lahko srečamo recimo ponekod na Ljubljanskem barju. Drugače je v Alpah, tam je ponekod dokaj pogosta. V nekaterih življenjskih okoljih, recimo na visokih barjih, pa je edina kuščarica. Sicer pa pri izbiri habitata ni preveč izbirična, rada ima le nekoliko bolj vlažna mesta. Tako jo lahko srečamo na že omenjenih barjih, pašnikih, gozdnih robovih, bregovih tekočih in stoječih voda, planinah in visokogorskih tratah. Pri nas jo lahko vidimo tudi v visokogorju, celo na višini več kot 2000 metrov. V nasprotju s podobno pozidno kuščarico *Podarcis muralis*, ki živi tudi v mestih, izbira manj skalovite predele.

Živorodna kuščarica, ki v resnici ni živorodna, pač pa jajcerodna.

Živorodna kuščarica ima med vsemi kuščarji največji areal razširjenosti; razširjena je vse od Pirenejev na zahodu do Japonske na vzhodu, v Evropi sega na jug do Bolgarije, na severu pa vse do polarnega kroga.

Živorodna kuščarica je, kot večina pri nas živečih kuščaric, majhna žival, saj ne meri več kot 17 cm, pa še od tega polovico obsega rep. Tehta borih 3-5 gramov. Je pretežno rjavo obarvana, kot je sicer značilno za večino naših kuščaric. Se pa od drugih loči po drobnih rumeno rjavih pegicah, ki jih ima na obeh straneh hrbta in ki oblikujejo rahlo vzdolžno črto. Spola se dobro ločita po obarvanosti trebuha; pri samici je rumenkast, pri samcu pa oranžen s temnimi pikicami. To razliko seveda vidimo, če imamo žival v roki. Mlade živali so precej temnejše.

Živorodna kuščarica je najbolj dejavna po dnevi, iz zimske hibernacije pa se lahko prebudi že februarja ali pa šele aprila, odvisno pač od vremenskih razmer. Prezimuje v luknjah v tleh, pod kamenjem, med koreninami in v podobnih varnih kotičkih, v katere se skriva oktobra. Zna tudi dobro plezati, vidimo jo lahko na ruševju ali kakšnem deblu, kjer si išče osončna mesta. Prehranjuje se z različnimi nevretenčarji, med katerimi prevladujejo manjši hrošči, mravlje, suhe južine, pajki, ... Sezona razmnoževanja se po navadi začne maja in traja do julija, ko lahko že vidimo mlade kuščarice. Prav pri razmnoževanju pa gre pri živorodni kuščarici za največjo posebnost.

Živorodna in jajcerodna

Živorodna kuščarica je, kot pove že njeno latinsko in slovensko ime, živorodna ali viviparna. To pomeni, da samica po večdesetdnevni brejosti izleže do deset živih mladičev. Takšen način razmnoževanja naj bi bil v hladnem okolju, v katerem živi, prednost pred jajcerodnostjo oziroma oviparijo, pri kateri samice odlagajo oplojena jajčeca, ki se zatem razvijejo zunaj njihovega telesa. Jajcerodnost je sicer pri večini plazilcev značilen način razmnoževanja, živorodnost pa je redkejša. Pri naših vrstah je recimo znana še pri kuščarju slepcu ter pri kačah: gadu, laškem gadu, smokulji in modrasu.

Pred približno tridesetimi leti pa so v Pirenejih ugotovili, da je živorodna kuščarica lahko tudi jajcerodna. Treba je povedati, da je pojav dveh načinov razmnoževanja znotraj ene vrste v svetu plazilcev izjemna redkost; izmed več kot 8000 poznanih živečih plazilcev je takšen način razmnoževanja poznan le pri enajstih. Zaradi te redkosti so znanstveniki začeli iskati še morebitne nove lokacije z jajcerodnimi in živorodnimi kuščaricami. Pri tem so bili med prvimi Francozi, pomagali pa smo jim tudi mi Slovenci. Z analizo genetskega zapisa so ob enem primeru naše kuščarice ugotovili, da so slovenske kuščarice nekaj povsem posebnega; so namreč del izvirne populacije, iz katere so se razvile vse druge živorodne kuščarice v Evropi, skupaj z jajcerodnimi v Pirenejih. Pravi živi fosili torej! S tem pa še nismo odgovorili na prvo vprašanje: so naše kuščarice živorodne ali jajcerodne? »Lov« na dokaz se je začel! Po različnih koncih Slovenije (npr. Mangart, Logarska dolina, Pohorje, Zelenci, Cerkniško jezero, Ljubljansko barje) so bili z dovoljenjem Ministrstva za okolje, prostor in energijo, Uprave za varstvo narave – kuščarice so namreč zaščitene z uredbo! – nalovljeni pari živorodnih kuščaric, da bi ugotovili način razmnoževanja.

Po lovu so kuščarice v parih našle svojčasni dom v terarijih, uspešno je bilo tudi parjenje, zatem pa smo čakali in čakali, dokler ... Dokler samice niso znesle jajc! Odkritje je bilo popolno. Vendar to še ni bilo vse. Pri primerjavi kromosomov je bilo ugotovljeno, da imata oba spola 36 kromosov, pri osebkih iz tujine pa ima samec 36, samica pa 35 kromosov. Na podlagi še drugih analiz in primerjav je bilo ugotovljeno, da se naše kuščarice od preostalih živorodnih tako razlikujejo, da si zaslužijo posebno poimenovanje. Dobili smo novo podvrsto, ki jo imenujemo *Zootoca vivipara carniolica*. Še eno poimenovanje v čast naše dežele torej. Podvrsta je (za zdaj) razširjena po precej omejenem območju: vsej Sloveniji, delu Koroške v Avstriji ter mogoče tudi delu Hrvaške. Vendar raziskovanje še ni končano; mogoče se bo sčasoma izkazalo, da je naša živorodna kuščarica tako posebna, da si zasluži kar samostojno vrsto. ○

Skupina Sassolunga s Passo Sella.
Od leve P. Grohmann,
P. d. Cinque Dita, Spallone

Ferata Oskar Schuster

Zanimiva plezalna pot v Dolomitih

✍ in 📷 Drago Metljak

Pred leti so se mi zdeli Dolomiti nekam oddaljeni od Ljubljane. Predaleč, da bi tja hodil v hribe. Z leti pa se merila spreminjajo in sedaj že nekaj let po vrsti obiskujem ravno te »oddaljene« Dolomite. Vsako leto preživim tam teden ali dva na dopustu in jih spoznavam. Zaradi svoje prvinske lepote me vedno bolj privlačijo. Letos sem si za izhodišče izbral Val Gardeno, kot enega izmed ciljev pa skupino Langkofel*.

Planinski paradíž nad Val Gardeno

Val Gardena ni zaman eden izmed turističnih pojmov v Dolomitih. Turistična urejenost

* Avtor je v članku uporabil skoraj izključno nemško toponimiko. V informacijskem sestavku, ki sledi, bosta predstavljeni italijanska in nemška toponimika skupaj. Op.ur.

doline in njena ponudba ter izbira tur nad dolino so naravnost vrhunski. Obiskovalec ima kar nekaj zelo lepih možnosti za obisk vrhov nad dolino, saj jo obdaja kar pet gorskih skupin. Med njimi je tudi skupina Langkofel s svojim najvišjim istoimenskim vrhom Langkoflom, 3181 m. Če sem nekoliko bolj natančen, ima obiskovalec Val Gardene v njeni okolici na voljo približno 1100 km planinskih poti vseh težavnostnih stopenj, med katerimi je tudi nekaj precej solidnih ferat. Vse skupaj je po mojem še najbližje pojmu planinski paradíž.

Skupino Langkofel sestavljata dva dela. Severni, kjer dominira istoimenski vrh, je zaradi svoje pokončnosti, prepadnosti in nedostopnosti bolj namenjen alpinistom. Južni del z najvišjim vrhom Plattkofel, 2964 m, pa je nekoliko bolj dostopen. Nanj je s severne strani speljana lepa in ne preveč zahtevna ferata, na južni stra-

Na poti
Oskar Schuster

ni pa je dokaj pohlevno pobočje, primerno enostavnemu dostopu ali sestopu. Na vzhodni strani skupine je v škrbini Langkofelscharte koča Toni Demetz, 2684 m, ki je najbolj običajno izhodišče za obisk ferate. Tu se tudi prične ožja dolinica, ki se spušča proti zahodu in deli skupino na dva dela. Dostop do koče je od sedla Sella, 2180 m, po poti, ki se v ključih (»cik-cakih«) približno uro in pol vzpenja preko melišč. Mnogo bolj pa je uporabljena žičnica, ki nas za 8 evrov v 15 minutah potegne do škrbine. Potem potrebujemo še pol ure za spust do koče Langkofelhütte, 2252 m, ki je v osrčju skupine in je obenem tudi dejansko izhodišče za ferato. Ni kaj, tak dostop do koče mi je z leti vedno bolj pri srcu. Drug možen dostop do te koče poteka z zahodne strani in je nekoliko daljši, pač glede na izhodišče, a nekaj ur hoje nam v nobenem primeru ne uide. Okoli gorske skupine je speljana lepa in nezahtevna pot, dolga približno 17 km, za kar je potrebnih 6 do 7 ur hoje. Ker so ob poti koče in njihova ponudba tako mamljiva za postanek, je to v bistvu celodnevna tura.

Ferata z malo varoval

Vzpon na Plattkofel se prične torej na Langkofelhütte. Po spustu s škrbine sem si malo pred deveto zjutraj v koči privoščil še obvezno kavico in potem odšel proti ferati. Dostopa do stene je približno tričetrt ure po poti, ki se zlo-

žno vzpenja po melišču. V zgornjem delu melišča je že viden vstop in ferato, ki poteka desno od značilne grape. Pravzaprav je še prezgodaj govoriti o ferati; pot čez prvo polovico stene je sicer označena, a nezavarovana in je mestoma bolj podobna lažjemu plezanju kot pa nadelani poti. Če ne bi bilo oznak, bi že malo podvomil o pravilnosti mojega vzpona. Ves čas po malem zavija proti levi, v drugi polovici stene pa se ferata usmeri bolj proti desni in upraviči svoj naziv. Varovala so dobra in so tam, kjer je to potrebno. Varovalno vponko pridno vpenjam za jeklenico in nabiram višino. Iz police v kamin, nato po zajedi na raz, malo po pečevju navzgor, preko skoka v graben in tako naprej. Skratka, čeprav je ferata označena kot težka, se mi je zdela prav uživaška. Ne pretežka, ne prelahka, v prijetni poletni dopoldanski toploti in s slikovitimi pogledi na deloma s soncem obsijane vrhove v skupini. Po lokalnih merilih sem bil med bolj zgodnjimi in zato nisem srečal dosti obiskovalcev, a pogled navzdol mi je povedal, da se življenje tod okoli pričinja malo kasneje. Po poti čez melišče se je po deseti uri že vila kar spodobna kolona planincev. Po dobri uri vzpona sem prišel do roba stene in do vrha me je čakalo še nekaj minut lahkega vzpona. Vrh. Sedem nekaj metrov proč od križa in se razgledujem. Na zahodu je skupina Schlern, pred njo ena največjih planin v Evropi, Seiser Alm, levo od nje Rosengarten, za njim Latemar, južno pod hribom je Val di Fassa, proti vzhodu skupina Sella, na severu je Val Gardena s skupinama Geisler in Puez na svojem severnem obrobju. V drugem krogu so med vzhodnim in južnim pogledom še vsi ostali Dolomiti. Fascinantno.

Znova vidim, da mi v Dolomitih še kar nekaj časa ne bo zmanjkalo dopustniških ciljev.

Ob prihodu na vrh sem bil sam, a čez čas so se počasi pričeli zbirati planinci. Nekaj jih je prišlo za menoj po ferati, nekaj več pa po južnem pristopu in kmalu nas je bilo dovolj za solidno gnečo. Čas je bil, da počasi sestopim. Sestop po poti čez južno pobočje ni bil nič posebnega, pot pa enostavna in kmalu sem bil pri koči Plattkofelhütte. Po podatkih iz vodnika naj bi bil čez uro in pol nazaj na parkirišču na sedlu Sella, a ta podatek ni bil točen. Pot, ki poteka okoli hriba, je sicer lepa in nezahtevna, a se mestoma vleče. Vmes sta še koči Sandro Pertini in Freidrich August, seveda močno obiskani, čas pa tudi brez postanka v teh kočah kar teče. Namesto uro in pol sem hodil dobro uro več. Zadnji del, od koč Friedrich August po cesti do avtomobila, se mi je že kar vlekel. Sedlo Sella sploh ni tako majhno, kot bi si mislil. Še dobro, da so pogledi na okolico in vrhove tako zanimivi in so mi s tem krajšali čas ob vračanju. ○

**RADIO
OGNJIŠČE**
RADIO ŠTIRI H GONGOV

Planinska oddaja
Doživetja gora in narave
Vsak četrtek ob 10:15.
Vaš gostitelj je
Robert Božič.

V hribih se dela dan.

<http://radio.ognjisce.si>

TEHNOOPTIKA
SMOLNIKAR d.o.o.

Novi trg 2, 1000 Ljubljana
tel./ fax.: 01 426 32 72

e-mail: tehnooptika@siol.net
www.tehnooptika-smolnikar.si

Nikon **WEAVER** **STEINER** **ZEISS** **SIMMONS**

Delovni čas: sreda in petek od 8-14
pon., tor., čet. od 8-13 in od 16-18

Sassolungo (levo)
in Sassopiatto (desno)
od severozahoda

Sassolungo (3181 m)

Skalnati velikan v obliki podkve

✍ Andrej Mašera, 📷 Drago Metljak

Tisoči in tisoči ga gledajo, množice avtomobilskih turistov se vozijo v bližini njegovih vznožij, pozimi nešteti smučarji z vseh vetrov drvijo po neskončnih smučiščih z njegovo podobo v ozadju, vsem je tako rekoč na dlani, a le redki so tisti, ki jim je dano stati na njegovem temenu. Skupina Sassolunga (Langkofel), bogato obdarsena z vsemi značilnostmi prelepih Dolomitov, je nekaj posebnega in samosvojega. Po obsegu gre za najmanjšo dolomitsko skupino, ki je jasno in izrazito ločena od sosedov. Njene glavne značilnosti so kiklopske razsežnosti njenih sten ter veličastna oblika njenih vrhov. Tu ni položnejših vznožnih vzpetin, ki bi se šele višje postopno postavile bolj pokonci, ampak je podoba povsem enostavna: nad širnimi travniki, ki obdajajo celotno skupino, se nad kratkimi melišči dvigajo v višave navpični skalnati kolosi, ki obiskovalca dobesedno potlačijo. Najmarkantnejša stena v skupini, severo – severovzhodna stena Sassolunga, kipi navpik več kot 1000 m in se po razsežnosti v Dolomitih zlahka kosa z južno ste-

no Marmolade ter severozahodno steno Civette. Čista podoba prvinske gorske veličine!

Velikanovo spremstvo

V skupini Sassolunga je le osem glavnih vrhov, ki so od daleč videti precej kompaktni. Pri natančnejšem pregledu pa ugotovimo, da so vrhovi in grebeni živahno našagani in nazobčani, s številnimi, drzno oblikovanimi ošiljenimi stolpiči, med katerimi prepadajo ozki žlebovi. Ti se stekajo v mračne krnice, v katerih se leskečejo zeleno modri jeziki večnega ledu.

Skupina ima obliko podkve, ki je odprta proti severozahodu. Na severu je zamejena z dolino Val Gardena, južno pa z dolino Val Duron, ki je stranska veja večje doline Val di Fassa. Proti vzhodu široko sedlo Passo Sella, 2244 m, povezuje Sassolungo s skupino Sella, proti severozahodu pa ležijo širne planine Alpe di Siusi (Seiser Alm). Podkev obdaja divjo visokogorsko krnico, ki se deli na dve manjši, Vallone del Sassolungo in Conca del Sassopiatto. Kjer se manjši

krnici združita, stoji osrednja koča v skupini, Rifugio Vicenza (Langkofelhütte), 2253 m.

Če začnemo pregled skupine v obratni smeri urnega kazalca, je prvi velikan v podkvi podolgovati Sassopiatto (Plattkofel), ki proti severovzhodu prepada s strmim ostenjem, na nasprotno stran pa se spušča široko, strehasto pobočje, ki je lahko prehodno. Na Sassopiatto ločimo tri vzpetine, od katerih je najvišja Cima Sud-Est, 2964 m, najbolj obiskana pa Cima di Mezzo, 2958 m. Na njen vrh pripelje srednje težavna ferata Oskar Schuster, ki je opisana v predhodnem sestavku. Sassopiatto je edini vrh v celotni skupini, na katerega pripelje označena pot, in tako edini dosegljiv gornikom neplezalcem. Vsi ostali običajni pristopi na vrhove Sassolunga sodijo med alpinistične vzpone.

Naslednji v vrsti je Dente (Zahnkofel), 3001 m, drzna, nekoliko nagnjena dolomitska ostrica, ki dejansko spominja na zob. Kaj zob, na čekan zverine! Običajni pristop gre po zahodni steni; prijetna, kratka plezarija II. in III. stopnje. Za zahtevnejše plezalce sta zanimivi smeri Solda v severovzhodni steni (VI+/V, VI) in Delago v vzhodni steni (IV+/III).

Vzhodno od Denteja se dviga elegantni stolp Torre Innerkofler (Innerkofler Turm), 3098 m, z znano, povsem navpično in previsno južno steno. Običajni pristop vodi po zahodni strani (II, III), v vstopnem žlebu je led, zato je nujna raba derez in cepina. Plezalski mojstri se bodo verjetno podali v Rizzijev kamin v južni steni (V), ali pa morda v sosednjo, ekstremno težavno smer Hasse-Schrott (VIII/VI+, VI; prej A2, A3). Z Innerkoflerjevega stolpa se proti severu razteza ozek, nažagan greben do Cime

Dantersass, 2825 m, ki se dviga nad osrednjo krnico, tik nad kočo Vicenza. Vrh je bolj malo obiskan, običajni pristop doseže težave III. stopnje.

Vzhodno od Innerkoflerjevega stolpa pa kraljuje mogočna skalnata piramida Punta Grohmann (Grohmannspitze), 3126 m, s številnimi stranskimi stolpčiči in grebeni. Ponaša se z najtežjim običajnim pristopom v skupini (IV-/II, III), ki se vije vzdolž ostrega severovzhodnega grebena in je med alpinisti zelo priljubljen. Veliko plezajo tudi klasični smeri Dimai v južni (IV/II, III+) in Dibona v jugozahodni steni (IV+/III, IV).

Punta delle Cinque Dita (Fünffingerspitze), 2998 m, je ena najlepše oblikovanih dolomitskih gora, z drznim, močno razgibanim vršnim grebenom. Če jo opazujemo s Passo Sella, ima obliko razprte desne roke, z jasno razločnimi petimi prsti. Ker se dviga tik nad sedlom Forcella del Sassolungo (Langkofelscharte), 2681m, do katere pelje žičnica s Passo Sella, je zelo priljubljen alpinistični cilj. Običajni pristop od koče Demetz, ob zgornji postaji žičnice, je zelo zanimiva, precej zapletena in izpostavljena smer, ki pa je popolnoma opremljena s klini za varovanje in spuste ob vrvi. Poleg običajnega pristopa plezajo pogosto še kakih pet klasičnih smeri, težavnih tj. do V+.

Sassolungo – glavni velikan

Sassolungo – Cima principale (glavni vrh) je kot veličasten skalnati grad, obdan z zelo visokimi in težko dostopnimi stenami. Od najvišje točke se proti jugovzhodu nadaljuje greben z neš-

*P. Grohmann,
levo od nje T. Innerkofler,
desno P. d.Cinque Dita*

tetimi stolpi in stolpiči do druge nekoliko izrazitejše vzpetine, Spallone del Sassolungo (Langkofeleck), 3081 m, nato pa se strmo spusti do škrbine Forcella del Sassolungo. Na greben se naslanjajo mogočni stebri, med njimi pa so globoki žlebovi, mračni kamini, navpične zaje in gladke plati. Poličastega sveta je bolj malo. Vsa ta edinstvena scena daje posebno severni steni Sassolunga podobo velikanske gotske katedrale. V teh strminah vlada resno, ponekod celo temačno in strašljivo vzdušje. Kako majhnega se počuti človek, ko ponižno zre v te silne višave. Pa vendar, v teh stenah so se preizkusile generacije najboljših alpinistov na svetu, drzni in močni so tu preplezali praktično vse. Prav vsi so o svojih podvigih pisali z velikim spoštovanjem do mogočne gore. V stene Sassolunga se lahko podajo samo vrhunski alpinisti, fizično in psihično popolnoma dovršeni.

Zopet je bil Paul Grohmann tisti srečnež, ki je leta 1869 poleg številnih drugih uspešnih vzponov v Dolomitih, v spremstvu vodnikov

Franza Innerkoflerja in Petra Salcherja, prvi splezal tudi na Sassolungo. 13. avgusta so v zgodnjih jutranjih urah odrinili s planine nad Val Gardeno in 7 ur kasneje stali na ponosnem vrhu. Kakšen dosežek! Kdor je vsaj enkrat opazoval od Rif. Vicenza divje razbrazdano južno ostenje, po katerem so se vzpenjali, lahko samo nemo občuduje stare mojstre. Kakšno neverjetno voljo in hrabrost so imeli ti ljudje!

Sassolungo je do današnjih dni ohranil trajno prestižno vlogo v alpinističnem svetu. V severo-severovzhodnem ostenju so speljane številne klasične, kot tudi ekstremno težavne moderne smeri. Vse odlikuje izredna dolžina, tako da poleg plezalske spretnosti terjajo tudi vrhunsko kondicijo. Bivakiranja še danes niso redkost. Ker so plezalci na vrh pogosto prišli šele zvečer ter jih je čakal še dolg in zahteven sestop, so leta 1935 zgradili tik pod vršnim grebenom bivak Reginaldo Giuliani, prvi take vrste v Dolomitih.

V severnem ostenju Sassolunga sodijo med najbolj čislane klasične vzpone smer Pichl po severnem razu (IV+/III, IV), smer Dibona po zahodnem stebru (V+/III, IV), in Solda-Bertoldi na Campanile Nord (VI/IV,V), med novejšimi pa znameniti Monumento (A2, VII-/V, VI+) na Campanile Nord, smer Esposito po severnem stebru (VI+/V, VI), smer Naso Giallo (A2, A3/VI, VII) in še vrsta drugih.

Običajni pristop

Običajni pristop na Sassolungo je alpinistični vzpon II. in III. stopnje, eden najzahtevnejših na kakega dolomitskega velikana. Zahtevnost ni izražena toliko v tehničnih težavah, ki tudi niso majhne, ampak v izredni dolžini smeri, zelo zahtevni orientaciji ter strmim zasnženim, oz. poledenelim odsekom (cepin, dereze). Kljub temu ni izključeno, da se je ne bi lotil kak zelo izurjen gornik nealpinist, seveda v spremstvu enega ali dveh vodnikov (pomembno v številnih dolgih prečnicah), ki brezhibno poznajo smer. Za vzpon bomo rabili 4 – 6 ur, za sestop pa 4 – 5. Torej, brez dvoma gre za grande course, ki se lahko primerja z velikimi vzponi v Centralnih Alpah.

S Passo Sella se odpeljemo z žičnico do kočice Demetz na Forcelli del Sassolungo. S sedla nato

sestopamo kakih 15 minut po poti proti Rif. Vicenza, ko nas ozka stezica usmeri na desno, po melišču do skal. Pred nami je dolg vzpon po izraziti polici Cengia dei Fassani, ki se poševno strmo dviga v osrčje južne stene. Polica ni težavna (I, II) vse do njene prekinitve na zagruščeni terasi ob vznožju navpičnega kamina. Nadaljujemo navzgor, levo od kamina, po razu, nato bolj v levo po nagnjeni rampi, čez zelo izpostavljeno ploščo do druge zagruščene terase, ki predstavlja nadaljevanje Cengie dei Fassani (II, III). Nekaj časa nadaljujemo po njej v smeri stolpa Campanile del Venere do ozke škrbine, ki jo prekoračimo. Tu nas preseneti jeklenica, ki nam pomaga premagati izpostavljene plati, ki jim sledi ozek kaminček, temu zopet plati (brez jeklenice), čez katere priplezamo (ves čas rahlo v levo) na majhno ramo (II, III). Z nje malo sestopimo (izpostavljeno, delikatno), nato pa po razčlenjenih pragovih in vmesnih policah dosežemo veliko zagruščeno krnico, v kateri so ostanki ledenika Ghiacciaio del Sassolungo. Od konca velike police do tu je orientacija zelo zahtevna, pomagajo nam številni možici. Čez sneg in grušč v krnici dosežemo vznožje ozkega, strmega, zasneženega ali zaledenelega ozebnika Canalone Basso, ki je dolg 150 m, z naklonino 40°. V desni steni ozebnika so zacementirani fiksni klini za varovanje oz. za spuste. Vrh ozebnika se prerinemo skozi ozko škrbinico (Forcella Doppia), onstran katere sestopimo v drugo krnico Anfiteatro. Nadaljnja pot proti vr-

šnemu grebenu bo šla po ozkem žlebu Gola delle Guide ali pa ob njem. Čez kratke stenice in kamine dosežemo ozko škrbino Forcella delle Finestre (II, III-), nato pa kmalu tudi Biv. Giuliani tik pod Forcello del Bivacco, 3100 m. Nad škrbino se v vršnem grebenu dviga izrazit stolp Torre Rossa; nanj lahko splezamo direktno po poševni polici (III+), lahko pa lažje desno po izpostavljeni polici in navzgor po nagnjeni zajedi (II. III-). Po vršnem grebenu se povzpemo na južni predvrh (Anticima Sud, 3160 m) z lesenim križem, z nje malo navzdol ter po lahkem pečevju (I, II) končno na glavni vrh.

Literatura

Ivo Rabanser: Sassolungo. Dolomiti fra Gardena e Fassa. CAI-TCI, Milano, 2001.

Richard Goedeke: Sella - Langkofel extrem. Bergverlag Rother, München, 1996.

Luca Visentini: Sassolungo e Sella. Athesia, Bolzano, 1981.

Ivo Rabanser, Dante Colli: Sassolungo. Le imprese e gli alpinisti. Zanichelli, Bologna, 2003.

Zemljevida

Val Gardena/Gröden. Alpe di Siusi/Seiser Alm. Tabacco 05. 1: 25.000.

Val di Fassa e Dolomiti Fassane. Tabacco 06. 1: 25.000. ◦

WWW.HELIX.TIMEX.COM

helix™
TIMEX®

TIMEX®

LIFE IS TICKING™

WRKS

VIŠINOMER_BAROMETER_TERMOMETER_DIGITALNI KOMPAS

Emona Obala Koper d.d.
Zunanja in notranja trgovina
Tel. (01) 568 68 94

Psiho trilogija

Rzenik 2003/2004

✍ in 📷 Gregor Kresal

Želja, ki se mi je porajala dlje časa, v skoraj tridesetih obiskih te izredne stene, je bila, da bi sistematično poskušal preplezati vse njene najbolj atraktivne predele, ki se jih ni lotil še nihče. Poleg tega sem želel opraviti še kakšno prosto ponovitev katere izmed krušljivih tehničnih smeri. Najbolj izrazite linije v steni so v glavnem

1. Peklenska pomaranča: Kozjek, Kragelj; 1983
2. Peklenska cedevita: Prezelj, Kešnar, Pollak; 1989
3. Hudičeva limona(da): Kresal, Semrajc; 1993
4. Jožek: Kresal, Miškovič; 2004

že preplezane, vseeno pa stena ponuja še marsikatero zanko in težavo. Vabijo še npr. Rzenikova Sfinga, pa velikanska streha med Cedevito in Andromedo v zgornjem delu, pa nekaj gladkih stebrov bolj proti levi, spolirano, nerazčlenjeno previsje pod Domžalsko diretissimo in še kaj bi se našlo. Če vzamemo v obzir, da v Kamiško-Savinjskih Alpah le stežka najdemo steno, ki bi jo po zahtevnosti lahko postavili tej ob bok (posamezne predele severne stene Ojstrice in steno Dolške Škrbine tukaj izvzemam), je kar malo nenavadno, da včasih tudi po leto in več sameva in da se je večina plezalcev še vedno na daleč izogiba. Prostora za najzahtevnejše smeri je tukaj še precej, kljub temu, da je v steni že spoštljivo veliko preplezanih smeri. Le manjše število med njimi je lažjih, mnoge še vedno zahtevajo bivak, prav povsod pa je treba računati z nepredvidljivo kamnino in včasih zares čudnimi odstavki. Izrazit problem krušljivih previsnih plošč levo od Rjavega pasu je pred leti že rešil Tomaž Humar s smerjo Močvirje norih želja (A4), ki jo je jeseni 1996 v več ločenih dneh preplezal v navezi z Daretom Božičem. Nekatere smeri, tako kot Jožek, verjetno ne bodo potekale čez celo ostenje, vendar kdor pozna konfiguracijo Rzenikove stene, bo vedel, da včasih to niti ni najbolj pomembno.

Jožek

A4-A5/A2+, 150 m, 28 h, 28.-29. 12. 2003 in 16.-17., 24. 1. 2004

Prvi raztežaj, ki je strop velike votline, je terjal 11 ur plezanja. Po prvih nekaj metrih se vsaka napaka konča na tleh! V raztežaju, ki je vsega skupaj dolg 30 m, je bilo uporabljenih 70 klinov, od tega približno 40 specialnih. Vse vrste rurpov, nožev, ptičjih kljunov, ki sem jih posebej za ta namen obrusil do rezila. Uporabil sem tudi veliki in mali Stubajev krempeljc ter Camalota št. 1 in 01. Včasih je bilo za minimalno napredovanje potrebno povezati tudi po 6 specialcev. Smer se iz zgornjega okna nadaljuje v levo, potem pa gre ves čas naravnost navzgor na naloženo poličko pod trebušastimi previsi, kjer postane stena živo oranžna. Naprej pa v desno, po počki do neverjetnega dreveščka sredi

drobljivih previsov. Sledi popolna podrtja do naslednjega debelca, kjer ti res ni več jasno, kako tam sploh lahko še kaj raste. V naslednjem raztežaju, kjer se priključimo Pomaranči, nas čaka še ena prečka v obliki previsnega peskovnika. Tam Jožek svoje poslansvo konča.

Smer je imela en sam namen, in sicer opraviti z že omenjenim stropom ter ga v nadaljevanju potem povezati z enim najbolj »obarvanih« predelov celotne Rzenikove severne stene. Sosednje smeri, Pomaranča, Cedevita, pa v večji meri tudi Limonada, so v primerjavi z Jožkom mnogo manj zahtevne, čeprav zlasti slednji dve sodita med najtežje v steni. Vzpon je bil opravljen v dveh delih; najprej je bil preplezan strop, ki je zgodba zase, nato še nadaljevanje. Prvi dan sem plezal do trde teme. Z baterijo sem na koncu porabil uro in pol, da sem si pripravil venček vseh mogočih varoval, ki so mi, povezana, dajala majavo »upanje« za spust v vzožje. Jutranje polžje žimarjenje previdnih gibov nazaj je bilo eden vrhuncev dneva in smeri, živčnost pa na nezavidljivo visoki ravni. Pozabil sem si zavezati čevlje, tudi čelada je pozabljena ostala spodaj, da česa drugega sploh ne naštevam. Zadnjih nekaj metrov se je zavleklo v nekaj ur. Najbolj kritičen je ravno odsek, kjer se strop prelomi in se nadaljuje v narobe obrnjene stopnice velikega previsa, kjer ne drži nič, zato pa večmetrski skladi, naloženi drug na drugega, grozijo z odlomom celotnega predela, na katerem visiš. Miško je ves preostanek dneva porabil za čiščenje raztežaja. Najprej sva pripravila nekakšno vrveno ograjo in jo napela z žimarjem, za njegovo samovarovanje, potem pa sem ga z dvema vrveva še dodatno varoval, istočasno od zgoraj in spodaj, sicer bi prav tako lahko pristal na tleh. Ideja o varovanju se je seveda izkazala za pravilno. Tudi kasneje, ko so klini malo bolj držali, sva se vsak večer po vrvi vračala pod steno, prespala in naslednji dan nadaljevala plezanje. Razen

dveh dni naju je spremljalo še kar slabo vreme. Kljub veliki previsnosti pa so naju zaradi močnega vetra takrat zasipali pršni plazovi iz zgornjega dela stene. Smer sva zaključevala ravno, ko je na drugi strani doline hrvaške planince odnesel plaz pod Kokrškim sedlom. V povsem norih razmerah smo tistega dne pozno zvečer dobesedno zbežali v dolino. Jožek je moja četrta, gotovo najzahtevnejša prvenstvena smer v Rzeniku. Od vseh tehničnih smeri, ki sem jih preplezal do sedaj, je tudi najbolj nevarna. Težkih tehničnih raztežajev iz evropskih granitnih sten ali pa iz nekaterih mojih ostalih prvenstvenih smeri z nevarnostjo stropa v Jožku trenutno ne morem primerjati. Uporabila nisva niti enega svedrovca, niti enega riveta in niti ene umetne luknjice za krempeljc. Nekoč sem dejal, da se bom tehničnega plezanja lotil le še, če me bo izziv nenormalno pritegnil, sedaj pa vem, da se bom v kaj podobnega spravil morda le še za res bogato denarno nagrado. Smeri ni možno preplezati prosto.

Poleg te smeri sta bili v najini trilogiji zajeti še prvenstvena smer Vstop prost! in prvi prosti vzpon prek hudo krušljive, tehnične Peklenske Cedevite. Ni se nama sicer vse izšlo po načrtih, saj je Cedevito pozno jeseni, po treh dneh študija in tik pred zaključnim vzponom tako »namočilo«, da nama zaenkrat ostaja samo prost vzpon po delih. Ker z Miškotom vseeno kmalu načrtujeva tudi vzpon v enem zamahu, lahko zaenkrat povem le, da sodijo težave v najvišji razred.

Vstop prost!

7b/6a+, 300 m, 17 h skupaj s poizkusi, 27.-28. 9. 2003

Smer poteka v levem delu stene Rzenika, čez izrazit črn pas streh, viden od povesod. V

Okno v steni Rzenika

spodnjem delu sledi strmim ploščam in ozkim počem (6a+), ki pa se nadaljujejo tudi še nad strehami. Ko postane glavna poč nevarno naložena, se zbašemo levo na ozko poličko. Prav pod streho se priplazimo v krajši vijugi, najprej gor, potem dol (6b, specialni klini za varovanje). Čez streho gre smer preko nezgrešljive široke poč, ki prereže celoten odlom. Skala je tukaj najslabša, težave največje (7b), varovanje pa najmanj zanesljivo. Streha je bila preplezana šele v drugem dnevu poizkusov, saj se vsi ključni oprimki premikajo in se jih je bilo potrebno navaditi. Za varovanje je bil uporabljen Camalot št. 5! Nad streho se raztežaj zaključí s prečnico (6b), ki nas popolnoma brez varovanja pripelje do stojišča na desni. Naprej se pleza po čudnih ploščah (6a+/5a, varovanje s frendi, zatlačeni v zemljo), katerih strmina popusti šele pri stiku s smerjo Apartheid, po kateri težavnost do vrha ne preseže več četrte stopnje. Tudi Veseli tobogan in Humarjev Fabjon direkt pripeljeta v bližino. V tem delu stene ostaja tako najbolj izrazit problem le še gladek previsen steber levo od Smeri črncev.

Še kratek skok v prejšnja leta

Ob omenjenih smereh sem v Rzeniku pozimi leta 1993 v navezi s Sebastjanom Semrajcem preplezal prvenstveni Hudičevo limona/do (6b+, A3, 5 dni) ter s Pavletom Kozje-

kom kasneje še Veseli tobogan (5c, WI 4+, brez cepinov in derez!, 1 dan). K pomembnejšim ponovitvam pa štejem še prvo prosto ponovitev prav tako zelo krušljive Peklenske pomaranče (6c+), ki sva jo spomladi leta 1995 opravila z Miho Kajzeljem, kar je še vedno edini vzpon prek te smeri v enem dnevu. Zaradi zelo krušljive skale, posebej na najtežjih mestih, in posledično slabega varovanja je prosto plezanje v smereh, kot sta Pomaranča in Cedevita, psihično mnogo bolj zahtevno in nekaj povsem drugega kot plezanje istih smeri s tehničnimi pripomočki. Želja po reševanju novih problemov ostaja naprej, le baterije bo potrebno spet malo napolniti.

Zahvaljujem se požrtvovalni snemalni ekipi (Mičo, Magi, Koki, Aljo, Dule, Grebo, Cvetko), ki je vse vzpone ('03 in '04) posnela na filmski trak, saj zares ni imela lahkega dela, in mnogim ostalim kolegom, ki so mi, zlasti za Jožka, odstopili svojo opremo. Hkrati moram pohvaliti Miškota, ki se z močno voljo čedalje bolj suvereno spoprijema z mojimi načrti, pri čemer mu izkušnje seveda nikakor niso izostale. Vse tri smeri sva plezala Gregor Kresal in Dejan Miškovič. ◉

Škoda

*Ples
barvastih listov
z dreves,
vonj po vlagi
po trohnobi
in po vodi ...
Hladen piš,
napol leden ...*

*O, vem ...
Odhaja v tisoče
barvastih modric
ovita jesen ...*

Janez Medvešek

O prvi ženski navezi na Fitz Royu ...

... in ostalih podvigih štirih Slovenk v Patagoniji

✍ Tina Di Batista in Mojca Žerjav

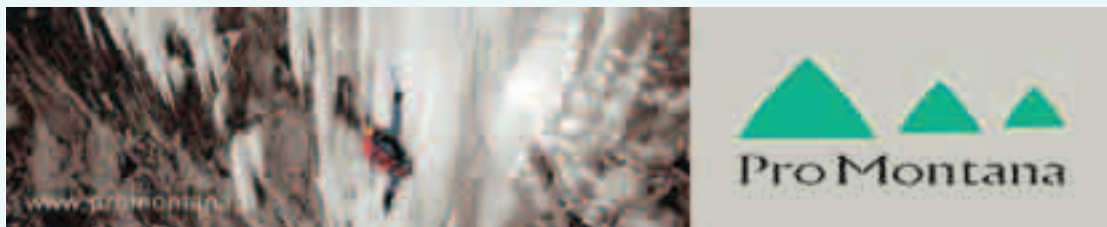
Pogorje Fitz Roya leži v Patagonskih Andih in je prepoznavno predvsem po dveh alpinistično zanimivih vrhovih: mogočnem Fitz Royu (3445 m) in nekoliko nižjem, a izklesanem Cerro Torreju (3102 m).

V tem območju poteka tudi meja med Argentino in Čilom, vendar vzhodno, čilensko stran prekriva celinski led, zato je izhodišče za dostop do vrhov majhna argentinska vasica Chalten. Visoke granitne stene ponujajo plezanje v najboljšem možnem granitu, zaradi zelo hitro spreminjajočih se vremenskih razmer pa se plezanje lahko mimogrede sprevrže v zahtevno alpinistično dejanje. Značilni so močni in sunkoviti vetrovi z zahoda, ki vreme spreobrnejo skoraj v trenutku. Lepo vreme je redko, le nekajkrat v plezalni sezoni, ki zajema december, januar in februar, se ga je mogoče nadejati, pa še takrat traja le po nekaj dni. Vzponi so kompleksne ture, ki se ponavadi začnejo z dostopi po bolj ali manj zapletenih ledenikih in se nadaljujejo z različno strmimi kombiniranimi grapami, preden prvič natakneš plezalke in potipaš skalo. Plezanje ovira težak nahrbtnik, saj je ponavadi vsaj za končni pristop na vrh potrebna vsa ledna oprema. Nema lokrat je v stenah po slabem vremenu še veliko snega in ledu, predvsem v počeh, kar spet terja poseben način plezanja. Plezanje zato zahteva veliko mero potrpežljivosti, odločnosti, motivacije,

predvsem pa učinkovitost v terenu vseh vrst in veliko kondicije. Pa nekaj sreče z vremenom, seveda ... Čeprav ženske na kupu in lepo vreme pogovorno ne gredo skupaj, smo si Monika Kambič Mali, Mojca Žerjav, Nastja Davidova in Tina Di Batista vseeno drznile poskusiti srečo.

Z Moniko sva si za cilj izbrali markantni 1300 m visok Casarottov steber v Fitz Royu, ki ga je leta 1979 v mesecu in pol z napenjanjem fiksnih vrvi sam preplezal Italijan Renato Casarotto. Kasneje je v stebru nastalo še nekaj variant. Vzponov do sedaj ni bilo prav veliko, na vrh Fitz Roya pa so, po eni od variant, prišle le tri naveze. Mojca in Nastja sta odšli v Patagonijo predvsem nabirat izkušnje.

V bazo smo prispele 9. januarja in že čez dva dni prvič odšle na sedlo Superior, od koder je do vstopa v stene Fitz Roya, Poincenota ter sosednjih vrhov le še dobra ura hoje. Vreme je bilo čez dan jasno in z Moniko sva se že popoldne odpravili pod steno, kjer sva doživeli prvo presenečenje: krajna poč je bila široko odprta, prehod v ozebnik je izgledal nemogoč in na sedlo sva se v snežnem viharju vrnili čisto zmedeni. Noč smo vse štiri preživele drgetaje v snežni luknji brez spalnih vreč in se naslednje jutro vrnile v bazo. Že čez tri dni smo poskušale znova; z Moniko sva bili trdno odločeni, da najdeva prehod v ozebnik. Vreme se je skvarilo že, ko smo dosegle sedlo, a smo vseeno ostale gori. Naslednjo noč so se pokazale zvezde.

Članice odprave: Nastja Davidova, Mojca Žerjav, Tina Di Batista in Monika Kambič Mali

Mojca in Nasty na Ag. Guillamet (Amy couloir, V, 60°, 450 m)

Šele proti jutru se vreme popravi. Z Nasty se strinjava, da morava vsaj malo preizkusiti patagonski granit, in se odpraviva pod Guillamet. Preden najdeva prehode mimo vseh razpok in serakov, je ura že krepko čez osem. Sneg je totalno gnil, nebo pa brez oblaka. Krajna poč in prvi snežni raztežaj nama vzameta skoraj dve uri. Potem je boljše. Čakajo naju še nekaj raztežajev v snegu in skali. Granit je kot pesem. Na grebenu naju pozdravi patagonski veter in od vrha naju loči le še 5 minut snežnega pobočja. Ob petih popoldne si veseli skočiva v objem, za nagrado pa dobiva božanski razgled. Z nočjo se vrneva na sedlo.

Z Moniko ta dan še enkrat odideva pod Casarottov steber. Tokrat vstopiva 50 m levo od originalnega vstopa, saj sva v skalnih plateg našli lep prehod. Preplezava tri raztežaje, pustiva dvojce vrvi ter se vrneva na Superior po vso opremo. Že čez noč vreme čisto podivja in zjutraj že bežimo v bazo.

Potem smo dočakali tisto drugo stvar, po kateri je Patagonija poleg super granita in strmih sten tako zelo znana – slabo vreme. Poležavanje v bazi, tečnoba, branje knjig, izživljanje v kuhinju in vztrajno nabiranje kilogramov, hoja po gurni ... Edini topli žarek, ki posveti v bazo, je prihod Jake in Nejca. Ko prvič po desetih dneh spet zagledamo hribe, so ti čisto beli! Še isto popoldne se odpravimo na Superior.

Poizkus v Poincenotu

Noč spet prebijemo v snežni luknji. Z Nasty vstaneva ob dveh. Zunaj je oblačno, a mirno;

odločiva se, da bova poizkusili splezati na Poincenot po normalni smeri. Po že znanem tavanju med vstopnimi seraki in razpokami sva ob svitu na začetku rampe. Sneg je mehek in z dnevom postaja vse slabši. Okrog poldneva prideva do konca rampe, kjer naju čakajo sicer položne, a požlejene plati. Oblaki so se umaknili soncu, tako da je že pošteno vroče. Plezava požled v soncu. Nekaj časa še poskušava, najprej ena, potem druga in ker ne moreva namestiti niti solidnega varovanja, se odločiva za sestop. Čisto poklapani se popoldne vrneva na sedlo. Zjutraj utrujeni in še zmeraj slabe volje zaradi neuspeha spakirava vso opremo in sestopiva v bazo.

Z Moniko ta dan odideva pod steno. Na mestu, kjer je bila najina transportna vreča, je ogromno novega snega, vrv pa strgana. Po dobrih treh urah kovanja 15 m globoko naletim na luknjo ob steni, se spustili vanjo in na dnu našli v led okovano raztrgano vrečo ter vso opremo. Zopet se zbirajo oblaki okoli vrhov, zato tudi midve »zbeživa« v bazo.

No, pa se vreme ni čisto zares pokvarilo. Nejcu ukradejo gozdarje, zato se odloči predčasno zaključiti odpravo in tako Jaka ostane brez soplezalca. Z Nasty se mu pridruživa in skupaj odidemo po njuno opremo na bivaku nad Lag. Sucia ter »mimogrede« še plezat v Agujo de la S. V tako lepem vremenu se pač ne sedi v bazi!

Mojca, Nasty in Jaka na Aguji de la S (Josh Alke, VI+/IV-V, 450 m)

Ob štirih se odpravimo iz baze in v treh urah in pol smo pod steno. Prav nezatna je Aguja ob svojih sosedah; če pa si z roko zakriješ pogled na-

nje, se ti zdi, da gledaš šamoniški Capucin. Pa imamo vseeno super dan. Ko okrog poldneva prilezemo do grebena, se nam na drugi strani v vsej svoji lepoti pokaže Cerro Torre s svojimi sosedi. Kar ne moremo odtrgati pogleda. Čez slabo uro smo na vrhu, kjer je prostora komaj za eno osebo.

Z Moniko zopet odideva na Superior in nadaljujema proti steni. Preplezava tri že znane raztežaje, kjer je še vedno veliko snega od zadnjega sneženja, nato pa po zoprnem prehodu v ozebnik nadaljujema s plezanjem. Opolnoči doseževa sedlo med Fitz Royem in Ag. Val de Bois; sedlo je zares magični kraj in vzniheni od lepote ob opazovanju zvezd kar malo pozabiva na mraz, ki nama je medtem zlezel že do kosti; spalni vreči sva namreč pustili v dolini.

Lepo vreme še kar traja. Pravzaprav izgleda, kot da se ne bo nikoli več poslabšalo. Jaka že navija za nov podvig in ni naju bilo potrebno preveč prepričevati, odločimo se za El Mochu.

Jaka in Mojca na El Mochu

(Benitiers, VII+/VIII-, A2, 500 m)

Zjutraj kako uro hodimo do vstopa. Nasty se ne počuti preveč dobro, tako da se smeri lotiva z Jako sama. Na začetku nama postreže z dvema krušljivima in težkima raztežajema, potem pa postane plezanje podobno poletnemu plezanju v Chamu. Odlična skala, lepi raztežaji, kratki rokavi. Tudi sestop s spusti ob vrvi poteka gladko, saj je avtor smeri, Michel Piola, mislil prav na vse. Pod steno se vrneva zvečer, potem sestopimo še do našega bivaka in odpismo zaslužen spanec.

Poizkus v Casarottovem stebru

Z Moniko zjutraj počakava, da naju pogrejejo prvi sončni žarki, in ob devetih začneva plezati steber. Skala je idealna, suha, težave pa se že v drugem raztežaju gibljejo okoli sedme sto-

pnje. Najina taktika je, da prva pleza brez vsega ter na stojišču za seboj potegne transportno vrečo, druga pa pleza z nahrbtnikom in se ob pomoči prsne prižeme samovaruje na pritrjeni plezalni vrvi. Vsaka pleza naprej tri raztežaje, potem se zamenjava. Popoldne se zaplezava v napačne počti, v dveh raztežajih vztrajava dobrih pet ur, vendar na koncu ne najdeva več primerne prehode. Spustiva se nazaj ter prečiva do prave smeri. Bivakirava le dobre tri raztežaje nad sedlom. Naslednji dan plezava bolj tekoče in popoldne prideva do mesta, kjer se smer nadaljuje po vzhodni strani stebra. Tu nalletiva na počti, ki so še globoko vkovane v led. Poskušava nadaljevati, vendar je plezanje zelo težko, varovanje pa praktično nemogoče. Razočarani se odločiva za sestop, najino odločitev pa dodatno otežuje še vedno izredno lepo vreme. Zmanjkalo nama je tudi že hrane in plina; v takih razmerah pa bi bilo plezanje zelo počasno. Sledi tretja noč v stebru, zgodaj popoldne naslednjega dne zelo utrujeni doseževa Superior. A lepo vreme še kar vztraja in Monika ne potrebuje dosti, da me prepriča, naj izkoristiva priložnost in poskusiva še enkrat na Fitz Roy. Zaradi pomanjkanja časa se odločiva za nekoliko lažjo smer – Franco Argentina. Čez dan zato počivava, jeva in pripravljava opremo. Do tedaj je, zaradi slabih razmer, uspela priplezati na vrh Fitz Roya le zelo dobra ameriška naveza.

Saj ne moremo verjeti – že osmi dan lepega vremena. Pa si z Nasty vseeno končno privoščiva dan počitka. Jaka se odpravi na Superior, kjer ga čaka Izraelc Jhonatan, poskusit srečo na Fitz Roy. Vreme tudi nama ni dalo miru. Naslednji dan je brez oblaka in okrog poldneva se začneva odpravljat v Piedra del Fraile in naprej proti zahodni steni Mermoza. Tik pred odhodom je v bazo prišel Mark Seuring, Južnoafričan, ki je bil z Jako ves mesec v bazi pod Torres del Paine. Beseda je dala besedo in v pol ure smo postali na-

Na vrhu Fitz Roya

veza treh. Čakala nas je peturna hoja do bivaka Piedra Negra.

Tina in Monika na vrhu Fitz Roya (Franco-Argentina, 6b, A1, 400+600+150 m)

Opolnoči odideva proti steni. Ponoči priplezava na Italijansko sedlo in sva ob sončnem vzhodu na vstopu v skalni del. Tam naju dohitijo Jaka z Izraelcem Jhonatanom ter nemška naveza. V tem vrstnem redu tudi nadaljujemo. Čutiva še utrujenost, predvsem prvi, nočni del je naporen. Sončni žarki in občutek, da nama bo tokrat uspelo, nama dajo novega zagona in ob plezanju idealnih granitnih počii večkrat kar vriskava od veselja. Večji del stene je suh, le zadnji raztežaji so še vedno zasneženi in požlejeni. Ob šestih doseževa vrh, za nama pa še Tomaž in Jhonatan. Uspelo nama je, za nama je prvi ženski pristop na vrh! Vreme je neverjetno lepo, zato kar eno uro uživamo v razgledu. Tema nas ulovi nekje na polovici spustov in sedlo dosežemo ob štirih naslednjega dne. Spimo dobre štiri ure, nato pa sestopimo v bazo, kjer Monika podre šotor, pospravi opremo in nadaljuje v

Chalten, saj ima zvečer že avtobus in naslednji dan polet iz Calafat v Bariloche.

Poizkus v Mermozu

Vstanemo zgodaj, do vstopa v smer porabimo dve uri. Smer ni preveč lepa in tudi ocene so hecne - petice se zdijo težke, šestice pa sploh ne opazim. Na grebenu močno piha, zelo smo počasni, malo pa se tudi izgublamo. Zaskrbljeni zremo v nebo in odločimo se za sestop, 2 raztežaja pod vrhom! Pri sestopu se nam vrv zatika prav na vsakem spustu, počasi nam je ostane le še polovica. Na srečo sta v bližini Poljaka in skupaj sestopamo do konca. Iz oblakov se nazadnje ne izcimi nič in ko po nekaj urah zremo v zvezdnato nebo, nam je vsem neznansko žal za tistih nekaj metrov. Zjutraj sestopimo v Piedra del Fraile in nazaj v bazo. Izvemo, da so naši stali na vrhu Fitz Roya in tako kljub našemu neuspehu veseli in utrujeni počasi poniknemo v spalne vreče.

V naslednjih dneh se vreme nekoliko pokvari, a oblaki kmalu zapustijo naše obzorje in topli poletni dnevi se nadaljujejo. Počasi spet postajamo nemirni. Potem po nekakšnem nesrečnem naključju konji na poti iz baze izgubijo Tinino transportno vrečo in Nastjin nahrbtnik z vso plezalno opremo. Ko po dveh dneh iskanja o njiju še zmeraj ni ne duha ne sluha, smo prisiljeni zapustiti Chalten in hribe. Ostalo nam je še nekaj dni pred poletom domov, zato odidemo k Moniki v Bariloche, kjer poizkusimo vse tamkajšnje dobrote - najboljše čokolaterije in čajnice, rezke, vino in seveda Frey - plezalni raj granitnih špičk. Argentina je res fina. Super ljudje s še bolj super življenjskim ritmom, dežela za gurmanske užitarke in ljubitelje dobre kapljice. In seveda Patagonija; vse skupaj je še ena bogata izkušnja na naši plezalni poti. Vesela sem, da sem jo lahko delila s prijatelji, ki so vsemu temu dodali še piko na i. Brez njih bi bili vsi ti hribi še zmeraj enako drzni in privlačni, a mi nikoli ne bi mogli dati toliko lepega.

Za finančno in moralno podporo se iskreno zahvaljujemo našim staršem, AO Ljubljana-Matica, PD Mengeš, PZS, A banki, Slovenici, Viva! marketu Sostro, MIKRO+POLO, JUB u, Občini Mengeš, Galmi d.o.o, Medicu s.p. in Treking sportu. ●

Zajeda v Skuti

Delo idealne naveze

✍ Barbara Žižič, 📷 Klemen Mali

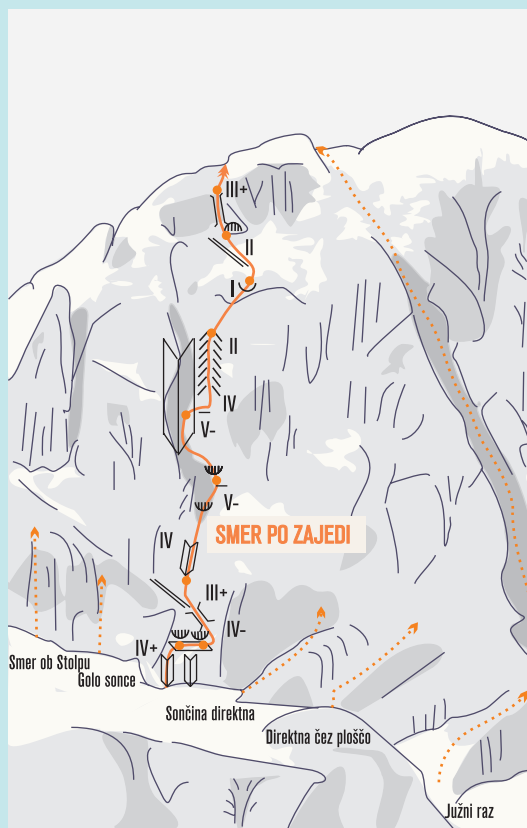
Odkrivanje in raziskovanje Grintovcev, kot so naši predniki imenovali Kamniško-Savinjske Alpe, sega v drugo polovico 18. stoletja. Kartografi, botaniki, mineralologi in drugi, ki jih je vodila poklicna vedoželjnost, so bili tedaj poleg domačinov edini obiskovalci nekoristnega sveta med Kamnikom, Jezerskim in Solčavo. Vodili so jih domačini, ki so dobro poznali visokogorski svet, koder so pasli ali lovili, vendar pa so tudi najbolj drznim med njimi gore zbujele strahospoštovanje. Vsi gorjanci so v tistih časih še globoko tičali v praznoverju in naravnem strahu pred neznanimi pojavi. Padajoče kamenje je menda metal sam hudič, medtem ko se je iz njegove kuhinje valil dim v obliki megle. Grmenje in strela pa sta pripadala božji jezi in da bi se pred njo zaščitili, so na divjad streljali kar z blagoslovljenimi in s križi označenimi krogli.

Bitka za krancelj Skute

Domačini so torej že iz davnine poznali vse prehode in dostope na vrhove. Šele z objavo prvih opisov poti sredi 19. stoletja se je pojavilo tudi turistično zanimanje za ta svet. Največ zaslug za odkrivanje nedoseženih vrhov Kamniško-Savinjskih Alp pripisujemo dr. Johannesu Frischaufu (1837-1924), graškemu profesorju matematike. Ob njegovem prihodu ni bilo v teh koncih še nobenih koč, nobenih označenih poti, od vrhov pa sta bila znana le Grintovec in Ojstrica. In če vemo, da so bili v preostalih delih Alp osvojeni že domala vsi vrhovi - z izjemo peščice najtežjih - je jasno, da je bil kamniško-savinjski svet prava meka za prvenstvene dosežke. Želja po prvenstvu pa je bila tako kot danes tudi v Frischaufovih časih precej dober motiv za tihe bitke osvajanja vrhov.

Kako strastne so bile te pustolovščine, priča tudi 130 let stara zgodba o bitki za krancelj Skuto¹. Ko je bil Frischauf na vrhu Grintovca, se je odločil, da pristopi na dotlej še nedotaknjeno Skuto. Andrej Suhadolnik, glava družine s Suhadolnikove planine, mu je svetoval pristop z jugozahodne strani, se pravi s Podov. Prav tako je tudi njegov vodnik Jernik, stari pastir z Jezerškega, menil, da je s Podov najlažje pristopiti. Vendar, ker se je Frischaufu zdela ta pot prezahtevna, je Jernik po dolgem prigovarjanju pristal, da kreneta na Skuto z Jezerškega. Po nornem ovinkarjenju in plezanju čez Ravensko in Belsko Kočno sta prišla do Savinjskega sedla, nato pa spet dol pod Štajersko Rinko in v Turski žleb. Po njem sta z muko pririla na vrh, po kratkem počitku pa, kljub temu, da ju je ovil gosti »dim iz hudičeve kuhinje«, odrinila naprej in naposled pristopila na vrh Štajerske Rinke (!). Ko je Frischauf sumničavo vprašal Jernika, kje sta, mu je ta odgovoril, da se tod okoli vse imenuje - Skuta! Verjel mu ni, a vseeno mu je poklapan sledil v dolino, saj Jernik zaradi čedalje gostejše megle ni hotel več naprej.

Iste leta je ponovno poskusil srečo, tokrat s Kranjske Rinke, vendar jih je slabo vreme tudi tokrat prisililo k vrnitvi. S te smeri, po grebenu med obema vrhovoma, je Skuto osvojil šele naslednji rod, generacija prvih plezalcev 30 let kasneje. Vendar se je že naslednje leto, po prvem Frischaufovem poskusu, ob koncu julija 1875 lotil osvajanja Skute še nekdo izmed junakov klasične dobe prvopristopnikov, in sicer Alfons v. Pavich. Ta se je že nekaj let poprej s Suhadolnikovim gospodarjem menil o možnih pristopih na Skuto, toda kasneje je Suhadolnikova žena možu preprečila to avanturo, zato se je na pot odpravil z najemnikom lova Antonom Kalanom. Iz stana na Spodnjih jamah sta navsezgodaj zjutraj krenila pod Dolgo steno na Vratca, nato čez Velike Pode proti Mlinarskemu sedlu, od tam čez melišča pod Dolgim hrbtom. S težavami sta se srečala na ključnem mestu, v

Skica smeri: Barbara Žičič

skalni stopnji pod škrbino med Dolgim hrbtom in Štruco. Tam se je stena zdela neprehodna, a je Kalan, kljub temu da je bil še slaboten po komaj preboleli bolezni, odločno preplezal okoli 4 m visoki prag. »Oprjemal se je žmulastih robov in stopal nanje ter se lahkotno kot kak telovadec povzpel na rob.«² Pavich mu je sledil in srečno sta pristopila na vrh, od koder se jima je odprl razgled na Julijce na zahodu in na Jezerško na severu. Da ne bi bilo nobenega dvoma o pristopu, je Pavich s črno barvo napisal SKUTA ter podpisal oba »turistovska prvopristopnika«. Frischauf je težko prenesel ta poraz, vendar je pristop ponovil kmalu za njima.

Na prizorišče stopijo plezalci

Plezanje je bilo nujen sestavni del odkrivanja alpskega sveta, kot samostojna disciplina pa se je razvilo nekoliko kasneje. Ko so bili osvojeni vsi vrhovi in označeni številni pristopi nanje, si je prihajajoča generacija iskala nove izzive,

¹ B. Režek: *Stene in grebeni*. Ljubljana, 1959.

² B. Režek: *Stene in grebeni*

³ M. Keršič - Belač: *Boris Režek in ing. Vinko Modec - ob petdesetletnici*

⁴ B. Režek: *Stene in grebeni*

⁵ B. Režek: *Stene in grebeni*

pohodniško-turistični pristopi so se ločili od alpinizma. V Kamniško-Savinjskih Alpah so se pojavili prvi plezalci šele pred dobrimi sto leti, vendar pa so posamezni domačini že poprej naredili plezalne ture, ki so tudi kasneje pomenile kar lep plezalski dosežek.

V tokratni Naši smeri predstavljamo Zajedo v južni steni Skute, ki sodi med bolj obiskane v Kamniško-Savinjskih Alpah, zato nekaj besed o samem ostenju. Za razliko od severne strani Skute, kjer je stena močno razčlenjena in ponekod zložna, je njena južna stran gladka in strma. Stena je visoka približno 300 m, gladke, skoraj navpične plati pa delijo zajede, ki se slepo zgubljajo v previsnih izboklinah. Skala je zaradi južne lege spomladi že kar zgodaj kopna. V ostenju je danes približno 16 smeri, najbolj »klasična« med njimi pa je Južni raz, ki poteka po najbolj izrazitem delu stene. Raz, ki pod vrhom prehaja v steno, v kateri je navpična, enakomerna poklina, sta prva preplezala Vinko Modec in Boris Režek. Kot osemnajstletnika sta se ta ljubljanska alpinista leta 1927 pojavila v stenah Grintovcev in nato v naslednjih 25 letih sistematično opravila vrsto najtežjih vzponov v stenah Male Kalške gore, Ojstrice, Škarij, Štajerske Rinke, Rzenika in Skute, kjer so njune tri smeri Južni raz, Zajeda in Smer pod Stolpom.

»Idealna naveza« so jima pravili njuni sodobniki. »Česar ni zmožgal Režek s svojo močjo silaka ter dolžino razkoraka, to je zmožgal v izpostavljeni steni Modec s svojo eleganco in hladnokrvnostjo.«³ Zanimivo je, da sta v tistih časih veljala za prava »ekstremista«, ki se za vzpone v hribih pripravljata v Turncu pod Šmarno goro. Na stara leta pa sta se rada pohvalila tudi s tem, da sta rešila vse večje probleme v Grintovcih. Zajedo sta Modec in Režek preplezala leta 1932, ko so se plezalci šele začeli spogledovati s šesto stopnjo, med izzive pa so vsekakor še vedno štele tudi štirice in petice: »V V. stopnji je vsakdo v navezi že toliko zajet, da ne utegne misliti na drugo, kakor na tisto kar je neposredno pred njim.«⁴ Smer poteka po osrednjem delu stene. Ob vznožju stene je skladasta ploščad, ki je v skrajnem desnem delu odsekana, tam pa se začne izrazita zajeda, ki jo na približno polovici prekinja previs. Smer poteka sprva čez odsekani prag ploščadi, kamor vodita vzporedni zaje-

dasti poklini, ki sta pod vrhom previsni. Težji del smeri se tako pojavi že na samem začetku. Zajeda se nato usmeri pod previsi in nakazuje edini prehod v steno smeri naravnost proti vrhu. Zajeda se na koncu stisne v kamin, nad njo pa se smer nekoliko položi. Možen je tudi »obvoz« kamina in sicer po ozki polički, desno na steber. Za stebrom se smer obrne v desno, čez gruščnato kotanjo in nato levo navzgor po gredi. Levo od nje je strm žleb, ki se izteče v lahke naravne prehode proti vrhu. »Če bi v skali ne bilo dovolj špranj za kline, bi se težkoče toliko povečale, da bi dosegle skrajno mejo, a le v kratkem odstavku ob rdečem previsu, ki je bil ob prvem pristopu ves napokan in je grozil, da se bo vsak čas pogreznil v dno. Zato je vsaj napetost bila na višku in plezanje čez previs je bila resna preizkušnja živcev.«⁵ Zajeda je precej bolj zahtevna od svojega desnega soseda – Južnega raza, vendar vseeno ponuja dobro skalo in prijetno plezanje.

Ocena: V-/IV, 350 m, 4 h. ◉

Dostop:

- iz Kamniške Bistrice čez Gamsov skret, neoznačena pot, 3 h
 - iz Kamniške Bistrice čez Žmavčarje in mimo bivaka pod Skuto, neoznačena pot, 4 h
 - iz Logarske doline čez Turski žleb, markirana pot, 4 h
- Sestop z vrha poteka po markiranih poteh.

Vodniška literatura:

- T. Mihelič, R. Zaman: Slovenske stene. Radovljica, 2003.
- T. Golnar, B. Pollak: Plezalni vodnik, Kamniške in Savinjske Alpe. Ljubljana, 1995.

Odmeven vzpon na Novi Zelandiji

Pavle Kozjek, Gregor Kresal in Simon Slejko (vsi iz AO Matica) so se marca mudili na južni polobli. V Novo Zelandijo so odpotovali z namenom, da v južni steni (Balfour face) Mt. Tasmana (3497 m), ki velja za največji ledni izziv v novozelandskih gorah, preplezajo novo smer. Ta namen so »po nekajdnevnem bivanju in seznanitvi z vremenskimi vzorci pokrajine, cenami, razsežnostmi in obdelanostjo gora opustili«, se odločili za južno steno Mt. Hicksa in v njej opravili eno redkih ponovitev smeri Gunbarrels (NZ 6, 600 m). Mt. Hicks stoji v soseščini Mt. Cooka in velja za enega najboljših plezalnih ciljev Nove Zelandije. Za južno steno so značilni ozki ledni žlebovi, slaba skala ter dolg in zahteven dostop. Smer Gunbarrels je bila kot najbolj logična in izrazita linija v osrednjem delu stene tehnično preplezana že leta 1975, prvi prosti vzpon pa je po mnogih poskusih doživela šele čez 23 let. Al Uren, ki je leta 1998 preplezal samo ključne spodnje raztežaje in jih ocenil s 6+ (ob opombi, da bi celotna smer verjetno zaslužila oceno 7), je edini ponovil originalno smer, saj je velik podor v spodnjem delu že naslednje leto povsem spremenil njeno podobo. O morebitnih ponovitvah »nove« smeri ni podatkov. Po 11 urah dostopa po ledeniku Hooker in prenočevanju v koči pod južno steno so Kozjek, Kresal in Slejko 4. marca začeli plezati. Najtežjih je bilo prvih pet raztežajev, ko je bilo treba plezati po tankem ledu z zelo slabim varovanjem. Stena se nato nekoliko položi in zaradi neugodnih razmer v originalni smeri so nadaljevali po smeri The Curver (VI) in po osmih urah plezanja dosegli rob stene. Za sestop so potrebovali še šest ur. Po Kozjekovi vrnitvi v domovino sta Slejko in Kresal poskušala še v JZ grebenu Mt. Aspiringa, vendar so jima vzpon preprečile slabe razmere. Tik pred odhodom domov pa jima je vreme naklonilo še eno priložnost in tako je Slejko ponovil Levi ozebnik (NZ 5, 400 m) v Mt. Douglasu. M. P.

Odličen vzpon v Kanadi

Marko Prezelj in Steve House sta v petih dneh preplezala novo vstopno varianto smeri Lowe-Jones v severni steni North Twina (3631 m, kanadsko Skalno gorovje). Smer je ob mnogih poizkusih čakala na drugi vzpon kar 30 let. Prvi vzpon čez steno sta opravila George Lowe in Chris Jones poleti leta 1974 (VII A3-4, 1800 m), deset let kasneje pa sta v desnem delu novo smer preplezala še Blanchard in Cheesmond. V. H.

Na Daulagiri

V začetku aprila je odšla v Himalajo sedemčlanska odprava pod vodstvom Andreja Štremfelja. Člani odprave so Marija Štremfelj, Marjan Manfreda-Marjon, Jože Šepič, Miha Habjan, Matic Klanjšček ter zdravnik dr. Damijan Meško. Cilj odprave je sedma najvišja gora sveta, Daulagiri (8167 m), na katerega se je prva povzpela mednarodna odprava leta 1960 in s tem osvojila predzadnjo izmed štirinajstih trdnjav najvišjih gora sveta. Slovenci smo z Daulagirijem močno povezani. Že v petdesetih letih je z argentinsko odpravo Dinko Bertonecelj dosegel zavidljivih 7700 m, kar je bil takratni slovenski višinski rekord. Vrh se je Slovincem nato kar dobro izmikal. Gora je postala legendarna obsedenost pokojnega Staneta Belaka-Šraufa. Nanjo se je poskušal z različnimi ekipami povzpeti kar štirikrat. Pri tem je preplezal dve prvenstveni smeri, a vrh se mu je vedno izmuznil. Ob njegovem zadnjem poskusu sta na vrh gore po klasični smeri decembra 1987 priplezala Iztok Tomazin in Marjan Kregar in s tem opravila prvi in do sedaj edini slovenski zimski vzpon na osemtisočak. Slovenska dejavnost na Beli gori je zamrla do leta 1998, ko se je po smeri prvopristopnikov na vrh povzpelo sedem alpinistov: Gregor Lačen, Miha Marenč, Peter Mežnar, Tomaž Jakofčič, Janko Meglič, Dušan Polenik in Tadej Golob. Leto kasneje je bila gora prizorišče zelo odmevnega prvenstvenega plezanja Tomaža Humarja, ki se je končalo v območju SV grebena, malo pod vrhom.

Letošnja odprava se bo na goro vzpenjala po klasični smeri po SV razu v klasičnem slogu. Ciljev odprave je več. Marija Štremfelj bo trem preplezanim osemtisočakom poskušala dodati še enega, »živeči legendi« slovenskega alpinizma se bosta ponovno preizkusili na veliki višini: Marjan Manfreda po dvajsetletnem himalajskem premoru ter Andrej Štremfelj po omrzlinah, ki jih je dobil lansko zimo pri vzponu v severni steni Matterhorna in kot gorski vodnik Jožeta Šepiča, s katerim sta poleg Matterhorna preplezala tudi severno steno Eigerja. Tudi letos je ena od nalog odprave kadrovske narave. V odpravi sta dva mlajša alpinista, Miha Habjan in Matic Klanjšček, ki sta bila izbrana na podlagi razpisa Komisije za odprave v tuja gorstva pri PZS. Izbrana srečneža bosta v omenjeni družini vsekakor deležna visoke šole himalajskega plezanja. Ključni dnevi za vzpon na vrh bodo v sredini maja. Andrej in Marija Štremfelj se bosta po končani odpravi odpravila še v Tibet, kjer bosta od blizu preučila možnosti vzpona v severni steni Čomolencu (7790 m). Tjakaj bo Andrej jeseni vodil še eno alpinistično odpravo. T. J.

Odličen vzpon v Fontainebleauju

V evropskem centru balvanskega plezanja, Fontainebleauju pri Parizu, se je spomladi zadrževal naš najboljši balvanski plezalec Urh Čehovin (AO Matica, Lek) in tamkaj uspel preplezati zelo težak balvanski problem. Na balvanih Fonta, kot področje popularno imenujejo, so se plezalci začeli preizkušati že v začetku dvajsetega stoletja, tamkajšnji prvi vzponi pa pomenijo zametke športnega plezanja. Že zelo kmalu so bile preplezane prve smeri z oceno 6A. Kmalu zatem so kljub (gledano z današnjimi očmi) povsem neprimerni obutvi lokalni plezalci zmogli smeri z oceno 7A. Gibi, opravljeni v balvanih Fonta, so bili takrat najtežji človekovi plezalni gibi na svetu. Tudi sedaj tamkajšnji skalni osamelci s svojo slabo in oblo razčlenjenostjo predstavljajo veliko težavo tudi najboljšim balvanskim plezalcem na svetu.

Urh Čehovin je v Fontainebleauju plezal že velikokrat in ve, da mu tamkajšnji način plezanja ustreza. Problem z imenom Neznosna lahkost bivanja z oceno Fb 8B je prvič plezal že pred leti, a mu težji spodnji del ni bil jasen. Letos mu je lokalni plezalec povedal pravilno kombinacijo gibov, ki je vodila do uspeha. Na srečo so prav v najtežjem delu oprimki dokaj ostri, nekakšne skalne poličke, velike pol centimetra. Zaradi pomanjkanja stopov je potrebno najtežje gibe v zelo previsni steni opraviti brez pomoči nog. Celoten problem vsebuje enajst zelo težkih gibov. Ob prvem in drugem vzponu je bil problem ocenjen celo z oceno 8B+ in je pomenil enega najtežjih balvanskih problemov na svetu. Kasneje so nepridipravi povečali nekaj oprimkov in ocena je zdrknila na sedanjo 8B. Čehovin je s tem vzponom eden redkih tujih plezalcev s preplezano oceno 8B v Fontu in se postavlja ob bok nekaterim najbolj znanim balvanskim plezalcem na svetu, ki jim je to uspelo: Fredu Nicolu, Davidu Grahamu ter Klemu Loskotu. T. J.

Lagardov ozebnik v Les Droites

V pogorju Mont Blanca so letošnjo zimo razmere precej slabše. V vseh večjih lednih stenah Mont Blanca, Grandes Jorasses, Sans Noma ter v stenah nad Argentierom je obilo črnega ledu, zato je vzponov v teh stenah precej manj kot v preteklih letih. Nekaj lednih linij je vseeno obetalo možnost prehoda. Lagardov ozebnik (IV 5, 1000 m) v Les Droites (4000 m) sta konec marca preplezala Uroš Samec (BTC, SLO polici-

ja) in Urban Golob (oba AO Matica). V steno sta vstopila ob svitu. Po prvih tristo strmih metrih sta priplezala v nekoliko manj strm žleb, v katerem je bilo skoraj pol metra novega snega in plezanje zelo naporno. Na tehnično najtežje raztežaje sta naletela tik pod robom stene. T. J.

Odlični vzponi v naših gorah

Severna stena Dolgega hrbta je znana kot najhladnejša stena pri nas. V zlati dobi slovenskega alpinizma, v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja, je veljala za enega od glavnih preizkusnih kamnov za podvige v najvišjih gorstvih sveta. Podobnega mnenja je očitno tudi Matej Mejovšek (AO Kranj), ki je v obdobju treninga za skorajšnjo odpravo v Karakorum, dobre razmere s pridom izkoristil. Z različnimi soplezalci ali sam je uspel preplezati nekaj lepih smeri. »Jezerko serijo« je pričel z Matevžem Vučerjem (AO Kranj). V steno sta vstopila po Teranovi smeri (do 80°, 350 m), nadaljevala sta po Lastovki (led 5, 90 m) in 1000 m visoko kombinacijo zaključila po smeri Trojka. Naslednja je bila na vrsti ena prvih in najvišjih smeri v ostenju, smer Kemperle Murovec (poleti III-IV, 1000 m). Mejovšek in Andrej Erceg (AO Črnuče) sta naletela na zelo dobre razmere, primerljive z razmerami v Zahodnih Alpah. Najtežja mesta sta našla v zgornji polovici, kjer smer sledi veliki grapi in zajedi. Tam sta preplezala nekaj zahtevnih kombiniranih raztežajev (M5) v dokaj slabi skali.

Najboljši vzpon je sledil zadnji dan marca. Mejovšek in Erceg sta po Teranovi smeri priplezala do velike zajede, po kateri poteka Jubilejna smer, ki se dnu zajede velikokrat umakne v levi bok. Mejovšek in Erceg sta prve tri raztežaje sledila originalni smeri, nato pa nadaljevala po vse globlji grapi na dnu zajede. Zopet so se najtežja mesta variante, ki sta jo poimenovala Zimska zajeda Jubilejne (led 5/6, M6, 1x A1), pojavila v zgornjem delu. Pred tem je Mejovšek sam preplezal še Nemško smer (IV/III, II, 450 m) v desnem delu stene, desno od Sinjega slapu pa je sam preplezal novo smer Prepelica (led 4/5, M5, 200 m). Čez slaba dva meseca bo Mejovšek vodil šestčlansko alpinistično odpravo, v kateri bodo Andrej Erceg, Matevž Kramer, Tadej Zorman, Tine Cuder in Anton Jamnik. Cilj moštva bo stena gore K6 (7281 m) v pakistanskem Karakorumu. T. J.

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibram) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432

Tam, kjer tišina šepeta

Poštartev motor je malo prej odropotal svojo vsakdanjo pesem. Pogledam v nabiralnik ... Poleg vsakdanje »solate« zgrabim Planinski vestnik. Hvala bogu, nekaj normalnega danes, v tem turobnem dnevu. Odprem, listam, roka in oko zastaneta ... Moja pesem ... Pa saj to ni res ...! Pa JĚ res! Ni prvič. Zato sem tega danes še bolj vesel. Pred dvema letoma sem poslal kar nekaj pesmi in misli, pa se dolgo ni nič zgodilo. Mislim sem že, da je kdo vse vrigel v koš ... Vem, da pridejo večkrat na vrsto tisti avtorji, ki pišejo zelo kratke prispevke. Zavidam jim. Kako lahko strnejo v nekaj besed tisti kup norih občutkov, ki te preplavljajo in kar razganjajo po dnevu, ko si doživel nebesa v hribih? Moj drugi dom je narava. Moj cilj je vrh, moj cilj je pot. In na poteh je za tiste, ki vidijo, toliko lepih stvari. In teh ne smeš pozabiti. Shraniš si jih v dušo, da tam ostanejo za vedno. In na papir. Srečo MORAŠ deliti, če ne, ni sreča. Tudi zato vam danes to pišem. Ker ste mi polepšali dan. Prilagam vam nekaj novih stvari, ki so nastale v zadnjem času. Mogoče vam bodo prišle prav. Mnoge niso bile še nikjer objavljene. Vesel sem, da je revija posodobljena, lepa, privlačna za oko in roko, tako da ta kar sama seže po njej. Na pravi poti ste! En lep dan še naprej in če se kdaj srečamo – tam, kjer tišina šepeta – le prikrijte in se nasmejte. Tam je vse drugo odveč!

Janez Medvešek

Komu je namenjen Planinski vestnik

Komu (ciljna skupina članstva) je predvsem namenjen Planinski vestnik? Glede na razmerje med številom članov v PZS in naklado je to vprašanje na mestu. Da bi »povprečnemu« članu PZS v tej publikaciji objavili kakšen potopis ali kaj podobnega, je le pobožna želja.

Bralec

Jasno je, da je Planinski vestnik namenjen VSEM članom PZS in VSEM ljubiteljem gora in narave, tako piše že na naslovnici revije. Ker se uredništvo nenehno trudi izboljšati kakovost revije, smo prepričani, da se potencialni krog bralcev širi. Vsak »povprečni« član to revijo rad prebere, saj so v njej res zelo različne tematike. Možnosti objave v njej pa so omejene s prostorom in s kakovostjo prispevkov. Med člani je veliko dobrih piscev, žal nekateri nimajo poguma. Zagotovo pa ne bomo objavili neakovostnih prispevkov, saj želimo narediti revijo tako, da bo nam v ponos, bralcem pa v veselje. Seveda objavljamo kratke novice iz društvenega življenja, zanimive društvene dogodke pa lahko na kratko opiše pravzaprav vsakdo. Ker ima veliko društev tudi svoja interna glasila, lahko »povprečni« člani objavljajo tudi v teh. Pogosto nam društva taka glasila pošljejo, občasno jih tudi predstavimo. Če pa bomo v njih zasledili kakšen res lep prispevek ali nadarjenega pisca, ga bomo povabili k sodelovanju, kot smo že nekajkrat storili. Glede razmerja med številom članov in naklado je treba upoštevati, da je veliko članov iz družin, v katerih po pravilu naročijo le en izvod Planinskega vestnika. Seveda pa bi bilo lepo, če bi bila vsaka planinska družina naročena na našo revijo.

Uredništvo

Turizem na kmetiji ali kmečki turizem

Lep pozdrav! Ob prebiranju najnovejšega PV sem naletel na »napako«. V članku Gorske kmetije Marjan Bradeško v odstavku Turizem in gorske kmetije omenja kmečki turizem, čeprav je mislil turizem na kmetiji. Zato je prav, da se to pojasni, da ne bo nesporazumov tudi v prihodnje. Turizem na kmetiji = turizem na turistični kmetiji (turisti prihajajo na to kmetijo na dopust), kmečki turizem = turizem, v katerem so turisti kmetje. Upam, da ne zamerite

»kritike«. Lep pozdrav in lep dan želim še naprej.

Marko Buček, študent Turistice – visoke šole za turizem v Portorožu

Seveda sem v prispevku mislil na »turizem na kmetiji« oziroma na »turistične kmetije«, ves čas pa se mi je sukalo po glavi ukoreninjeni »kmečki turizem«, zato sem tudi zapisal »znameniti kmečki turizem«. Bralec ima prav in se mu zahvaljujem za pripombo, saj je lepa in pravilna beseda pravi užitek za branje. Seveda pa smo se ob tem člani uredništva tudi malce

nasmehnili, ko smo pomislili, kakšni »kmetije« smo lahko včasih turisti. Pa naj seveda ob tej besedi pravi kmetje ne zamerijo, saj jih zelo spoštujemo, cenimo njihovo delo in se z veseljem srečujemo z njimi na naših poteh.

Marjan Bradeško, uredništvo
Planinskega vestnika

Vojaški odlomek za lahko noč

Tudi vojaški dogodki iz prve svetovne vojne so za Primorce zgodovinski turizem. Prenekateri, mnogi jih je, imajo v zasebni lasti vojaški mini muzej z bogato vsebino. Dolžni smo jim zahvalo. Po njihovi zaslugi je ostalo na domačem dvorišču veliko predmetov, ki bi drugače prišli v roke zbiralcem, predvsem z italijanske strani. V naše kraje, hribe in gore radi prihajajo pohodniki iz evropskih držav. Domačini pa so na posamezne točke celo tako navezani, da jih obiščejo vsak teden in še pogosteje. Kot že tolikokrat sem bil pod Kolovratom na območju tolminske občine, v bližini kote na Ježi. Na stezi sem srečal zakonca nemške narodnosti in od njiju zvedel, da iščeta prav Ježo. Dejala sta: »Tod je hodil oče oziroma ded Erwin Rommel. Hodiva po njegovih stopinjah in tudi prenočujeva na Mostu na Soči, kot je on pred bitko v zgodnjem jutru leta 1917. Bil je najmlajši nadporočnik Nemške armade v zavezništvu z Avstro-Ogrsko.« So-

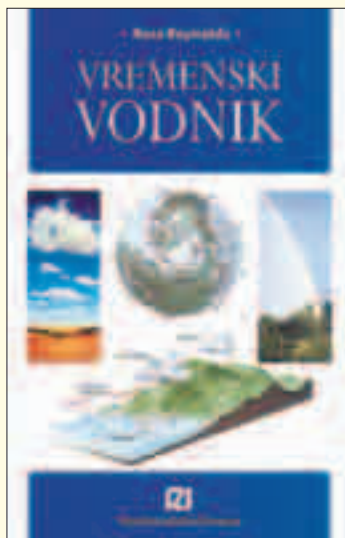
rodnika imata njegov dnevnik. Obljubila sta, da mi pošljeta prekopi-
piranega, toda iz te obljube ni bilo
nič. Še so vidne sledi topovskih iz-
strelkov in okopov. Na Solarjih je
24. maja 1915 zjutraj padel prvi
italijanski vojak alpinec, ki ga je za-
del avstro-ogrski »črnobojnik« iz
okolice Kanala ob Soči. Padlemu
vojaku so na italijanski strani po-
stavili pomnik. V ozadju je viden
Matajur. Pod njim je kočica beneško-
slovenske planinske družine, ki se
imenuje »Matajura«. Spodaj po do-
lincah in grebenih so beneške vasi
in slovenski življeli pod Italijo. Od
tod so doma duhovniki Čederma-
ci, ki jim je uspelo v obdobju fašiz-
ma obdržati slovensko besedo v
»farovžu« in cerkvi. Časi se spre-
minjajo. Politiki obljublajo, da bodo
državne meje na zahodu, pa tudi
tamkajšnji planinski svet, po prv-
em maju 2004 bolj odprti. Prav,
morda res, le lunica nam bo sveti-
la na stezice po starem, kot že ne-
koč, sončni žarki bodo ogrevali na-
še ude in grom z nevihto bo priga-
njal v varno zavetje. Tudi v tem
primeru velja: pohodniki, srečno!

Janko Mlakar

Vreme je!

Vremenski vodnik, Ross Reynolds, Tehniška založba Slovenije, Ljubljana 2004.

Vreme je prav gotovo ena od najpomembnejših zadev pri načrtovanju izletov v naravo, posebej pa v gore, kjer so vremenski vplivi lahko še bolj usodni. In vremenslovje je ena redkih znanosti, ki je stalno in neposredno pred očmi javnosti. Vremenski vodnik, ki sta ga v slovenščino prevedla in priredila Tomaž Vrhovec in Saša Gaberšek, bo tako prišel prav vsakomur, ki se želi malo podrobneje seznaniti z vremenskimi pojavi. Resda vodnik obravnava vreme na svetovni ravni, pa vendar je priredba dovolj dobra, da v knjigi najdemo kar nekaj značilnosti naših krajev in za naše planince. Vsak gornik bo poleg strokovnih razlag, ki za razumevanje ponekod zahtevajo že kar precej zbranosti, našel tudi

nekaj čisto praktičnih nasvetov. Kadar zvezde migetajo, je v zraku veliko vlage, večerna zarja napoveduje lepo vreme, jutranja slabo, zaprte bodoče neže tudi ne obetajo nič dobrega.

Knjigo uvaja poglavje o atmosferi, sledi razlaga o opazovanju in »merjenju« vremena z raznovrstnimi napravami in o upodabljanju vremena. Spoznamo globalno vreme (zračne mase, ciklone) in vremenske pojave (vetrove, meglo, ...). Izvemo nekaj o napovedovanju vremena, pri nevarnem vremenu pa je veliko besed posvečenih tajfunom in tornadom, nekaj pa tudi nam znanim pojavom, kot so burja, žled, plazovi. Gornikom in večini slovenskih bralcev bo najmanj zanimivo poglavje o počitniškem vremenu, v katerem je pregled nekaj (za Angleže, odkoder je tudi avtor) najbolj zaželenih turističnih krajev in zanje značilnega vremena. Knjigo zaključijo poglavje o okoljskih vprašanjih, kjer ob pojavih, kot sta El Nino in ozonska luknja, razmišljamo o vplivih, ki jih ima človek na vreme. Na koncu je dodan še kratek slovarček vremenskih izrazov. Nekatere kratice v vodniku so uporabljene v izvorniku, nekatere pa so malce na silo poslovenjene, denimo SEČ (srednjeevropski čas), ki ga bolj poznamo kot CET (Central European Time).

Vremenski vodnik pa sicer prinaša kar nekaj svežine, četudi bi planincem prišla prav še kakšna bolj specializirana izdaja – odkar je pred 26 leti pri PZS France Bernot napisal priložni Vremenoslovje za planince, se je marsikaj spremenilo. Vendar bo tudi ta vodnik dobra osnova za boljše prepoznavanje vremena vsakomur, ki vreme sploh še opazi – planinci pa smo gotovo med tistimi, ki z naravo in vremenom ohranjamo pristen stik.

Marjan Bradeško

12. seja UO PZS

je bila 2. aprila 2004 v dvorani Mesne občine Kranj. Prisotne je pozdravil predsednik Franci Ekar, še posebej pa novoizvoljenega predsednika MDO notranjskih planinskih društev Marka Goršiča. Uvodoma je predsednik prisotne seznanil z nekaterimi odprtimi vprašanji, med drugim z bodočo organiziranostjo GRS Slovenije. UO je sprejel sklepe, stališča in ugotovitve zapisnika 11. seje UO z upoštevanjem zahteve Marka Goršiča, da se poda dodatne odgovore iz razprave na zastavljena vprašanja, ki niso navedena v zapisniku. UO je sprejel tudi poročilo o opravljenih in neopravljenih nalogah predhodnih sej. Prva delovna točka je bila članarina za leto 2005. UO je sprejel informacijo o Članarini za leto 2005 (predhodno pripravljeno gradivo) in predlaga, da je to tudi sestavni del gradiva za Skupščino PZS 2004. Odbor za članstvo bo predloge zbral, ugodnosti ovrednotil ter jih glede na številnost (podporo) predložil UO v obravnavo, da se odloči, katere ugodnosti bo glede na še sprejemljiv strošek oz. višino članarine možno vključiti med ugodnosti za leto 2005. V nadaljevanju je UO sprejel Poročilo Pravne komisije na posredovane predloge gradiv organov PZS. Uvodno obrazložitev naslednje točke: Začetek postopka za spremembe Statuta PZS je podal Adi Vidmajer in dejal, da se bodo spremembe Statuta PZS pred-

ložile v obravnavo na naslednjo Skupščino PZS - to je v letu 2005. UO je predlagal Pravni komisiji, da spremlja vso zakonodajo, ki se nanaša na društveno dejavnost, in pravočasno opozori UO na morebitne spremembe in neskladnost Statuta PZS z zakonskimi spremembami. Uvodno obrazložitev naslednje točke: Predlog finančnega načrta PZS za leto 2004 je podala računovodkinja PZS Ljudmila Ahačič in dejala, da bo v bodoče potrebno posvetiti vso pozornost prihodkom (razvijanje marketinga, povečanje prodaje v Planinski založbi, povečanje naklade PV idr.). UO je sprejel finančni načrt PZS, za leto 2004 z dopolnitvami, kot jih je predlagala računovodkinja PZS, in ga bo predlagal v potrditev Skupščini PZS. Gradivo UO ocenjuje kot vzorno pripravljeno. UO predlaga, da se problematiko Planinske založbe obravnava kot posebna točka na naslednji seji. UO predlaga Gospodarski komisiji (GK), da spremlja razpise na področju strukturnih skladov in državnih organov za pridobitev sredstev za potrebe planinskih koč in o razpisih pravočasno seznanja vodstva PD. GK naj društvom nudi tudi vso potrebno pomoč. V nadaljevanju je UO sprejel sklep, da se koča na planini Stador vpiše v seznam planinskih koč II. kategorije, in sprejel Poročilo o opravljenih seminarjih za društvene delavce (predsedniki MDO ugotovijo smotrnost nadaljevanja takšne oblike izobraževanja in o ugotovitvah seznanijo UO). UO je sprejel informacijo, ki je bila predložena v gradivu, kot osnovno usmeritev za bodoče delo planinske organizacije kot celote. UO je določil sklic in določitev dnevnega reda Skupščine PZS 2004, to bo 15. maja 2004 v Novem mestu ob 9.30, začetek ob 10.00. UO je ocenil, da so predlogi pripravljenih sklepov: Poslovni prostori PZS na Dvorčakovi 9 v Ljubljani primerni za predložitev v obravnavo in sprejem na Skupščini PZS, GK in njen strokovni sodelavec pa pripravijo seznam nepremičnin, ki se bodo ponudile v pro-

dajo. UO je sprejel predlagane rešitve za izvajanje akcije Od Prekmurja do Primorja, ki bo trajala v času od 1. maja do 26. avgusta 2004. Nadalje je bil sprejet dnevni red izredne seje UO, 23.4.2004. Strokovna služba PZS je za 12. sejo prejela le dve pobudi MDO Ljubljane, ki sta se nanašali na obveščanje MDO ob zavrnitvi priznanj PZS in na organizacijo Dneva slovenskih planincev. Pri zadnji točki dnevnega reda (Tekoče naloge organov PZS) je UO zaradi smrti Lojzeta Motoreja v NO imenoval Vladislavo Stranšček iz OPD Koper ter sprejel spremembe Poslovnika odbora za gorsko popotništvo (»odbor« se spremeni v »komisijo«).

Vladimir Habjan

Odkritje spominske plošče

PD Šoštanj je na pročelju Kajuhovega doma v spomin na ustanovni zbor Šaleške podružnice Slovenskega planinskega društva odkrilo spominsko ploščo. Krajše svečanosti, ki je potekala 5. marca 2004, torej natanko 100 let po ustanovnem zboru, se je udeležilo veliko domačih planincev in gostov iz sosednjih društev. Po svečanem govoru podpredsednika PD Šoštanj, Vlada Stropnika, ki je vodil projekt postavitve spominske plošče, je zbranim spregovoril tudi predsednik PZS. Po krajšem kulturnem programu in obeh govorih so podpredsednik in predsednik PD Šoštanj, lastnik objekta Vlado Mešič in predsednik PZS skupaj odkrili spominsko ploščo, ki bo trajen spomin na začetek organiziranega planinstva v Šaleški dolini.

Bojan Rotovnik

100 let Slovenskega PD Trst

Maja 2004 praznuje Slovensko PD Trst stoletnico ustanovitve. Društvo s sedežem v središču Trsta ima več kot 400 članov, ki so organizirani v petih odsekih: alpinističnem, smučarskem, mladinskem, jamarskem in izletniškem. Vse leto prireja številne izlete, tečaje, predavanja, kulturne in družabne večere ter športne prireditve. Med pomembnejšimi dosežki SPD Trst naj omenimo: dvakratno osvojitve osemtisočaka člana Dušana Jelinčiča (Broad Peak leta 1986 in Gasherbrum II leta 2003), prvenstvene vzpone v skali in ledu člana Erika Švaba ter več prvih mest na mednarodnih tekmovanjih v plezanju, odkritje in raziskovanje številnih kraških jam - posebno opazno je nedavno odkritje nove jame na socerbskem krasu, ki so jo posvetili stoletnici SPDT, večletno prirejanje mednarodnih smučarskih tekem za evropski pokal - Pokal treh narodov, dolgoletno prirejanje smučarskih tečajev z društvenimi učitelji ter organizacijo že tradicionalnih Zimskih športnih iger, vzdrževanje planinske poti SPDT Vertikala. Vodstvo društva se je odločilo, da bo praznovalo ta visoki jubilej z vrsto pobud, ki se bodo zvrstile v letu 2004. Praznovanja so se začela s slavnostnim občnim zborom 26. 3. 2004 v prostorih nekdanjega Narodnega doma v Trstu v ulici Filzi, prvega stalnega sedeža SPDT. Ob tej priložnosti so bila izročena priznanja nekdanjim predsednikom in dolgoletnim odbornikom in so sorodna planinska in preostala društva pozdravila naš jubilej.

8. maja 2004 bo na vrsti osrednja akademija v Kulturnem domu v Trstu z govorom predsednika, s slikovnim gradivom podprto kratko društveno kronologijo, razglasitvijo zmagovalcev likovno-pesniškega natečaja, pozdravi visokih gostov ter koncertom Slovenskega okteta. Društvo bo izdalo mapo z

razglednicami slik, ki so zmagale na slikovnem natečaju, in s pesmi, ki so zmagale na pesniškem natečaju. Ljudje bodo v popoldanskih in večernih urah pred začetkom akademije na poštini izpostavi v foyerju Kulturnega doma lahko žigosali razglednice s posebnim priložnostnim poštnim žigom italijanske pošte v počastitev stoletnice društva. Od 25. do 27. junija 2004 bo v Prosvetnem domu na Opčinah kulturna, športna in družabna prireditev. Predvideni so tekmovanje v športnem plezanju, niz predavanj o planinski in naravovarstveni tematiki, razstava o zgodovini društva, večerni ples in zabava. SPDT bo ob svoji stoletnici izdalo dve publikaciji, in sicer Stoletno zgodovino SPDT časnikarja in nekdanjega predsednika društva Lojzeta Abrama ter dvojezični topografski zemljevid tržaške pokrajine in goriškega Krasa z vrisanimi markiranimi potmi, med katerimi je tudi Vertikalna SPDT.

Slovensko planinsko društvo Trst

Proslava ob 130-letnici hrvaškega planinstva

Navkljub dežju se je 17. aprila v Ogulinu ob navzočnosti pokrovitelja proslave predsednika Republike Hrvaške Stjepana Mesića zbralo več kot tisoč planincev iz vse Hrvaške, ki so prišli na svečano proslavo ob 130-letnici hrvaškega planinstva. Ob tej priložnosti je bila predstavljena nova knjiga - planinska enciklopedija Zlatna knjiga hrvatskog planinarstva Željka Poljaka, odprta je bila razširjena zbirka alpinističnega muzeja, v bližnjem Đulinom breznu pa je bil atraktiven prikaz vaje GRS. V imenu slovenskih planincev je zbrane pozdravil podpredsednik PZS Tone Škarja, ki je hrvaški planinski organizaciji izročil spominsko plaketo PZS. Kot je v svojem govoru poudaril Hrvoje Kraljević, predsednik HPD, so bili Hrvati deveti narod

na svetu s svojo planinsko organizacijo.

Darko Berljak

Prijetna so ta naša potepanja

Vodenje otrok v naravo je prijetna, a izjemno odgovorna naloga. Marsikdo, ki je ne pozna, se mogoče niti ne zaveda, kako odgovorno breme smo si naložili na ramena. Mi pa, ki to nosimo v srcu in to radi počnemo, velikokrat pozabimo na težave, ki nas spremljajo ob pripravi in izvedbi posameznih pohodov. Pozabimo na vse »malenkosti«, ko vidimo, koliko zadovoljstva sije iz oči »naših« otrok, ko osvojimo vrh, opazujemo drobno cvetico, ki kljub izjemno skromnim razmeram vztraja med skalovjem, zagledamo gamsa, ki se je pognal prek skal, ali se žejni odžejamo pri studencu.

Prijetna so ta naša potepanja, znamo opazovati lepote narave, znamo uživati in znamo prisluhnit pripovedim o zgodovinskih, naravnih in kulturnih zanimivostih. Gorski svet in narava nam ponujata izredne možnosti za gibanje, raziskovanje, opazovanje in doživljanje. Hoja v gore nam da neverjetno veliko zagona in novih vzpodbud za vsakdanje življenje. Hoja v družbi pa nas navaja na odnose v skupini in tovariško pomoč. Radi smo v naravi. V vsakem koščku in v vsakem trenutku znamo poiskati kaj lepega, zanimivega. Na svojih pohodih osvajamo temeljna znanja, potrebna za varno hojo v gore. Tako spoznavamo odnos dobrega gornika do soljudi, do rastja, živali in kulturne dediščine okolja; seznanjamo se z najpomembnejšimi obdobji planinstva in oblikami planinske organizacije; spoznavamo poglobitvene obrise gorstev v Sloveniji, najpomembnejše vrhove, doline, prelaze ...; doživljamo naravo v njeni prvobitnosti kot eno izmed temeljnih spodbud za pohodništvo; spoznavamo kamnine, rastline, živali; ugotavljamo, da se v gore ne hodi samo z nogami, temveč

se tudi razmišlja o tem, kako to počnemo; vemo, da se da nevarnostim v gorah izogniti le z znanjem o njih; znamo pravilno opazovati vremenske pojave; učimo se, kako se znajti na neznanem terenu, kako najti pravo pot, smer vzpona; spoznavamo in se zavedamo, da je pravilna in ustrezna oprema temeljni pogoj za varno izvedbo ture. Naučili smo se veliko pomembnih stvari o varni hoji, o pravilni prehrani, o prvi pomoči, o nujnosti dobre opreme in - to je najpomembnejše - znamo biti dobri prijatelji.

Veronika Kotnik

16. zimski Matjažev pohod na Peco

Verjetno je lepo sončno vreme 14. februarja botrovalo, da je okrog osemsto planincev iz vse Slovenije, Hrvaške in zamejske Koroške obiskalo eno izmed treh koroških »svetih gora«, 2126 metrov visoko Peco. Na legendarno goro, ki si jo je za svoje domovanje izbral Kralj Matjaž, so planinci prihajali iz Mežice in Podpece - najbolj vneti so krenili že ob treh zjutraj. Tisti, ki Peco dobro poznajo, pravijo, da je ta gora najlepša pozimi in na jesen, zato se ni čuditi, da se je Matjažev pohod tako prijel. V vpisno knjigo se je vpisalo 435 udeležencev pohoda. Podeljenih je bilo 41 bronastih, 24 srebrnih in 19 zlatih značk Kralja Matjaža, ki jih podeljuje PD Mežica za 4, 7 in 10 pohodov. V prenovljenem Domu na Peci so bili vsi udeleženci pohoda dobro postreženi, tako kot na vseh pohodih je za varnost skrbela postaja GRS Prevalje.

Viljem Blatnik

20 let PD Šempeter

Pred dvajsetimi leti je bilo ustanovljeno PD Šempeter v Savinjski dolini. Proslava s kulturnim programom je bila 27. februarja v veliki dvorani iste stavbe, kjer se je odvijal tudi ustanovni občni zbor. Ob tej obletnici so izdali brošuro,

kjer so predstavili svoje delo. Društvo združuje nekaj nad 200 članov in so ga do sedaj vodili štirje predsedniki. Sedanjí bo vodil društvo še eno mandatno obdobje, kot je sklenil občni zbor 21. 3., ki je bil letos v gasilskem domu v Matkah. Korenine planinstva v kraju segajo daleč nazaj, saj je nekdanji trgovec Cvenkel založil Kocbekov vodnik po Savinskih planinah že pred 100 leti.

Božo Jordan

Občni zbor PD Križe

6. marca 2004 so se člani PD Križe zbrali na rednem letnem občnem zboru, s katerim so obeležili tudi 55. obletnico ustanovitve društva. Letošnjega zbora se je udeležilo prek 170 članov. Tudi sicer se vodstvo društva z malo manj kot 500 člani ne more pritoževati nad neaktivnostjo svojih članov. Le-ti se radi odzovejo pozivom na delovne akcije in vabilom na ostale aktivnosti. Dela v društvu namreč nikoli ne zmanjka, saj dve koči, in sicer kočá na Kriški gori ter zavetišče v Gozdu, tovorna žičnica, ki povezuje obe koči, in 42 km poti zahtevajo stalno skrb in redno vzdrževanje. Društvo se lahko pohvali z dobro obiskanimi planinskimi izleti, ki so jih vodili društveni vodniki, organizirali pa so tudi večje število množičnih prireditev. Tudi društveni podmladek je aktiven, saj mladinski odsek, ki deluje na OŠ Križe, povezuje 20 učencev. Seveda pa se soočamo tudi s problemi. Trenutno je najbolj pereč problem članarina, ki jo mora društvo odvajati PZS. Že dlje časa opozarjamo na vedno večje finančne obveznosti društev do Zveze. Zato se je PD Križe v želji, da bi zadržali svoje dolgoletne člane, odločilo, da uvede status simpatizerjev društva. Kategorija je namenjena tistim, ki zaradi starosti ne koristijo nobenih ugodnosti več, še vedno pa čutijo svojo pripadnost, vendar jim je uradno določena članarina previsoka. S takimi in podobnimi aktivnostmi se hoče društvo prilagoditi in približati željam in potrebam svojih članov, ki z ak-

tivno udeležbo podpirajo prizadevanja društvenega vodstva.

*Ivan Likar,
predsednik PD Križe*

25 let PD Ribnica

PD (Inles) Ribnica je bilo na pobudo dolgoletnega planinca Nandeta Nosana ustanovljeno 24.4. 1979 kot plod zanesenjakov in privrženecv narave, ki niso stremeli le k materialnim dobrinam, ampak tudi k dobremu zdravju, počutju, stiku z naravo, lepoti narave ... Začetki organiziranega planinstva segajo že v leto 1934, ko se na pobudo delegata osrednjega društva SPD dr. Jožeta Rusa formira Ribniški klub SPD. Leta 1982 smo se planinci lotili markiranja ribniške planinske poti, ki je bila uradno odprta leta 1985. Naša transverzala je krožna in povezuje vse važnejše vrhove, turistične, kulturne znamenitosti in pomembnejša obeležja NOB. Na predlog ribniškega in kočevskega PD smo v letu 1995 začrtali povezavo obeh društvenih planinskih poti preko Grčaric - Strmca do Jasnice in na Ložinski vrh in jo jeseni 1997 tudi markirali. Leta 1989 se je društvo preimenovalo v PD Ribnica. Novo vodstvo je dalo pobudo za izgradnjo planinske kočé pri Sv. Ani na Mali gori, ki je bila odprta 26.6.1993. Koča je uvrščena med 33 slovenskih razglednih vrhov in v Razširjeno slovensko planinsko pot. Markacijski odsek je bil ustanovljen leta 1996. Od leta 1989 deluje planinski krožek na OŠ dr. Franceta Prešerna v Ribnici. Leta 1995 smo mladi ustanovili Mladinski odsek. Leta 1999 je ekipa Urban iz planinskega krožka osvojila 2. mesto na državnem tekmovanju Mladina in gore, uspešni pa smo bili tudi na orientacijskem tekmovanju Zasavske orientacijske lige. Leta 1995 smo na Travní gori organizirali 1. mladinski planinski tabor. S šolskim letom 2003/2004 so se mladi planinci preselili v nove prostore PD Ribnica. V letu 1994 smo v naš program vključili športno plezanje in v športnem centru v

Ribnici postavili novo plezalno steno. Leto kasneje se je začela prva plezalna šola. Jeseni 1996 je bila prvič organizirana tekma v športnem plezanju za Pokal Ribnice, takrat pa je bil ustanovljen Alpinistični & športno-plezalni odsek. Leta 1998 postane Kristjan Pranjič državni prvak med mlajšimi dečki. Leta 1999 se prvič priključi 5 članov PD Ribnica odpravi v tuja gorstva, v Peruske Ande. Tam Aleš Žagar prepleza prvenstveno smer »Ribnica - express« na 6197 m visoko Copo. Leta 2000 Žagar spet prepleza prvenstveno smer na 6-tisočak Palcaraju Sur »Immortal beloved«. Žagar postane športnik leta 1999 in l. 2000 dobitnik priznanja občine Ribnica za dosežke na področju alpinizma. Alpinisti in športni plezalci leta 2001 ustanovijo Plezalni klub Ribnica. Trenutno imamo 4 vodnike PZS, 3 mentorje PS in 8 markacistov, organiziramo pa številne pohode (med njimi od leta 1994 Tradicionalni zimski pohod v Jelenov žleb in tradicionalni Nočni pohod z baklami na Sv. Ano), ture in izlete doma in v tujino, razna srečanja in predstavitve dejavnosti ter predavanja, ki so naravo in gore približala še širšemu krogu ljudi. Naše društvo se ne povezuje samo s sosednjimi društvi in društvi po Sloveniji, ampak tudi s slovenskim planinskim društvom iz Trsta (Amici del Mercoledì). Društvo ima tudi svojo rubriko v glasilu Rešeto in oddajo Planinski kotiček na Radiu Univox. Na zadnjem občnem zboru smo ustanovili Vodniški odsek. Proslavitev 25-letnice bo jeseni 2004, ko bomo pripravili zanimiv program praznovanja.

Zdenka Mihelič

9. gorski tek k Sv. Primožu

V soboto, 27. 3., je Klub gorskih tekačev Papež organiziral 9. gorski tek k cerkvi Sv. Primoža. V hladnem jutru je ob 10. uri startalo 114 tekačev in tekačic vseh kategorij. Tekli so po 4,2 km dolgi progi z vi-

Od Prekmurja do Primorja

V letošnjo vseslovensko akcijo ZA ŽIVLJENJE ZDRAVO V GORSKO NARAVO se je vključila tudi Planinska zveza Slovenije z akcijo OD PREKMURJA DO PRIMORJA – Z NAHRBTNIKOM IN SPOMINSKO KNJIGO. Pripravila je pester program planinskih aktivnosti, ki bodo trajale od 30. aprila do 26. avgusta 2004. Na nekaterih vrhovih (Triglav, Grintovec, Ojstrica ...) so 1. maja 2004 zaplapolale slovenske, planinske in evropske zastave, organizatorji pa so pripravili krajši kulturni program z nagovorom udeležencev in predstavitev akcije. Informativno gradivo je bilo skupaj z zloženko PZS in pregledom akcij pohodnikom razdeljeno na kočah, nekaj gradiva pa je na razpolago tudi v društvenih pisarnah. PZS bo javnost o akcijah ob vstopu Slovenije v EU obveščala tudi s pomočjo Urada vlade za informiranje Republike Slovenije.

Planinci imamo veliko dobrih organizatorjev in veliko dobrih idej. Ponudimo jih svojim članom in vsem tistim, ki so nekdaj že bili ali bi želeli postati člani velike družine slovenskih planincev. Leto 2004 bo posvečeno vstopu Slovenije v Evropsko unijo – v tem letu bomo postali sestavni del velike evropske družine. Posvetimo temu dogodku vso pozornost in ga svečano proslavimo. Doživeti to naj bo čast in ponos vsakogar.

Adi Vidmajer, podpredsednik PZS

šinsko razliko 400 m. Bila je blatna in spolzka, na cilju je tekače ob cerkvi pričakal celo sneg, saj je ponoči malo više snežilo. Med 97 tekači je zmagal Kamničan Sebastjan Zarnik (KGT Papež, 16:24) pred Boštjanom Novakom (TK Šmarnogorska naveza, 17:12) in Matejem Krebsom (KGT Papež, 17:30). Sledili so Janžekovič, Soklič, Volkar, Pirc, Šubic, Vukašinovič in Egart. Najboljši mladinec je bil Uroš Tomec (KGT Papež) s časom 19:21, sledil pa mu je odlični starejši deček Klemen Markuš (KGT Papež) s časom 19:28. V ženski konkurenci 17 tekačic je prvo mesto pripadlo Mateji Šuštaršič (Telekom Slovenije, 21:25), sledili sta ji Urša Trobec (TK Kobarid, 22:58) in Edita Gashi (Cerkno, 23:02). Članicama sta bili tik za petami deklici Nika Urh in Katja Balantič (obe KGT Papež) z odličnim časom. Najmlajša tekačica je bila 9-letna Vesna Alpner, najstarejši pa 71-letni Lado Černivec. Vsak tekač je prejel spominsko priznanje in topel šal, ki mu je v hladnem vremenu prišel prav. Na slovesni razglasitvi so prvi trije v vseh kategorijah dobili praktične nagrade, moški do 10. in ženske do 5. mesta

pa še denarne. Čeprav je hkrati potekal tek na državnem prvenstvu v Mariboru in nedeljskem kraškem maratonu v Sežani, je bila udeležba na prvem spomladanskem gorskem teku številna, saj je znan po tradicionalno dobri organizaciji in pristnem odnosu do tekačev. Na svidenje na teku na Grintovec 25. julija!

Mira Papež

Pohod po Kosovelovi poti

Kulturno društvo Tomaj je v nedeljo, 21. marca, izvedlo pohod po poti Srečka Kosovela. Start je bil pred njegovo rojstno hišo v Sežani. Povzpeli smo se na tabor do razgledišča; odprl se nam je širok razgled na Kras. Pot nas je vodila mimo kamnitih ograd, skozi borov gozd in med brinovim grmičevjem do presihajočega studentca. Ogleдали smo si tudi zanimive kraške jame. Nad nami je skozi megleno kopreno oblakov mežikalo sonce. Spustili smo se do sveže preoranih kraških njiv z značilno rdečo prstjo in do brstelih vinogradov, ki se razprostirajo tik pred Tomajem.

Pohod smo končali pri Kosovelovi hiši v Tomaju. Prireditelji so nas pogostili s čajem in vinom, nato pa je sledil kulturni program. V srce se nam je vtisnila Kosovelova Pesem s Krasa:

*Bori dehtijo, bori dehtijo,
njih vonj je zdrav in močan
in kdor se vrne iz njih samote,
ta ni več bolan ...*

Vida Durn

Pet let življenja s 'Polžeki'

V ta veseli december se je uvrstil še en pomemben jubilej. Lasti si ga PD Vrelec iz Rogaške. Njegova podsekcija so t.i. 'Polžeki', ki so pravkar slavili peto obletnico. Že od samega začetka so ostali člani društva nekako skeptično gledali na te začetnike, ki si jih je omislila Danica Padjan. Res, prvo leto je bilo še zelo malo članov, a so se množili in pridno ubirali pota po naši okolici in še kam naprej ... »Na idejo s polžki sem prišla, ko sem opazila, da nekateri zaostajamo in da je takšnih vedno več. Brez narave ne moremo, z njo in za njo živimo ter se veselimo vsakega pohoda,« pripoveduje Danica, njihov duhovni vodja. Da se znajo tudi organizirati in skoraj vsako stvar izpeljati do konca, so že tudi dokazali. »Danes nas je že 40 in morala sem nas razdeliti v dve skupini, kajti med našimi polžki so nekateri že prej utrjeni in tudi za takšne je treba kaj storiti oziroma ture primerno pripraviti. Da je le volja. Te nam pa res nikoli ne zmanjka,« pove Danica, medtem ko se odvija kulturni program. Danica se je na obletnici zahvalila svojim Polžkom, našla nekaj statistike, povedala, da bo njihov moto še naprej – zdravje, svoboda, mir in sreča. »Enkrat mesečno naj si vsak vzame malo časa samo zase. Res, da težko hodimo, a med potjo imamo vedno odprte oči.« Predsednik PD Vlado Vistropski je izrazil zahvalo za njihov trud in poudaril, da so Polžki med vsemi PD – Celjsko Savinjske regije

med najbolj aktivnimi. »Res, da mi upokojenci nismo več za razne igre z žogo, hodimo pa še vedno lahko in hoja je eden najlepših športov,« še doda.

Danica nam je naštelja še nekaj zgodovinskih podatkov: »Najvišji vrh, ki smo ga osvojili Polžki I. skupine, je bil vrh Vogla. Tam smo ugotovili, da se tudi čudeži še dogajajo - na samem vrhu smo srečali 'Slatnčane', ki jih še doma kvečjemu kdaj. Eden naših izletov po bližnji okolici je bil od Ratanske vasi skozi Male in Velike Rodne s postankom na Topolah pri Ivanušu na čajju, najprej pa smo se zastavili na pokopališču, kjer smo se poklonili v spomin na našega zvestega člana Ivana Jernejška, ki je še do nedavnega hodil z nami in užival v lepotah gorske narave. Na Martinovem pohodu smo letos krenili na Pečico, pozneje pa pristali v Lembergu, kjer smo pripravili srečelov,« pove Danica in se zahvali vsem iz sekcije Polžekov za vso nesebično pomoč in njihove prostovoljne zadolžitve, saj vsi skupaj delujejo kot dobro utečena ekipa, in obenem vabi vse zainteresente, da se jim priključijo - vse, ki se počutijo osamljene, in tiste, ki doma nimajo kaj početi. Med gosti je bila tudi Vika Dabič, vodja študijske skupine Zreli Vedež iz Ptujja, ki je povabila naše člane na pohod po Murkovi in Potrčevi poti v naslednjem letu. »Tudi pri njih imajo hitre in bolj počasne člane, v glavnem upokojence, ki niso mogli preboleti raznih 'upokojitvenih travm'. Dobijo se ob nedeljah in skupaj s prijatelji vandrajo, kajti planinstvo je ljubiteljstvo, je šport, hodiš in premišljuješ, opazuješ in uživaš,« zaključuje Vika.

Kaj menijo Polžice o pohodih: Vse se strinjajo, da se med sabo odlično razumejo, tako v naravi kot pri delu za skupino. O izletih, pohodih ...: Cilka Lipnik: »Najlepše je bilo, ko smo šli na Ponikvo gledat velikonočnice ... Nekaj jih je bilo še bolj velih, kot smo me.« Brigita Čoh: »V pogovor sem se spustila z moškim v bližini Slomškove domačije, o katerem sem že marsikaj dobrega

prej slišala, to sem ugotovila pozneje. Govorila sva o kulturnem pitju na Slovenskem. Res sem se na tem pohodu lepo imela.« Marinka Omerzu in Darinka Samec se najraje spominjata pohoda Od Litije do Čateža. Marija Ducman, vedno nasmejana in dobre volje je priznala, da se ni udeležila le dveh pohodov. Sicer spada s svojo slikarsko dejavnostjo med najbolj aktivne člane, saj je porisala in naredila maskoto - polžeka, ki jih povsod spremlja in daje občutek pripadnosti svojemu drugemu domu, sekciji PD - Vrelec.

Rudi Stiplovšek

Pot »Založe 2004«

V spomladanskem delu planinske orientacijske lige (POT) je planinsko društvo Polzela razpisalo in izvedlo planinsko orientacijsko tekmovanje. Prijavilo se je 38 ekip, tekmovalo pa le 31 iz šestih planinskih društev (Braslovče 7, Vrnsko 5, Zabukovica 8, Žalec 2, Šempeter 2 in Polzela 7). V kategoriji (odslej kat.) A je tekmovalo 10 ekip, v kat. B in C po 6, v kat. D 3 ekipe, kat. E 4 ekipe in v kat. F le dve ekipi. Kontrolno točko v kat. A sta zgrešili le dve, največ v kat. B kar 8, v kategorijah C, D, E in F so našli vse. Velika razlika v času hoje je v kategoriji A in B, ostali časi se manj razlikujejo. Na zapisana vprašanja je v kategoriji A le 6 nepravilnih odgovorov, trikrat več v B in C. Zanimivo je, kako površno berejo, saj so Špik pripisali Juljskim Alpam, kot je ponudil prvi odgovor, toda ta Špik je bil zapisan v vprašanju za Paški Kozjak. Razveseljivo je dejstvo, da imajo skoraj vsi s seboj izkaznice s plačano članarino in ustrezno obutev.

Božo Jordan

Prvo delovno srečanje inštruktorjev markacistov

V letih po osamosvojitvi se je število pohodnikov po slovenskem sredogorju in visokogorju precej

povečalo, to pa prinaša vedno večjo potrebo po obnovi planinskih poti. V PZS deluje kakih 500 usposobljenih markacistov; od tega jih je območju, ki ga pokriva Savinjski MDO, več kot 200. Ljudje, ki skrbijo za planinska pota, morajo biti primerno planinsko usposobljeni, saj je od njihovega dela velikokrat odvisna varnost pohodnikov. To je ena temeljnih ugotovitev inštruktorjev markacistov, ki so si za prvo delovno srečanje izbrali planinsko sobo v mozirskem gostišču Kozorog. Od leta 1994 je za pravilno delo in izobraževanje markacistov skrbelo šest inštruktorjev, to pa je glede na potrebe na terenu občutno premalo, zato se jim jih je nedavno pridružilo še šest, registriranih prek ministrstva za šolstvo, znanost in šport. Med temeljne naloge inštruktorjev brez dvoma sodi skrb za enotno delo v sredogorju in še posebno v visokogorju; tam na najnevarnejših mestih markacistom priskoči na pomoč posebna tehnična skupina zdravstveno brezhlebni ljudi, ki opravijo vsa zahtevna dela. »V Savinjskem MDO smo prvi del tečaja za markaciste izvedli 24. in 25. aprila, drugi del pa načrtujemo v maju. V PZS je prijavljenih več kot 100 kandidatov, samo na našem območju je več kot 20 planincev, ki želijo nadaljevati tečaj,« pravi Stanko Gašperič, vodja podkomisije za vzgojo pri Komisiji za pota PZS, ki se zaveda, da bo tudi delo markacistov treba prilagoditi potrebam na terenu, ki se glede na raznovrstnost področja močno razlikujejo.

Edi Mavrič, Savinjsčan

Zimski pohod na Trdinov vrh

V nedeljo, 25. januarja, je bil organiziran zimski pohod na Trdinov vrh iz Sošica in sosednje Slovenije. Na vrhu, kjer je bilo zelo mrazlo, snega pa do 40 cm, se nas je zbralo nekaj sto vseh starosti. Točno opoldne je bila na vrhu sv. maša. Mnogi so dan izkoristili tudi za obisk poti Trdinov vrh - Pliješ - Je-

čmište - Grič - Mrzlo polje - Jape-
tič, prav tako pa je večji obisk doži-
vela Jazovka, kjer počivajo mnoge
žrtve II. svet. vojne in pobojev po
njej.

Josip Sakoman

Gorski vodniki o vodenju na črno

Na začetku marca je Združenje
gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS)
v Retnjah pri Tržiču organiziralo
letošnji Zbor gorskih vodnikov.
Združenje od ustanovitve leta
1993 nadaljuje tradicijo gorskega
vodništva v Sloveniji, v zadnjih le-
tih pa skrbi predvsem za izobraže-
vanje in vzgojo novih članov ter za
popularizacijo gorskega vodništva
v Sloveniji. Na zboru so prejeli ko-
vinske znake ZGVS vodniki, ki so v
letu 2003 opravili strokovni izpit -
Klemen Gričar, Tomaž Jakofčič, Iz-
tok Ipavec, Marko Jurič, Franc Pe-
pevnik, Dani Tič in Milan Romih.
Izkaznice ZGVS so dobili gorski vod-
niki pripravnik Tina Di Batista,
Miha Kuhar, Mitja Kovačič, Boris
Lorenčič in Boris Strmšek. Za delo
v združenju v minulem letu so
prejeli priznanja Janez Levec, Ra-
do Nadvešnik in Aleš Dolenc.
Predstavljeni sta bili knjižici, ki ju
ZGVS uporablja pri izobraževanju
novih kandidatov za gorske vodni-
ke - Vodenje v snegu in ledu avtor-
ja Aleša Dolenca in Psihologija vo-
denja avtorja Petra Markiča. Do-
slej je izšlo že 6 knjižic (že prej Vo-
denje v skali, Vodenje turnega
smučanja, Vodenje v soteskah in
Prehrana v gorah). ZGVS je ena
redkih organizacij gorskih vodni-
kov v svetu, ki ima tudi popolnoma
svojo izobraževalno literaturo.

Osrednja problematika zbora
sta bila vodenje na črno in nelojal-
na konkurenca. V Sloveniji kljub
zakonodaji, ki ureja gorsko vodniš-
tvo, še vedno vlada nered. Razna
podjetja in agencije najemajo za
vodenje planinske vodnike ali gor-
ske reševalce, ki nimajo licence za
opravljanje poklica gorskega vo-
dnika, to pa je v nasprotju s sloven-
sko zakonodajo. Planinski vodniki

lahko vodijo le v okviru planinskih
društev in za to ne smejo prejema-
ti plačila, naloga gorskih reševal-
cev pa je reševanje v gorah in ne
vodenje. Eden izmed razlogov za
najemanje vodnikov brez ustrezne
licence so tudi nižje vodniške tari-
fe, ki jih le-ti postavljajo (v Sloveni-
ji velja Pravidnik o vodniških tari-
fah Ministrstva za gospodarstvo z
10. 11. 2003). Zaradi vodenja na čr-
no po nižjih tarifah (uradne so v
Sloveniji še vedno nižje od evropskih)
izšolani gorski vodniki še vedno
nimajo pravih možnosti za opravljanje
svojega dela. Po zakonu so kazni za
kršitelje od 100.000 do 200.000 SIT.
Tudi pri delovanju gorniških šol se
pojavnajo kršitve (kazen je 400.000
SIT). Še višje so kazni za podjetja, ki
najemajo za vodenje vodnike brez
licence oziroma vodnike, ki niso vpisani
v imenik aktivnih gorskih vodnikov.
Na zboru gorskih vodnikov je bil
sprejet predlog, da se vse, ki se ka-
kor koli ukvarjajo z gorništvom v
Sloveniji, najprej opozori na obsto-
ječo zakonodajo, ob nadaljnjih kr-
šitvah pa bodo gorski vodniki prisil-
jeni vključiti v rešitev tega proble-
ma pristojne inšpekcijske službe.
Če si želite gorskih doživetij, vas v
tujini v vseh turističnih agencijah
in hotelih napotijo izključno na
gorske vodnike, pri nas pa so takšni
primeri redki. Ne gre samo za
zakonodajo, temveč tudi za večjo
varnost, ki je zagotovljena vode-
nim. Po statistikah se najmanj ne-
sreč v gorah dogaja gorskim vodni-
kom in njihovim gostom. To pa je
vredno razmisleka, ko se odloča-
mo, ali bomo najeli cenejšega »vo-
dnika« brez licence ali pa nekoliko
dražjega gorskega vodnika, s katerim
bodo naša gorniška doživetja
varnejša in zato tudi lepša. Na zboru
je bil za novega predsednika teh-
nične komisije, ki skrbi za šolanje
novih kandidatov za gorske vodni-
ke ter preostalo izobraževanje v
okviru ZGVS, izvoljen Andrej
Štremfelj. Potekajo dogovori za
zvišanje zavarovanja odgovornosti
GV (zdaj gre za 10 milijonov SIT),
kaže pa, da bodo gorski vodniki
kmalu tudi nezgodno zavarovani.

Pohvaljena je bila spletna stran
ZGVS - www.zdruzenje-gvs.si, na
kateri so predstavljeni vsi člani ter
informacije o združenju, ureja pa
jo Zvonko Požgaj. Navzočim je bil
predstavljen tudi obširen prispe-
vek, ki ga je za zbornik ob 110-le-
tnici slovenske planinske organiza-
cije pripravil Janez Duhovnik.
Prispevek kaže na to, da je bilo gor-
sko vodništvo povezano z razvo-
jem slovenskega gornišstva že od
prvih vzponov na vrhove in da je
igralo pomembno vlogo pri razis-
kovanju gora ter širjenju gorskega
turizma oziroma planinstva.

Boris Strmšek

Vincekovo v Međimurju

*Iz vrha krasan je razgled,
kak oko dalko segne,
vino teh bregov je kak med,
dok letina potegne.*

V nedeljo, 18. januarja, je HPD
Bundek iz Murskega Središča or-
ganiziral »Zimsko Vincekovo«. Pot
od Štrigove mimo Svete Margarete
do Sv. Martina na Muri se je udele-
žilo več kot 500 planincev. Med
njimi je bilo opaziti dosti Sloven-
cev iz Prekmurja. Kljub megli je bi-
lo popotovanje po blagih goricah
prijetno. Pohod se je končal v Sv.
Martinu na Muri s petjem hrvaš-
kih in slovenskih pesmi ter plesom.
Organizatorji so v zahvalo za
pomoč nekaterim društvom podeli-
li zahvale.

Josip Sakoman

Zagrebčani na občnem zboru v Koprju

2. aprila 2004 je potekal 47. ob-
čni zbor Obalnega planinskega
društva iz Koprja. Med sodelujoči-
mi smo bili tudi planinci iz Zagre-
ba kot dolgoletni prijatelji Istrske
planinske poti (IPP) Čičarije od
Slavnika v Sloveniji do vrha Učke
in Hrvaški. Ta pot je bila odprta ob
podpori mesta Koprja, hotela Adria

iz Ankarana in omenjenega društva in že več kot 30 let se hodi po njej. Ker planinci iz Kopra organizirajo pohod vsako leto dvakrat, se jim pridružimo tudi planinci HPD Klikun iz Platernice ter HPD Željezničar iz Zagreba s svojim pobudnikom, avtorjem tega članka. Čeprav so bile med domovinsko vojno težave, so planinci iz Hrvaške na teh pohodih sodelovali. To je preraslo v tradicijo. Letošnji občni zbor je bil zelo kakovosten in pester. Po sklepu je bil skupni pogovor. Gosti iz Zagreba, Zdenčine, Horvata in Klinče Sela so prenočili na Tumovi koči na Slavniku. Sprejel nas je oskrbniški zakonski par. V Kopru je bilo zelo prijetno, toda na Slavniku je bilo še prijetneje (mir, tišina, zvezdno nebo s polnim mesecem in čistim planinskim zrakom). Naslednji dan smo zapustili Slovenijo in se napotili prek Buzeta na Čičarijo do Račje vasi, proti Poklonu, ki je bil v gosti megli. Nadaljevali smo pot prek Gorskega Kotarja do Ogulina in obiskali Milana Brataniča; ta nam je pripravil ribe in istrsko vino. V Zagreb smo se vrnili polni lepih vtisov o Sloveniji, Istri in Gorskem Kotarju. Hvala vsem, posebno OPD Koper in HŽ Zagreb, za uspešen pohod.

Josip Sakoman

Tek na Šenturško goro

PD Komenda organizira 16. 5. 2004 ob 7. uri tek na Šenturško Goro - 12 ur Šenturške Gore. Proga je dolga 12 km in ima 350 m višinske razlike. Tekmovanje bomo izvedli v okviru občinskega praznika in memoriala Milana Šinkovca. Vabljeni!

Organizatorji

Oglas

Zaradi vezave Planinskega vestnika iščem in odkupim manjkajoči številki 12/1996 in 9/1999. Hvala! Vojko Čeligoj, Ilirska Bistrica

Damjan Goričan - 75-letnik

V lepem pomladnem mesecu maju leta 1929 je pogledal v svet Damjan Goričan. Človek, ki je danes v Trbovljah sicer najbolj znan kot velik poznavalec gob, cenjen tudi v krogu ljubiteljev tovrstne rekreacije, pri članih PD Kum in planincih na splošno pa velja za osebnost, ki je s svojim delom pokazala, kaj zmore človek, privržen planinstvu, narediti v svojem življenju. Damjanovo življenje je bilo (in je še) vpeto med poklicno dejavnost ter planinstvo in smučanje na drugi strani. Kombinacija obeh dejavnosti se je pokazala leta 1954, ko je s skupino mladih somišljenikov na Kumu postavil smučarsko vlečnico, prvo v Zasavju in tretjo v Sloveniji. Vlečnica je delovala do leta 1957, ko so jo morali opustiti zaradi motenj, ki naj bi jih povzročala nastajajočemu antenskemu stolpu RTV. Po konstruktorju se je popularno imenovala Damjanka. Leta 1956 je bil izvoljen za predsednika PD Kum in to delo mu je zapolnilo dobršen del življenja. V društvo je vnesel nov polet in s svojim delom dajal zgled njegovim članom. Dokončati so morali kočo in jo tudi opremiti. Težave so se porajale vsepovsod, naj je šlo za dovozno cesto (kolovoz), gradbeni in instalcijski material, pomanjkanje delavcev ali probleme pri preostalih društvenih dejavnostih. S pridnostjo in organizacijskimi sposobnostmi pa mu je do leta 1963, ko je odložil predsedniško delo, uspelo postaviti čvrsto društveno jedro za prihodnje delo. Pozneje je deloval v nadzornem odboru, raznih odsekih in v častnem razsodišču. Sedanji upokojenec je bil svoje čase tudi prizadeven gospodarstvenik. V »svinčenih« časih je bil dolgoletni direktor trboveljske Mehanike. Pod njegovim vodstvom je podjetje doživljalo zlate čase in se s svojim programom uveljavilo tudi na tujem. Na žalost pa so njegovi nasledniki v »svetlem« kapitalizmu podjetje popeljali v neslaven propad. Damjan je danes »svobodni« plani-

nec. Njegova pota so usmerjena predvsem v bližnje zasavske hribe, največ na Mrzlico in Kum. Poleti in jeseni mu dneve popestrijo gozdovi, polni gob. Te so ga popolnoma prevzele, dolga leta jih že preučuje in nas o njih tudi poučuje. Sam je posnel in izdal že veliko barvnih posnetkov na videokasetah.

Dragi Damjan, želimo ti še veliko zdravih let, čvrst korak in veselje med planinci in gobarji. Da ne pozabim: kadar nas boš povabil na 'specifikum' in gobjo-fiziololo solato, bomo radi prišli!

Janez Brinar

»Na podolju gore svit« Franc Ceklin

(1. 10. 1911-20. 2. 2004)

Bohinj se je tistega februarskega dne, ko smo se sorodniki, prijatelji in znanci poslavljali od Franca Ceklina, odel v pražnje. S snegom zasuta, ozaljšana pokrajina je učinkovala dostojanstveno, kot se za sloves temperamentnega scenarista planinsko-turističnih propagandnih filmov spodobi. Morda si je natančni in vse predvidevajoči Franc »tam zgoraj« celo izprosil priložnostno sceno za svoj odhod?

Bohinjski svet se je vanj zarezal zarana. Francu je domače okolje podarilo uporen značaj, previ-

dnost in sprejemljivost za lepote, ki jih je tam obilo. To je bila popotnica, s katero je laže ključoval življenjskim tegobam. Te mu niso prizanašale. Usoda ga je že v zibelki oropala za topel dom in družinsko življenje. Komaj se je mladenič izučil čevljarskega poklica in odslužil vojaško obveznost, že se je spopadel z nadlogami gospodarske krize. Ob požiranju domače in svetovne literature je postajal vse bolj načitan. Zagrabil ga je vojni vrtnec. Na strani odpora je s tiskano slovensko besedo z ilegalnimi partizanskimi tehnikami pomagal širiti upanje, da bo naš narod obstal. Kot bakla upora je izpod njegovih rok zasijala jubilejna izdaja Prešernove Zdravljice, ki jo je s tovariši natisnil v ilegalni tiskarni v Davči. Osvoboditev domovine je sprejel kot veliko prilžnost: dobil je zaposlitev v upravni službi v Postojni (leta 1949) in nato v Tolminu (leta 1951); sledili so ustvarjanje družine, šolanje abrahamovca ob delu do končane prve stopnje fakultete (leta 1964), na koncu pa še poseben izziv - delo v gospodarstvu, dokler se ni leta 1971 kot večletni direktor gostinskega podjetja upokojil.

Spoštovani Franc! Ljubezen do gora je bila vraščena v tvojo družino. Tvoji prvi predvojni obiski bohinjskih gora z bratrancem Martinom so prerasli v resne plezalske dosežke in končno tudi v prvenstvene smeri v Toscu, Debelem vrhu in Tičaricah. Gora si se oklepal tudi med vojno. Starejši Bohinjci se spominjajo drzne akcije, ko si s tovariši razpel trobojnico nad omotično navpičnico studorskih skal; besnim zavojevalcem v brk, domačinom v ponos in upanje na boljšo prihodnost. Zvest svojim mladostnim gornjskim idealom si bil med ustanovitelji postaje GRS v Bohinju (leta 1946), pobudnik ustanovitve AO v Postojni (leta 1949), v Tolminu pa si bil nekaj let načelnik AO in postaje GRS. V tistem obdobju si preplezal prvenstvene smeri v Kanjavcu, Vršacu in Jalovcu. Hkrati pa si se posvečal delu na propagandnem področju v

PD Tolmin. Planinci iz Posočja se spominjamo predvsem tvojih zaslug za to, da smo si po četrstoletni italijanski zasedbi Primorske utrlji svojo, Slovensko pot prek severozahodne stene Mangarta, ki si jo ti začrtal. Na čelu vseh primorskih društev si spomeniku dr. Juliusa Kugyja uspešno izbojeval mesto, ki mu pripada, v Trenti. Prvi povojni poskus ustanovitve planinskega muzeja, ki ga planinci še danes načrtujemo, je bil v Trenti predstavljen javnosti na tvojo pobudo. Številne so bile tudi tvoje pobude na področju turizma, saj si bil vrsto let član Goriške turistične zveze in Republiške komisije za propagando v turizmu. S tem je bilo povezano tudi tvoje delo pri snovanju novih perspektiv. Ljubezen do gorske pokrajine si z izbrusenim občutkom za jezik preлил v scenarije za turistično-propagandne filme (Trenta, Trije biseri, Sretnja). Svojemu aktivnemu gorništvu, »delu v višavah«, kot si rad dejal, si se moral po letu 1954 zaradi boleznih nenadoma odreči. Izgubljeno si nadomeščal s pisanjem v dnevni tisk, v Planinski vestnik in še kam. Poglobljeno si raziskoval preteklost družin bohinjskih gorskih vodnikov, potomcev kosezov in zgodnje osvajanje Triglava. Za razpravo o zgodovini bohinjskih kosezov in svobodnikov si prejel 2. nagrado in objavo na natečaju Planinskega vestnika leta 1975. Dolgi dve desetletji si bil ves čas navzoč na področju razvoja turizma in turistične propagande. Planinska zveza, Turistična zveza in država so ti zato podelile več priznanj.

Vem, da si do zadnjega diha nosil v srcu pesem gorske pokrajine, h kateri se naposled tudi vračal. Vse, kar ti je življenje namenilo, dobrega in slabega, je bilo samo spremljalna melodija. Zvest tej svoji pesmi gora si preminil z nedokončano knjigo v rokah, tisočdvestoletno zgodovino Triglava in okoliških pokrajin, v katero si vtikal petdeset let vztrajnih raziskav. Dajala ti je voljo do življenja; ostaja nam kot nenapisana oporoka.

Žarko Rovšček

Lojzetu Motoreju v slovo

V torek, 16. marca 2004, smo se zbrali, da bi se poslovili od človeka, ki je krajanom, pa tudi v dobro mnogim Slovincem, podaril neizmerno dosti časa, energije, vsebine, prijaznosti ter dela na številnih področjih; naj tukaj navedem le planinstvo, šport, gasilstvo, profesionalno delo na področju računovodstva in financ. Rojen je bil 28. junija 1920. V planinske vrste se je vključil takoj po vojni ter sodeloval pri obnovi Jurkove kočice in graditvi Tončkovega doma na Lisici. Kot konstruktiven član je kmalu postal ter potem dolga leta ostal član UO PD Lisca Sevnica, niz dolgih let je društvu predsedoval in je tudi danes častni predsednik društva ter blagajnik. Dosleden je bil na vseh področjih svojega dela in je vedel, da brez strokovnega znanja ne bo šlo. Njegov pomembni prispevek je oranje ledine na področju vzgoje in izobraževanja. Opravil je izpit za mladinskega vodnika ter s pridobljenim znanjem še uspešneje skrbel za to dejavnost v sevniškem planinskem društvu. Društvene delavce je znal pridobiti in radi so mu sledili. Vedno je poudarjal, da brez mladih in aktivnosti zanje ni prihodnosti in razvoja društva. Z mnogimi izvrinimi dejavnostmi je poskrbel, da so se v aktivno planinstvo vključili mladi rodovi. To je dosegel predvsem

Napisi naših gora

S to številko uvajamo slikovno rubriko, v kateri bomo objavljali fotografije zanimivih napisov v naših gorah. Vabimo vas, da nam pomagate in nam pošljete slike hudomušnih, duhovitih, lepih, grdih, primernih, neprimerih, skratka, kakor koli zanimivih napisov ali oznak, ki jih pri nas v gorah zagotovo ne primanjkuje. Začenjamo z napisom, ki te prijetno preseneti nekje pri Movražu tik ob meji s Hrvaško. Res pa je, da bi lahko razpravljali o smiselnosti takih sporočil v naravi ...

prirejanjem vabljivih planinskih izletov, pohodov, tečajev in zlasti taborov, ki se jih vsako leto udeležijo od 60 do 100 mladih. Toda ni skrbel le za mlade, k društvenemu življenju je pritegnil tudi veliko starejših krajanov. Izlet v njegovi organizaciji ni bil nikoli le naključno občudovanje narave, pač pa spoznavanje gore in vseh njenih oblikah, spoznavanje vseh njenih lepot in nevarnosti. Sam je rad podaril, da morajo biti planinci ljudje z veliko začetnico, to pomeni ljudje z veliko etično kulturo za preživljanje prostega časa v gorskem svetu, vzdrževanje ter izboljševanje planinskih navad, ljudje, ki načrtno razmišljajo o pomenu narave za človeka. Njegov osebostni lik je bil vselej vzor za medsebojne tovariške odnose, druženje ter prijateljevanje. Slovenska pesem, ki jo je tako zelo cenil, mu je vse naokoli pridobivala nove prijatelje in znance. Lojzetova skrb je bila tudi, da so se mladi kandidati udeleževali

tečajev za mladinske in planinske vodnike, in danes se društvo po njegovi zaslugi lahko ponaša s številnimi usposobljenimi planinskimi delavci. Želja odkrivati ter spoznavati novo, biti aktiven, se preizkusiti ..., ga je v zrelih letih privedla na Mt. Kenijo in daljne perujske Ande. Nosil je pomemben delež organizacijskih priprav in bil med najzaslužnejšimi za uspeh obeh odprav.

Svoje članke ter sestavke o planinah, naravi ter ljudeh je objavljaval v Planinskem vestniku, v društvenem glasilu, sodeloval je pri izdelavi planinskih vodnikov, v Jurkovi koči je ključno pripomogel k nastanku ter organizaciji slovenskega Programa za planinsko šolo ter Planinskih vodnikov, ki ju še danes uporabljajo po vsej Sloveniji, bil eden glavnih tesarjev Sevniške planinske poti, Zasavske planinske transverzale in tudi Poti XIV. divizije. Vrsto let je bil član Mladinske komisije ter Komisije za vzgojo in

izobraževanje pri Planinski zvezi Slovenije ter tudi uspešen načelnik te komisije, član nadzornega odbora Sklada Okrešelj, ki ga je ustanovila Gorska reševalna služba Slovenije, ter član NO PZS in je aktivno sodeloval v delu MDO planinskih društev Zasavja. Bil je tudi podpredsednik prostovoljnega gasilskega društva Sevnica, član UO ZZB Sevnica in predsednik NO Društva računovodskih in finančnih delavcev Sevnica, v zadnjem času pa je veliko energije posvetil društvu Trg Sevnica. Zanj je vsekozi veljalo: biti ustvarjalen, širok v pogledih in mlad v razmišljanjih in dejanjih. Opis Lojzetove življenjske poti na področju športa in kot aktivnega krajana Sevnice ne bi bil celovit, če ne bi navedli vsaj ključnih podatkov o njegovem delu. Bil je prvi predsednik organiziranih športnih organizacij v Sevnici, predsednik gradbenega odbora za bazen v Sevnici in predsednik nadzornega odbora Športne zveze Sevnica ter opravljal še vrsto drugih funkcij na področju športa.

Prejel je vsa planinska odlikovanja. Za zasluge na športnem in planinskem področju je dobil Bloudkovo priznanje, srebrno in zlato značko Staneta Bloudka ter leta 2001 ob mednarodnem letu prostovoljnosti olimpijskega komiteja Diplomsko mednarodnega olimpijskega komiteja. Za svoje delo je dobil tudi številna društvena in občinska priznanja. Dne 23. 12. 2003 je iz rok predsednika države dr. Janeza Drnovška prejel častni znak svobode Republike Slovenije. Ob podelitvi tega priznanja je predsednik države dr. Janez Drnovšek izrazil zadovoljstvo, da lahko podeljuje to odlikovanje posameznikom, ki so s svojim vdanim delom veliko prispevali k današnji družbi. Naš Lojze si je te besede zares zaslužil. Tak je bil vse življenje. In takega si bomo zapomnili vsi, ki smo ga imeli radi in z njim doživeli številne preizkušnje, predvsem pa prijetne trenutke.

Naj mu bo lahka slovenska zemlja, ki jo je imel tako zelo rad.

Daniilo Škerbinek, Jože Prah

Izbor Najdvatisočaka

Najprej smo vam dolžni opravičilo. Presneti tiskarski škrt nam jo je spet zagodel pri glasovnici za Najdvatisočaka, saj na drugi strani ni bilo našega naslova. Kljub temu vas je precej poslalo svoj izbor ljubljencev. Daleč pred vsemi vodi Jalovec, za njim dokaj tesno sledijo Škrlatica, Špik, Mangart in Prisank. Še je čas; glasovnice sprejemamo do 20. maja. Najdvatisočak bomo razglasili junija, podrobneje pa predstavili julija.

Analiza gorniških nesreč in reševalnega dela v letu 2003

Število nesreč v letu 2003 ni porastlo tako kot v preteklih letih, ampak je ostalo nekako na istem nivoju. Skrb vzbujajoč pa je podatek o številu smrtnih primerov. Število mrtvih se je povečalo tako v gorniških dejavnostih, kot tudi v celoti. V petih primerih reševalci oz. zdravniki niso mogli več pomagati gornikom, ki jih je prizadela srčna kap. Tak primer se je pripetil tudi pod vrhom Mangarta. Druga smrtna nesreča na Mangartu pa se je pripetila trem madžarskim mladeničem, ki so v zimskih razmerah konec oktobra brezglavo rinili po Slovenski poti. Opremljenim le za letne razmere brez derez, cepinov, čelad, je enemu spodrsnilo in je padel čez steno. Žal se nam je dogodila smrtna nesreča tudi med reševanjem poškodovanega Madžara pod Konjskim prevalom, ko se je smrtno poškodoval reševalec GRS Mojstrana, Martin Čufar.

GRS Kranjska Gora je v zimskih razmerah izvedla eno težjih klasičnih reševanj v Špiku. Alpinist je v Direktni smeri 200 m pod vrhom padel in si poškodoval gleženj. V reševalnem sedežu s pomočjo vitla in jeklenice so ga potegnili iz smeri. Helikopter je zaradi megle lahko pomagal le pri sestopu (500 m pod vrhom).

Po letu 1996 sta se zopet dogodili dve nesreči katerih vzrok je bila strela.

	Štev. akcij	Štev. oseb	Poškodovanih	Število obolelih	Število mrtvih	Rešev. ur	Sodeloval helikopter	Sodeloval zdravnik
1999	197	211	96	13	29	6.005	63	103
2000	258	287	140	19	24	9.552	111	156
2001	262	287	139	16	32	8.983	125	157
2002	286	310	160	34	30	8.525	112	161
2003	277	312	156	34	38	7.982	94	165

Primerjava osnovnih podatkov za zadnjih 5 let

Dežurna posadka na Brniku z zdravnikom letalcem in reševalcem letalcem in helikoptersko posadko je v letu 2003 dežurala vse vikende od junija do septembra. V času dežurstva je bilo 34 posredovanj, kar je 12 posredovanj manj kot v preteklem letu. V tem letu je pričela z delom tudi ekipa za cestno helikoptersko reševanje. Čeprav to ni povezano z reševanjem v gorah je ta posadka tudi že sodelovala v reševanjih skupaj z GRS in zanimivo je, da je v dveh primerih helikopterska posadka želela sodelovanje GRS. V slabih razmerah so potrebovali zanesljivega partnerja na tleh, ki jih je navajal in jim pomagal pri pristanku.

Največ akcij v letu 2003 so opravili reševalci iz Tolmina. Če pogledamo strukturo njihovih akcij po dejavnosti, ugotovimo, da so skoraj polovico vseh reševanj opravili pri reševanju jadralnih padalcev in zmarjarjev. Na problem jadralnih padalcev in zmarjarjev smo opozarjali že v lanski analizi. Morda se je na tem področju v enem letu tudi že kaj spremenilo, a število poškodb oz. posredovanj se še povečuje.

Med negorniški dejavnosti velja omeniti tudi sodelovanje GRS Bohinj pri gašenju požara na Komarči. Pri štirinajstdnevem sodelovanju z gasilci je veliko pripomoglo poznavanje terena reševalcev, delo s helikopterjem, varovanje in tudi samo organiziranje akcije. Pomagali smo tudi v požaru na Brani (GRS Kamnik) in v Soteski (GRS Bohinj). Tudi pri transportu živali, ki jih je pobila strela, smo pomagali (GRS Celje in Trzič). Nesreče se dogajajo tudi pri organiziranem kanjoningu. Tu se naši reševalci oz. vodje akcij sprašujejo, kako je s plačevanjem oz. zavarovanjem s strani organizatorja.

	Število nesreč	Število iskanj	Skupaj	%
Julijske Alpe	135	25	160	58
Kamniško - Savinjske Alpe	60	5	65	4
Karavanke	23	3	26	9
Predgorje	22	4	26	9

Kraji nesreč oz. iskanj

V poletni sezoni smo izvedli tudi anketo med obiskovalci gora. Na šestih izhodiščih smo izpolnili 350 anketnih listov, s katerimi smo zajeli 128 posameznikov, 194 skupin in 11 družin. Skupaj je bilo v anketi zajetih 1130 planincev. Rezultati ankete so bili posredovani postajam in medijem. V splošnem so nas anketirani lepo sprejeli in so z veseljem sodelovali v anketi, tako da smo imeli občutek, da so dajali iskrene odgovore.

Dejavnost	Število nesreč	%	Število oseb	%	Število iskanj	%	Število oseb	%
Hoja po poti	106	44	117	42	13	35	18	35
Hoja po brezpotju	23	10	31	11	4	11	5	11
Hlezanje	12	5	17	6	3	8	2	8
Alpsko smučanje	2	1	2	1	1	3	1	3
Turno smučanje	5	2	5	2				
Vodne aktivnosti	5	2	8	3				
Aktivnosti v zraku	28	12	29	11	7	19	2	19
Gorsko kolesarjenje	4	2	4	1				
Delo	13	5	14	5				
Sankanje	3	1	4	1				
Drugo	39	16	45	16	9	24	8	24
Skupaj	240		276		37		36	

Pregled nesreč po dejavnostih

Priporočila za varnejšo hojo in gibanje v gorskem svetu

Že nekaj let v analizi nesreč in reševalnega dela navajamo tudi priporočila za varnejšo hojo in gibanje v gorskem svetu. Na nekatere napotke se obiskovalci gora ustrezno odzivajo in ne ponavljajo napak drugih (npr. več kot 2/3 planincev je poleti obutih v visoke čevlje), nekateri napotki pa izvenijo v prazno. To smo lahko ugotovili z anketama, ki smo ju izvedli v letni in zimski sezoni. Glavni zaključki poletne ankete so že bili objavljeni v dnevnem tisku. Nas gorske reševalce pa najbolj skrbi dejstvo, da obiskovalci gora ali nimajo ustrezne opreme ali pa je ne znajo uporabljati. Zato ponovimo nekaj osnovnih nalog pri obiskovanju gora:

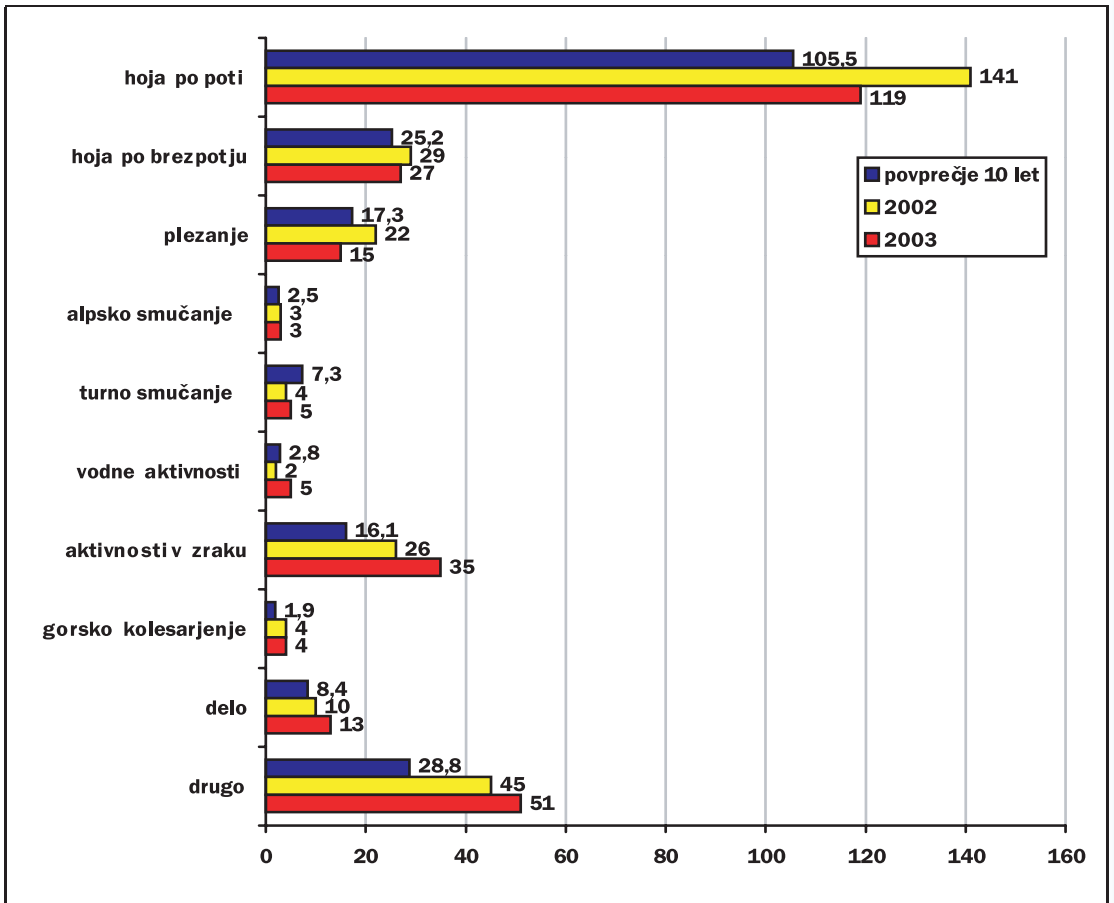
- *Izdelajmo načrt (cilj izleta, obvestilo o nameri, časovnico z napovedanim povratkom, težavnost izleta, uporabo potrebne opreme in sredstev za orientiranje, prvo pomoč in komuniciranje).*
- *Uporabljajmo varnostno in tehnično opremo (čelado in varovalni komplet na vseh poteh, kjer je to smiselno, cepin, dereze, plezalno vrv).*
- *Izbirajmo izlete postopno od lažjega in krajšega k težjemu in daljšemu.*
- *Ne hodimo sami in vpisujemo se v knjige.*
- *Upoštevajmo morebitne omejitve in bolezni.*

Po lanskih nesrečah zaradi strele še enkrat ponovimo priporočila:

- *Spremljajmo vremenska poročila in opazujmo vreme (soparno ozračje, kopasti oblaki s temnim vznožjem in razcefranimi robovi, oddaljeno grmenje). Zgodaj popoldne bodimo že na varnem in pravočasno poiščimo zavetje.*
- *Če nas ujame nevihta, smo posebno ogroženi na vrhovih, grebenih, blizu osamelih dreves ali pod njimi, ob vodnih žilah in žlebovih, pri vznožju sten, vhodih votlin, pod daljnovodi. Zaradi puha strele lahko pademo.*
- *Manj nevarno, nikakor pa ne varno, je v dolinah, globelih, 15 m od stene. Čepimo pod bivak vrečo, sedimo na nahrbtniku, kovinskih predmetov nimamo nad glavo, ampak 2 m stran, ne uporabljajmo telefona in drugih aparatov, v gozdu smo le pri manjših drevesih, vendar 2 m stran od njih, več ljudi naj bo po 3 m narazen in ne v gručah, počakajmo na varnem, da se nevihta oddalji 10 km.*
- *Varni smo v poslopju s strelovodom. Nobena nevihta ne pride nepričakovano, zato izgovor ne velja.*

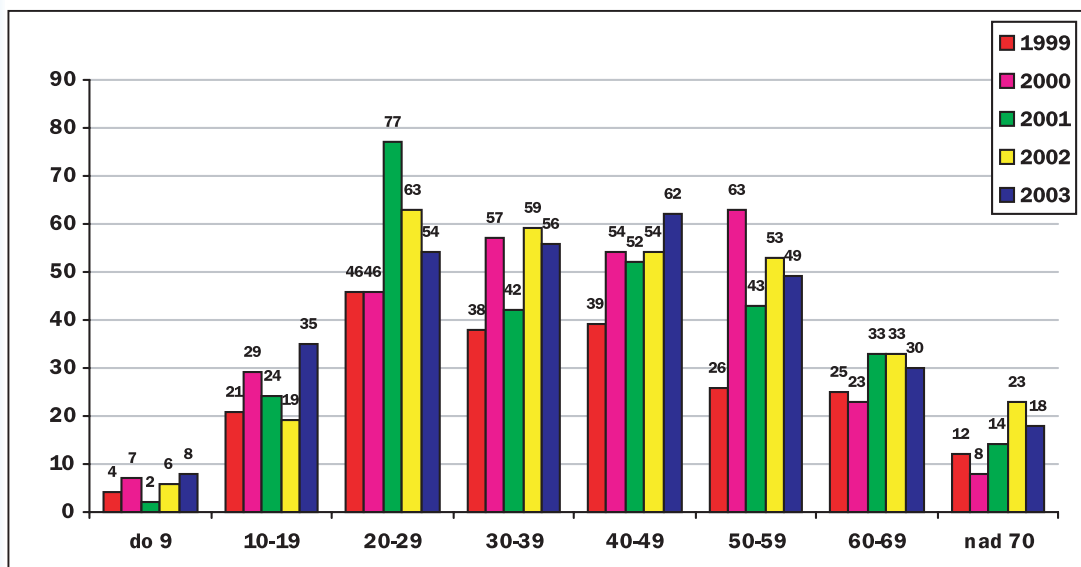
Letošnjo zimo je v gorah zapadlo veliko snega in tako bodo snežišča ostala še dolgo v poletje. Zato opozarjamo na previdnost pri prečenju snežišč oziroma na veliko možnost zdrsov. Tako bo za obisk visokogorja tudi poleti potreben del zimske opreme (cepin, dereze).

Število akcij po dejavnostih

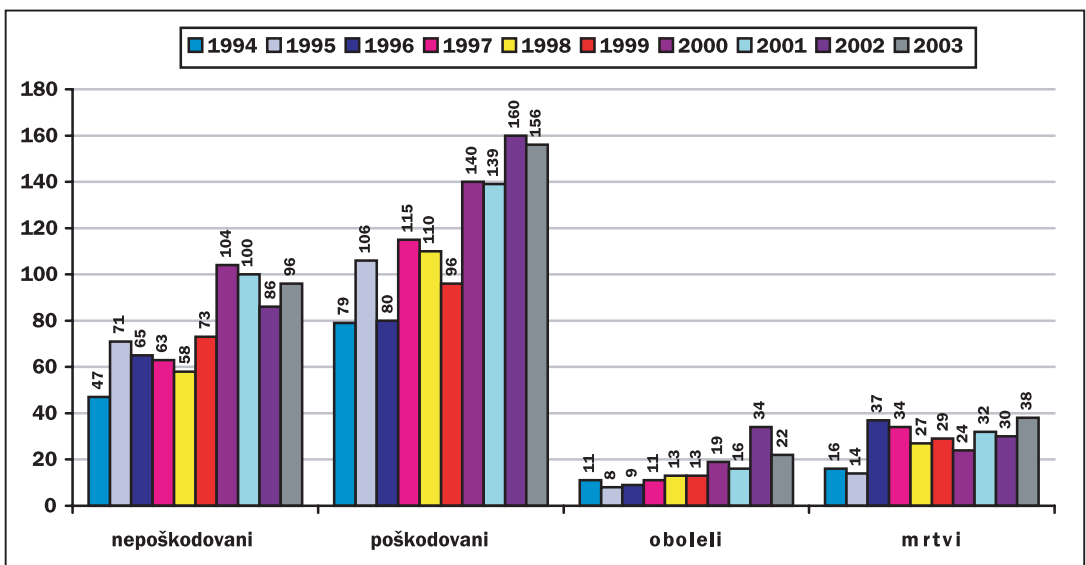

Starostna struktura udeležencev

Udeleženci nesreč v zadnjih 10 letih

ANALIZA NESREČ IN REŠEVALNEGA DELA V LETU 2003

Pregled gorniških reševalnih akcij

Zap.	Datum	Kraj nesreče	Star.	Kraj bivanja	Drž.	PD	Vrsta poškodbe	Vzrok
1.	12.1.	Polhovcev, 840 m	44	Škofja Loka	SLO	da	nepoškodovan	alkohol, izčrpan
2.	12.1.	Lubnik, 960 m	60	Blejska Dobrava	SLO	da	lažja bolezen	bolezen
3.	12.1.	Lubnik, 940 m	30	Medvode	SLO	da	nepoškodovan bolezen	telesna nepripravljenost,
4.	19.1.	Čemšeniška planina	48	Kisovec	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs, alkohol
5.	24.1.	Nanos	19	Studeno	SLO		smrt	padec
6.	25.1.	Grintovec - pod streho 2200 m	46	Podgorje	SLO	da	smrt	padec, plaz
7.	28.1.	Pot na Sv. Jakoba, 850 m	64	Predoslje	SLO		smrt	bolezen
8.	30.1.	Posavsko hribovje - Grmada, 600 m	39	Celje	SLO	da	hujša poškodba	telesna nepripravljenost, padec, zdrs
9.	3.2.	Pod potjo Konjsko sedlo - Kredarica, 2250 m	35	Debrecen	H		hujša poškodba	padec, zdrs, nepoznavanje terena
			32	Debrecen	H		nepoškodovan	
			55	Mojstrana	SLO	da	smrt	plaz
10.	16.2.	Peca - pod Kordeževo glavo, 2100 m	50	Malečnik	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
			23	Malečnik	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
11.	18.2.	Lanževica, 1980 m	35	Zagreb	CRO	da	lažja poškodba	padec
12.	18.2.	Šitna glava, 1800 m	30	Rateče - Planica	SLO	da	hujša poškodba	plaz
13.	20.2.	Viševnik, 1800 m	36	Ljubljana	SLO	da	nepoškodovan	duševna nepripravljenost, nepoznavanje terena, zašel
14.	21.2.	Vogel	27	Budimpešta	H		hujša poškodba	padec
15.	22.2.	Lubnik, 1025 m	43	Škofja Loka	SLO	da	lažja poškodba	neprimerna osebna oprema, padec, alkohol
16.	22.2.	Gojška planina - Rakove ravni, 1400 m	51	Ljubljana	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
17.	24.2.	Šmarna gora, 600 m	67	Trzin	SLO		smrt	bolezen
18.	25.2.	Krvavec, 1850 m	63	Ljubljana	SLO		hujša poškodba	bolezen
19.	2.3.	Tolminska korita, 220 m	21	Kobarid	SLO		smrt	padec
20.	8.3.	Snežnik, 1680 m	44	Naklo	SLO		hujša bolezen	telesna nepripravljenost, bolezen
21.	10.3.	Zatrep Stola, 1700 m	30	Ljubljana	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs

22.	15.3.	Storžič pot na Škarjev rob, 1320 m	31	Radovljica	SLO	da	hujša poškodba	padec
23.	15.3.	Špik - Direktna smer, 2270 m	33	Velenje	SLO	da	hujša poškodba	padec
24.	16.3.	Belščica, 1800 m	52	Jesenice	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs
25.	16.3.	Kriška gora - pot iz Gozda, 1150 m	38	Goriče - Golnik	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs, alkohol
26.	16.3.	Pot Bovec - Goličica, 1150 m	47	Ljubljana	SLO	da	lažja poškodba	padec, zdrs
27.	21.3.	Peči pod Drčevim rutom, 850 m	16	Jesenice	SLO		nepoškodovan	neprimerna osebna oprema, telesna in duševna nepripr.
			16	Kranjska Gora	SLO		nepoškodovan	neprimerna osebna oprema, telesna in duševna nepripr.
28.	23.3.	Spominska smer - Makekova K., 1100 m	19	Jezerko	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs
29.	23.3.	Pot Savica - Komna, 850 m	46	Ljubljana	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs
30.	29.3.	Viševnik, 1900 m	50	Medvode	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs
31.	13.4.	Ratitovec, 1490 m	40	Kranj	SLO	da	nepoškodovan	plaz
32.	2.5.	Toško čelo, 600 m	54	Ljubljana	SLO		hujša poškodba	padec, zdrs
33.	4.5.	Pod vrhom Vršiča, 1700 m	48	Ljubljana	SLO		nepoškodovan	telesna in duševna nepripr., nepoznavanje terena
34.	9.5.	Pot s Sv. Jakoba, 750 m	49	Šenčur	SLO	da	hujša poškodba	padec
35.	11.5.	Hanzova pot na Prisank, 2000 m	45	Beljak	A	da	nepoškodovan	neprimerna osebna in tehnična oprema, nepoznavanje terena
			16	Beljak	A	da	nepoškodovan	neprimerna osebna in tehnična oprema, nepoznavanje terena
36.	11.5.	Slavkov dom - Katarina, 500 m	43	Mengeš	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs
37.	13.5.	Sv. Peter, 831 m	66	Begunje	SLO		hujša poškodba	padec, zdrs
38.	17.5.	Kotečnik - plezališče, 800 m	45	Zagreb	CRO	da	hujša poškodba	padec
39.	30.5.	Planjava J stena, 1600 m	25	Vir pri Domžalah	SLO	da	hujša poškodba	padec
40.	31.5.	Veliki vrh - Otroške čeri, 1800 m	30	Ljubljana	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs
41.	31.5.	Tolminska korita, 200 m	52	Tolmin	SLO	da	hujša poškodba	bolezen
42.	31.5.	Marib. Pohorje - Špelcin log, 750 m	57	Maribor	SLO		hujša poškodba	neprimerna osebna oprema padec, zdrs
43.	4.6.	Pl. Jezero, 1350 m	47	Radovljica	SLO	da	hujša poškodba	bolezen
44.	4.6.	Kočnikov vrh, 1391 m	58	Črna na Koroškem	SLO	da	lažja poškodba	padec, zdrs

ANALIZA NESREČ IN REŠEVALNEGA DELA V LETU 2003

8

Zap.	Datum	Kraj nesreče	Star.	Kraj bivanja	Drž.	PD	Vrsta poškodbe	Vzrok
45.	8.6.	Matkov kot	69	Celovec	A	da	lažja poškodba	telesna nepripravljenost, padec
46.	8.6.	Presedlaj, 1700 m	35	Ljubljana	SLO		lažja poškodba	bolezen
47.	11.6.	Žagarjev graben, 900 m	60	Moenchenradbach	D		lažja poškodba	telesna nepripravljenost, bolezen, nepoznavanje terena
48.	12.6.	Pekel pri Borovnici, 400 m	24	Kamnik pod Krimom	SLO		hujša poškodba	neprimerna osebna oprema, padec, zdrs
49.	13.6.	Šraj pesek, 1400 m	45	Spodnje Jarše	SLO	da	hujša poškodba	bolezen
50.	14.6.	Ojstrica, 2100 m	37	Podplat	SLO		smrt	padec, zdrs
51.	15.6.	Kokrsko sedlo, 1700 m	33	Domžale	SLO	da	lažja poškodba	padec
52.	20.6.	Mala Pišnica, 950 m	38	Utrecht	NL		nepoškodovan	neprimerna osebna in tehnična oprema, telesna nepriprav.
53.	25.6.	Nad pl. Stamare, 1650 m	45	Jesenice	SLO	da	lažja poškodba	bolezen
54.	27.6.	Vršič - Sleme, 1700 m	28	Nitra	SVK	da	hujša poškodba	strela
55.	27.6.	Komarča, 1800 m	12	Gdansk	PL		hujša poškodba	neprimerna osebna oprema, padajoče kamenje
56.	27.6.	Komarča, 900 m	40	Gdansk	PL		hujša bolezen	neprimerna osebna oprema, telesna in duševna nepriprav.
57.	28.6.	Raduha, 1900 m	9	Mežica	SLO		lažja bolezen	bolezen
58.	29.6.	Rokovnjaške luknje, 850 m	47	Ljubljana	SLO		hujša poškodba	padec
59.	29.6.	Kriška gora (Ovčarska pot)	65	Duplje	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs
60.	3.7.	Planjava (vrh), 2380 m	27	Radovljica	SLO	da	hujša poškodba	strela
61.	3.7.	Brana, Spodnji steber, 1900 m	30	Gorenja vas	SLO	da	hujša poškodba	padajoče kamenje
62.	4.7.	Komarča, 1100 m	54	Danska	DEN		nepoškodovan	neprimerna osebna in tehnična oprema, telesna nepriprav.
			19	Danska	DEN		nepoškodovan	neprimerna osebna oprema, telesna in duševna nepriprav.
			23	Danska	DEN		nepoškodovan	neprimerna osebna oprema, telesna in duševna nepriprav.
			23	Danska	DEN		nepoškodovan	neprimerna osebna oprema, telesna in duševna nepriprav.
63.	4.7.	Ledvično jezero, 1800 m	63	Jeruzalem	ISR		lažja poškodba	padec, zdrs
64.	6.7.	Kumlehova glava, 1650 m	72	Medvode	SLO	da	hujša poškodba	neprimerna tehnična opr., zdrs
65.	6.7.	Ledine - Jezersko (lovska st.), 1300 m	56	Grosuplje	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs
66.	6.7.	Okrešelj - Kam. sedlo, 1550 m	39	Gaubyg	A	da	hujša poškodba	padec. alkohol

5-2004

67.	7.7.	Kraj sten (pod ostenjem), 1750 m	58	Ottawa	CAN	da	nepoškodovan nepripravljenost	telesna in duševna
68.	7.7.	Mežakla, 1000 m	74	Bled	SLO	da	hujša bolezen	bolezen
69.	8.7.	Vogar, 900 m	39	Varšava	PL		lažja poškodba	padec, zdrs
70.	8.7.	Nunški potok, 700 m	43	Frankfurt am Main	D		smrt	padec
71.	8.7.	Pot na Planjavo, 1950 m	65	Ljubljana	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs
72.	10.7.	Pungart - Jelendol	27	Križe	SLO		nepoškodovan	nepoznavanje terena, alkohol, zašel
73.	10.7.	Struga Boke	42	Merzele 9550	B		lažja poškodba	padec
74.	10.7.	Hanzova pot na Prisank, 1700 m	27	Praga	CZ	da	lažja poškodba	neprimerna osebna in tehnična oprema, padec, zdrs
75.	12.7.	Krofička, 2050 m	52	Zreče	SLO	da	lažja poškodba	padec
76.	12.7.	Pot po Rupih (Črnjela - Gorič.), 2000 m	41	Nova Gorica	SLO	da	lažja poškodba	padec
77.	15.7.	Koča na Kriških podih	69	Tolmin	SLO	da	hujša bolezen	bolezen
78.	15.7.	Hudičev steber, 1900 m	50	Kumen	SLO	da	smrt	padec, odlom
			29	Kamnica	SLO	da	nepoškodovan	padec sotovariša
79.	16.7.	Pot Triglav - Dolič, 2300 m	15	Hamburg	D		nepoškodovan	neprimerna osebna oprema, padec
80.	16.7.	Nanos (pot z Razdrtega), 700 m	53	Postojna	SLO		smrt	bolezen
81.	19.7.	Pot Kot - Staničeva koča, 2000 m	43	Kamnik	SLO	da	hujša bolezen	bolezen
82.	19.7.	Prehodavci - jezero pod kočo, 2000 m	68	Trbovlje	SLO	da	hujša poškodba	padec
83.	26.7.	Komarča, 750 m	57	Bled	SLO	da	hujša bolezen	bolezen
84.	27.7.	Pod vrhom Mangarta, 2500 m	68	Ankaran	SLO	da	smrt	bolezen
85.	27.7.	Ratitovec, 1660 m	59	Tolmin	SLO	da	hujša poškodba	padec
86.	27.7.	Pobočje Ciprnika, 1050 m	41	Leamington Spa	GB		nepoškodovan	pomanjkljivo markiranje, nepoznavanje terena, zašel
			41	Leamington Spa	GB		nepoškodovan	pomanjkljivo markiranje, nepoznavanje terena, zašel
87.	29.7.	Koča na Doliču, 200 m	37	Salzburg	A	da	lažja poškodba	bolezen
88.	2.8.	Pobočje Ciprnika, 1100 m	51	Brighton	GB		nepoškodovan	pomanjkljivo markiranje, nepoznavanje terena, zašel
			53	Brighton	GB		nepoškodovan	pomanjkljivo markiranje, nepoznavanje terena, zašel

ANALIZA NESREČ IN REŠEVALNEGA DELA V LETU 2003

10

Zap.	Datum	Kraj nesreče	Star.	Kraj bivanja	Drž.	PD	Vrsta poškodbe	Vzrok
89.	3.8.	Pot Rombon - Čukla, 1900 m	31	Koper	SLO	da	lažja poškodba	padec
90.	3.8.	Križevnik - nad Turnco 1600 m	45	Šoštanj	SLO	da	smrt	padec, zdrs, odlom
91.	5.8.	Zeleniški plaz, 1350 m	11	Gottingen	D		hujša poškodba	padec
92.	5.8.	Mali Triglav, 2500 m	4	Izola	SLO	da	lažja poškodba	padajoče kamenje
93.	7.8.	Grohat, 1400 m	22	Nazarje	SLO	da	lažja bolezen	telesna nepriprav., bolezen
94.	7.8.	Ledvično jezero, 1750 m	48	Slovenska Bistrica	SLO	da	lažja poškodba	padec, zdrs
95.	7.8.	Kriška gora, 1471 m	67	Ljubljana	SLO	da	hujša bolezen	izčrpan
96.	8.8.	Triglav - Rdeča škrbina, 2600 m	54	Novi sad	YU		hujša poškodba	padec
97.	8.8.	Koča pod Bogatinom, 1530 m	63	Prevalje	SLO		lažja bolezen	bolezen
98.	10.8.	Uršlja gora, 1696 m						
99.	10.8.	Zvoh - Dolge njive, 1800 m	38	Markoci - Ptuj	SLO		nepoškodovan	neprimerna osebna oprema, nepoznavanje terena, zašel
			39	Markoci - Ptuj	SLO		nepoškodovan	neprimerna osebna oprema, nepoznavanje terena, zašel
			11	Markoci - Ptuj	SLO		nepoškodovan	neprimerna osebna oprema, nepoznavanje terena, zašel
			9	Markoci - Ptuj	SLO		nepoškodovan	neprimerna osebna oprema, nepoznavanje terena, zašel
100.	12.8.	Prisank - pot Zvoniki - Kajzlj, 2100 m	73	Ljubljana	SLO	da	smrt	padec
101.	13.8.	Pot pod Morbegno, 2450 m	20	Vrhnika	SLO	da	hujša bolezen	bolezen
102.	14.8.	Prisank - Jeseniška pot, 1750 m	28	Radendorf	A	da	smrt	padec
103.	17.8.	Štajerska Rinka - Direktna smer, 2300 m	27	Vir pri Domžalah	SLO	da	lažja poškodba	padec, zdrs
104.	17.8.	Špik - Dibonova smer, 1700 m	52	Ljubljana	SLO	da	lažja poškodba	padec
			28	Pivka	SLO	da	nepoškodovan	padec sotovariša
			33	Ljubljana	SLO	da	nepoškodovan	padec sotovariša
			30	Ljubljana	SLO	da	nepoškodovan	padec sotovariša
105.	18.8.	Bistra - Bela peč, 1420 m	51	Črna na Koroškem	SLO	da	lažja poškodba	padec, zdrs
106.	21.8.	Kanjon Zadlaščice, 550 m	37	Rogaševci	SLO		hujša poškodba	padec, zdrs
107.	21.8.	Veliki graben, 2100 m	55	Praga	CZ		lažja poškodba	padec
108.	22.8.	Jezersko sedlo, 2000 m	49	Ljubljana	SLO		smrt	
109.	23.8.	Konta pod Kredarico, 2250 m	51	Celje	SLO	da	hujša bolezen	bolezen

5-2004

110.	23.8.	Mala planina - pod Jarškim d., 1450 m	61	Velenje	SLO		hujša poškodba	padec, zdrs
111.	23.8.	Robanov kot, 2050 m	33	Krško	SLO	da	lažja poškodba	padec
112.	25.8.	Komna - Na kraju, 1530 m	61	Slovenj Gradec	SLO	da	nepoškodovan	padec nepoznavanje, terena
113.	26.8.	Pod Srebrnim sedlom, 1800 m	58	Kamnik	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
114.	27.8.	Pot Špička - Trenta, 1300 m	59	Vrhnika	SLO	da	lažja poškodba	padec
115.	28.8.	Jezerce, 1750 m	57	Zagreb	CRO	da	nepoškodovan	telesna in duševna nepripravljenost, izčrpan
116.	3.9.	Mangart - Slovenska pot, 2400 m	21	Tolmin	SLO	da	nepoškodovan	neprimerna osebna oprema
			31	Tolmin	SLO	da	nepoškodovan	neprimerna osebna oprema
			29	Tolmin	SLO	da	nepoškodovan	neprimerna osebna oprema
117.	3.9.	Studorski preval, 1700 m	45	Ljubljana	SLO	da	lažja poškodba	padec
118.	3.9.	Vogel, 1700 m	40	Sint-Pieters	B		nepoškodovan	neprimerna osebna oprema, telesna in duševna nepriprav.
119.	4.9.	Pohorje - Snežni stadion, 600 m	44	Maribor	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs
120.	5.9.	Prag - Kredarica, 2450 m	53	Grosuplje	SLO	da	hujša bolezen	bolezen
121.	5.9.	Plezalna pot na Triglav, 2550 m	41	Ljubljana	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs
122.	5.9.	Plezalna pot na Triglav, 2600 m	40	Velenje	SLO	da	smrt	padec, zdrs
123.	6.9.	Prisank - Jubilejna pot, 2250 m	48	Ljubljana	SLO	da	lažja poškodba	padec, zdrs
124.	6.9.	Planina pri Jezeru, 1550 m	48	Ljubljana	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs
125.	16.9.	Pl. Zadnji Vogel, 1400 m	68	Blejska dobava	SLO	da	hujša bolezen	bolezen
126.	19.9.	Tominškova pot, 1500 m	51	Jesenice	SLO		hujša poškodba	padec, zdrs
127.	19.9.	Sedelšček, 700 m	75	Ljubljana	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
			77	Ljubljana	SLO	da	nepoškodovan	zašel
128.	20.9.	Slovenska smer - Bučerjev kamin	24	Zagreb	CRO	da	hujša poškodba	padec, odlom
129.	20.9.	Krn. jezera - Lepena, 1300 m	55	Šmarje pri Jelšah	SLO	da	lažja poškodba	padec
130.	21.9.	Prisank - grebenska pot, 2100 m	26	Kranj	SLO	da	lažja poškodba	padec
131.	27.9.	Prvi Martujški slap, 850 m	52	Radovljica	SLO	da	hujša poškodba	padec
132.	1.10.	Mangart - tik pod vrhom, 2500 m	28	Kneža	SLO	da	nepoškodovan	telesna in duševna nepripravljenost, izčrpan
133.	3.10.	Pl. Sp. Grintovica, 1200 m	36	Hamburg	D	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zakasnitev
134.	8.10.	Voje - Zapreval, 700 m	74	Manchester	GB		hujša poškodba	padec
135.	18.10.	Pot Babe - Jenkova planina, 2000 m	48	Straža	SLO	da	hujša poškodba	padec, zdrs

ANALIZA NESREČ IN REŠEVALNEGA DELA V LETU 2003

12

5-2004

Zap.	Datum	Kraj nesreče	Star.	Kraj bivanja	Drž.	PD	Vrsta poškodbe	Vzrok
136.	22.10.	Mangart - Slovenska pot, 2500 m	17	Dunaharaszti	H		smrt	neprimerna osebna in oprema, padec
			18	Budaros	H		nepoškodovan	neprimerna osebna in tehnična oprema, telesna nepripravljenost
			18	Budimpešta	H		nepoškodovan	neprimerna osebna in tehnična oprema, telesna nepripravljenost
137.	5.11.	Pot čez Plemenice, 2100 m	19	Troyan	BG	da	smrt	padec
138.	9.11.	Sankaška, 900 m	67	Begunje	SLO	da	hujša bolezen	bolezen
139.	15.11.	Snežnik, 1650 m	50	Zg. Jezersko	SLO	da	lažja poškodba	padec, zdrs
140.	18.11.	Potoška gora - Sv. Jakob, 730 m	57	Kranj	SLO	da	lažja poškodba	zdrs, zašel
141.	23.11.	Krofička 1900 m	29	Vojnik	SLO	da	smrt	padec
142.	23.11.	Brezovec - okolica Smlednika, 400 m	69	Medvode	SLO		lažja poškodba	padec, zdrs
143.	7.12.	Osp - smer Goba	24	Zg. Jezersko	SLO	da	nepoškodovan	neprimerna tehnična oprema, telesna nepriprav., zakasnitev
			27	Zg. Jezersko	SLO	da	nepoškodovan	neprimerna tehnična oprema, telesna nepriprav., zakasnitev
144.	13.12.	Grintavec - sp. del strehe, 2350 m	49	Kranj	SLO	da	smrt	padec, zdrs
145.	14.12.	Veliki greben, 1800 m	55	Trzin	SLO	da	nepoškodovan	zašel
146.	20.12.	Dolina Lepene, 1220 m	60	Radomlje	SLO	da	hujša bolezen	duševna nepripravljenost, bolezen, padec
147.	21.12.	Grintovec, 2558 m	26	Medvode	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
			36	Medvode	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
148.	28.12.	Kalška gora, 1980 m	36	Maribor	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
			22	Maribor	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel

Pregled gorniških iskalnih akcij

Zap.	datum	kraj nesreče	star.	kraj bivanja	drž.	PD	vrsta poškodbe	vzrok
1.	2.1.	Snežnik - Gašperjev hrib, 1200 m	57	Ljubljana	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
			12	Ljubljana	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
2.	25.1.	Kalce, 1800 m	43	Lukovica	SLO	da	nepoškodovan	neprimerna osebna oprema, nepoznavanje terena, zašel
3.	18.3.	Matajur, Avsa, 1000 m	58	Tolmin	SLO	da	smrt	bolezen
4.	22.3.	Velika planina, 1200 m	26	Ljubljana	SLO	da	nepoškodovan	nepr. tehnična oprema, zašel

			25	Kamnik	SLO	da	nepoškodovan	nepr. tehnična oprema, zašel
5.	30.3.	Lubnik, 985 m	11	Gornji grad	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
			11	Gornji grad	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
6.	18.5.	Kragudnca - pl. Sleme, 1000 m	39	Kobarid	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
			28	Tolmin	SLO	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
7.	11.6.	Pot Krnica -Špič, 1300 m	62	Jablonec	CZ		nepoškodovan	padec
8.	1.7.	Triglavsko pogorje						
9.	25.7.	Severna stena Triglava, 2000 m	34	Neudoerfl	A	da	nepoškodovan	nepoznavanje terena, zakasnitev
10.	26.7.	Snežnik - Peklo, 1250 m	38	Žiri	SLO	da	nepoškodovan	neprimerna osebna oprema, nepoznavanje terena, zašel
11.	3.8.	Kot - Staničeva koča - Krma	79	Bled	SLO	da	nepoškodovan	zakasnitev
12.	24.8.	Škrbina, 2000 m	37	Dueseldorf	D		nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
			47	Dueseldorf	D		nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
			10	Dueseldorf	D		nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
			11	Dueseldorf	D		nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
			10	Dueseldorf	D		nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
			12	Dueseldorf	D		nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
13.	24.8.	Mrzlica, 700 m	76	Žalec	SLO		nepoškodovan	neprimerna tehnična oprema, telesna in duševna nepriprav.
14.	31.8.	Rudno polje, 1400 m	49	Radovljica	SLO		nepoškodovan	duševna nepripravljenost, nepoznavanje terena, zašel
15.	4.9.	Stenar, 2200 m						
16.	21.9.	Južna pobočja Prisanka	49	Dobrovo	SLO		nepoškodovan	nepoznavanje terena, zašel
17.	22.9.	Makekova Kočna - spomladan.smer, 1400 m	26	Ljubljana	SLO	da	hujša poškodba	zdrs, nepoznavanje terena, zašel
18.	22.9.	Planina Kašina 1100 m	28	Tolmin	SLO		lažja poškodba	zdrs zakasnitev

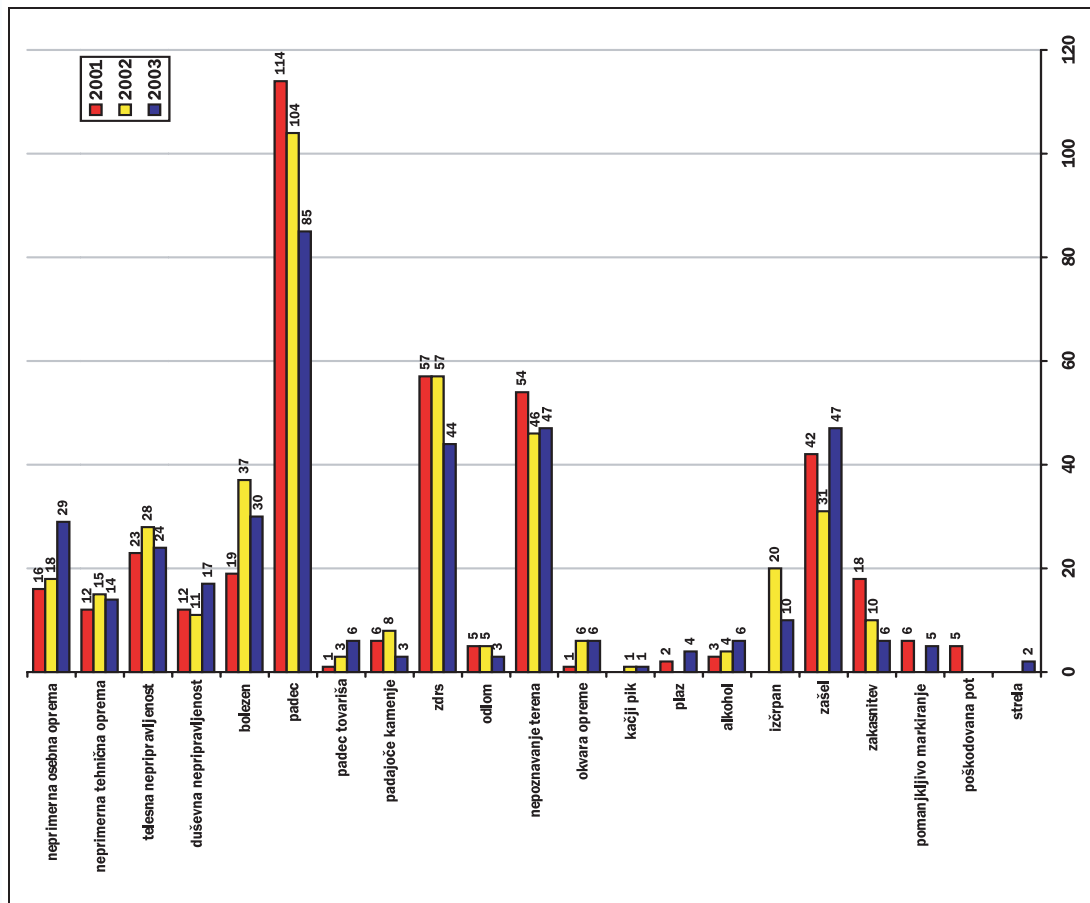
Pregled gorniških poizvedovalnih akcij

Zap.	datum	kraj nesreče	star.	kraj bivanja	drž.	PD	vrsta poškodbe	vzrok
1.	1.2.	Stari vrh - Grebljica, 860 m	18	Kranj	SLO		lažja poškodba	padec
2.	24.5.	Vrh nad Škrbino, 2050 m						
3.	1.6.	Vogel - Rušni vrh, 1700 m						

ANALIZA NESREČ IN REŠEVALNEGA DELA V LETU 2003

Vzroki gorniških nesreč v letih 2001 - 2003

Analiza nesreč in reševalnega dela v letu 2003;
Pripravila: Podkomisija za analizo in informatiko GRS pri PZS; Podatke zbral: Pavle Podobnik;
Fotografije: Vladimir Habjan, Janez Brojan in Klemen Gričar; Ljubljana, marec 2004

Volovja reber izvzeta iz NATURE 2000!

in Marjeta Keršič - Svetel

Vlada Republike Slovenije je 29. aprila 2004 z Uredbo o posebnih varstvenih območjih določila območja Natura 2000 v Sloveniji. Določenih je 286 območij, od tega 260 na podlagi direktive o habitatih in 26 na podlagi direktive o pticah. Območja zajemajo 36 odstotkov površine Slovenije. Večina jih je porasla z gozdom, velik je delež brez vegetacije (pretežno stene), 9 odstotkov površin je nad gozdno mejo, pomemben je tudi delež travnišč. V zavarovanih območjih (Triglavskem narodnem parku, regijskih in krajinskih parkih ter rezervatih in naravnih spomenikih) je 25 odstotkov skupne površine območij Natura 2000. Veliko osuplost ljubiteljev gorske narave pa je povzročila novica, da grebeni Volovje reber v masivu Snežnika niso med območji NATURA 2000, čeprav gre za območje izjemne naravne dediščine, suhih kraških travnišč z izjemno bogatim rastlinjem in številnimi vrstami redkih in ogroženih ptic, povrh pa je to še domovanje risa, volka in medveda. Gre za gorske grebene izredne pokrajinske lepote, s katerih se odpira pogled daleč na Jadransko morje. Od tam - iznad Cresa, kjer gnezdi - preletavajo Volovjo reber celo beloglavi jastrebi na svoji poti proti Krnskim goram. Strokovni predlog za uvrstitev med območja NATURA 2000 je bil več kot tehtno utemeljen! Zato je toliko bolj nerazumljivo, da je vlada Republike Slovenije privolila, da na tem območju doslej neokrnjene gorske narave zgradijo več deset ve-

trnih turbin. Podobno se je zgodilo tudi s sleme- ni drugih kraških hribov ... Bomo planinci zares izgubili tako lep del naših gora, ki se bo spremenil v industrijsko območje?

Luč na gori

*Nihče ni vedel,
kdo jo je prižgal,
kdo ves up je tjakaj dal.
Kdo je zmotil tisto noč.
Kdo je klical na pomoč.*

*Plamenček je brlel,
v samotnosti noči.
V tihoti slednjih dni
je gorel dolgo in zvesto,
je vabil znova na goro.*

*In šel sem spet.
V lep in sončen dan,
v svetlo širno plan.
Bile so dalje in gore,
bilo je radostno srce.*

*Nihče ni vedel,
kaj sem vse prestal,
kaj sem gori šepetal,
kaj sem pel gredoč,
kaj je zdaj ta nova moč.*

Marko Naklas

point of contact between technology and nature *

GARMONT®

challenge the elements